

Stichting
Will Niemeijer
Pensioenfonds

Stichting Will Niemeijer Pensioenfonds
Paterswoldseweg 43
Postbus 41, 9700 AA Groningen

Ingeschreven in het Handelsregister van
de Kamer van Koophandel onder nummer 41009543

Verslag over het boekjaar
1-1-2019 t/m 31-12-2019

Inhoud

	Pagina
Voorwoord	5
Verslag van het bestuur	
Meerjarenoverzicht	7
Het pensioenfonds	9
Financiële positie	11
Pensioenregeling	13
Communicatie	16
Beleggingen	17
Actuariële analyse resultaat	20
Uitvoeringskosten	24
Bestuur en organisatie	26
Uitbestedingsbeleid	37
Risicomanagement	39
Organisatie pensioenfonds	47
Toekomstparagraaf	51
Verantwoordingsorgaan	
Oordeel verantwoordingsorgaan en overzicht 2019	53
Reactie van het bestuur	55
Visitatiecommissie	
Reactie van het bestuur	60
Jaarrekening	
Balans per 31 december	64
Staat van baten en lasten	66
Kasstroomoverzicht	68
Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling	69
Resultaatbestemming	74
Toelichting op de balans per 31 december	75
Gebeurtenissen na balansdatum	80
Toelichting op de staat van baten en lasten	81
Risicoparagraaf	86

Pagina

Overige gegevens

Resultaatbestemming	95
Actuariële verklaring	96
Controleverklaring van de onafhankelijke accountant	98

Voorwoord

Voor u ligt het verslag over het boekjaar 2019 (hierna: het verslagjaar) van Stichting Will Niemeijer Pensioenfonds. De Stichting Will Niemeijer Pensioenfonds (verder in dit verslag aangeduid met 'SNP', 'pensioenfonds' of 'fonds') is een ondernemingspensioenfonds in de zin van de Pensioenwet, statutair gevestigd te Groningen. Het pensioenfonds voert de pensioenovereenkomsten uit die de werknemers in dienst van Koninklijke Theodorus Niemeyer B.V. met hun werkgever vóór 1 januari 2010 zijn aangegaan.

In het verslag van het bestuur leest u over de belangrijkste kenmerken van SNP en de ontwikkelingen die zich in 2019 hebben voorgedaan.

Dit verslag wordt uitgebracht in overeenstemming met de statuten van het fonds.

Wilt u meer weten over SNP? Kijkt u dan op de website van het pensioenfonds: www.pfniemeijer.nl.

Verslag van het bestuur

Meerjarenoverzicht

	2019	2018	2017	2016	2015
Aantallen					
Actieve deelnemers (inclusief arbeidsongeschikten)	193 ¹⁾	195	199	245	261
Gewezen deelnemers	361	376	401	391	409
Pensioengerechtigden	698	719	715	714	702
Totaal	1.252	1.290	1.315	1.350	1.372
Financiële gegevens (in duizenden euro)					
Toeslagen					
Indexatie actieven ²⁾	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
Indexatie inactieven	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
Beleggingen voor risico pensioenfonds					
Belegd vermogen ³⁾	264.967	229.668	238.446	233.998	216.294
Beleggingsopbrengsten	40.846	-3.162	7.001	23.261	1.084
Beleggingsrendement totale portefeuille ⁴⁾	18,0%	-1,3%	3,2%	10,9%	0,7%
Benchmarkrendement ⁴⁾	17,5%	-0,9%	2,4%	9,8%	0,5%
Gemiddeld rendement afgelopen 5 jaar	6,3%	6,8%	7,6%	9,8%	9,5%
Gemiddeld rendement afgelopen 10 jaar	10,4%	8,5%	8,9%	9,7%	9,5%
Reserves					
Algemene reserve	33.919	20.069	25.389	16.698	9.716
Technische voorzieningen					
Voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds	231.726	209.457	212.925	212.925	219.983
Gemiddelde duration	16,5	15,8	15,9	16,2	15,9
Afgeleide rente o.b.v. rentetermijnstructuur (RTS) ⁵⁾	0,65%	1,31%	1,43%	1,26%	1,62%

1) Inclusief 23 arbeidsongeschikte deelnemers.

2) Per 1 januari 2020 heeft het bestuur een indexatie van 0,65% verleend aan de actieve deelnemers en 0,44% aan de gewezen deelnemers en pensioengerechtigden.

3) Voor meer informatie wordt verwezen naar de toelichting op de balans.

4) Inclusief valuta-afdekking.

5) De afgeleide rente is de vaste rekenrente die resulteert in exact dezelfde technische voorziening ultimo boekjaar als de marktwaardevoorziening op basis van de DNB-rentetermijnstructuur.

	2019	2018	2017	2016	2015
Premiebijdragen van werkgevers en werknemers	2.626	2.510	2.757	2.730	2.887
Pensioenuitkeringen	7.176	7.239	7.497	7.169	7.228
Vermogenssituatie en solvabiliteit ¹⁾					
Pensioenvermogen	265.645	229.526	238.314	236.681	218.232
Pensioenverplichtingen	231.726	209.457	212.925	219.983	208.516
Aanwezige dekkingsgraad ¹⁾	114,6%	109,6%	111,9%	107,6%	104,7%
Vereiste dekkingsgraad	112,5%	113,6%	113,7%	114,0%	114,0%
Beleidsdekkingsgraad ²⁾	112,0%	111,9%	110,4%	104,4%	106,2%

1) De berekening is opgenomen op pagina 72 Het betreft hier niet de reële, maar de nominale dekkingsgraad.

2) Onder het nieuwe FTK is de maandelijkse dekkingsgraad niet meer maatgevend voor beleidsbeslissingen, maar geldt hiervoor de beleidsdekkingsgraad, de twaalfmaands gemiddelde dekkingsgraad.

Het pensioenfonds

Statutaire doelstelling

SNP stelt zich ten doel om, conform de pensioenreglementen en statuten, de pensioenregelingen uit te voeren voor de werknemers van Koninklijke Theodorus Niemeijer B.V. (verder te noemen: 'de werkgever') die vóór 1 januari 2010 in dienst zijn getreden en het op grond van de pensioenregelingen verrichten van pensioen- en andere uitkeringen aan aanspraak- en pensioengerechtigden.

Met ingang van 1 januari 2010 is het fonds gesloten en worden geen nieuwe deelnemers meer aangemeld. De pensioenaanspraken worden gefinancierd met bijdragen van werkgever en werknemers. De pensioenregeling voorziet voor alle deelnemers in een ouderdomspensioen, een partnerpensioen en wezenpensioen. Meer informatie hierover staat verderop in dit verslag.

Het bestuur heeft de doelstellingen en beleidsuitgangspunten, zoals bedoeld in artikel 102a van de Pensioenwet vastgesteld en vastgelegd in de Actuariële en Bedrijfstechnische Nota (ABTN).

Missie, visie en strategie

Missie

SNP wil een betrouwbare uitvoerder zijn van de pensioenovereenkomsten die BAT Niemeijer met de (gewezen) werknemers heeft afgesloten. Het pensioen- en vermogensbeheer van het fonds moet daarbij (kosten)efficiënt, risicobewust en transparant worden uitgevoerd. Hierbij dienen de belangen van alle belanghebbenden op evenwichtige wijze te worden behartigd. De ambitie van SNP is om de koopkracht voor de deelnemers zo goed mogelijk te handhaven.

Visie

Binnen de pensioensector neemt de regelgeving en kostendruk verder toe. SNP streeft naar een goede pensioenvoorziening om de koopkracht van de deelnemers zowel nu als in de toekomst zo goed mogelijk te handhaven. Voor SNP als gesloten fonds is het voor een (kosten)efficiënte uitvoering op lange termijn noodzakelijk om te blijven kijken naar de mogelijkheden om een toekomstbestendige uitvoering van de pensioenovereenkomsten te waarborgen.

Strategie

Om de missie van het fonds te kunnen realiseren, heeft SNP de komende jaren de volgende speerpunten:

1. Een (kosten)efficiënte en correcte uitvoering van de pensioenregeling blijven waarborgen, waarbij het bestuur de controle heeft over de uitbestede (administratieve) werkzaamheden. In dit kader heeft het bestuur met de administrateur contractuele afspraken gemaakt over de uitvoering van de pensioenregeling en de kosten daarvan.
2. Het blijven voeren van een solide vermogensbeheer om de financiële positie van SNP te verbeteren en toe te groeien naar een situatie waarin weer kan worden voldaan aan de ambitie van het fonds (behoud van koopkracht voor de belanghebbenden). De basis voor het vermogensbeheer is een zorgvuldig vastgesteld beleggingsbeleid dat wordt bepaald aan de hand van een periodiek uitgevoerde ALM-studie. Het beleggingsbeleid wordt vervolgens nader uitgewerkt in een jaarlijks beleggingsplan; hierbij wordt de lange termijn doelstelling niet uit het oog verloren. Op basis van vermogensbeheerrapportages wordt de uitvoering van het beleggingsbeleid gemonitord.
3. Een goede en transparante informatievoorziening richting belanghebbenden door tijdig, duidelijk, evenwichtig en correct te communiceren. In 2020 heeft het bestuur een nieuw communicatiebeleidsplan voor de duur van drie jaren vastgesteld. Een belangrijke rol is weggelegd voor digitale communicatie (zoals website en e-mailservice).
4. Een adequaat risicobeheersingsbeleid uitvoeren voor een goede, efficiënte en structurele beheersing van de risico's die het fonds loopt.
5. Aandacht blijven houden voor goed pensioenfondsbestuur. De Code Pensioenfonds is hierbij een leidraad voor SNP.

6. Het bestuur blijft de komende jaren aandacht houden voor het toekomstperspectief en de toekomstmogelijkheden voor SNP en de uitvoering van de pensioenregeling. Eenmaal in de drie jaar voert het fonds een uitgebreide toekomstanalyse uit. Daarnaast vindt er jaarlijks een verkorte analyse plaats van indicatoren die relevant kunnen zijn voor de toekomst van het fonds.

Jaarplan 2020

In het kader van de hiervoor genoemde speerpunten zal SNP in 2020 de volgende acties ondernemen:

1. Op kwartaalbasis de uitvoering van de administratie monitoren middels analyse van de administratieve kwartaalrapportage. Daarnaast worden de ISAE3402- en ISAE3000-rapportages van de administrateur over 2019 geanalyseerd. Om dit proces nog beter te borgen zal SNP vanaf 2020 gebruik maken van de 'assurance diensten' die AZL biedt op het gebied van onder meer risk, audit, compliance en IT. In het najaar zal een formeel evaluatiegesprek met de administrateur worden gevoerd. De kosten (voortgang ten opzichte van begroting) worden op kwartaalbasis gemonitord aan de hand van een kostenrapportage.
2. De prestaties van de vermogensbeheerder worden op kwartaalbasis gemonitord op basis van de door NNIP te leveren rapportages. Tevens zal het bestuur de ISAE3402-rapportage van deze partij analyseren. Daarnaast worden de prestaties van de vermogensbeheerder jaarlijks formeel geëvalueerd. In dat kader zal de overeenkomst met NNIP in 2020 onder begeleiding van een externe deskundige worden geëvalueerd. Mogelijk leidt dit tot aanpassing c.q. aanscherping van de contractuele afspraken.
3. SNP zal uitvoering geven aan het nieuwe driejaarlijkse communicatiebeleidsplan (2020-2022, editie 2020). In deze periode zal het fonds zich met name richten op een verdere uitbreiding van de digitale communicatie. Uit een in 2018 en 2019 uitgevoerd onderzoek onder deelnemers is namelijk gebleken dat de belanghebbenden waarde hechten aan digitale communicatie.
4. SNP heeft per 1 januari 2020 de Bestuurscommissie Pensioen- en Risicomanagement (BCPR) ingesteld. Deze commissie zal zijn in een reglement vastgelegde werkzaamheden vanaf deze datum gaan uitvoeren. De commissie dient met zijn uitvoerende en voorbereidende verantwoordelijkheden bij te dragen aan een efficiënt pensioen- en risicobeheer.
5. In 2020 wordt de nadere invulling gegeven aan de werkzaamheden en rapportagestructuur van de sleutelfunctie risicobeheer. Tevens worden in 2020 de eerste interne audits uitgevoerd onder de verantwoordelijkheid van de sleutelfunctie interne audit.
6. In februari 2020 inventariseert het bestuur in hoeverre het fonds aan de normen van de Code Pensioenfondsen voldoet. Daarnaast voert het bestuur jaarlijks een bestuurlijke zelfevaluatie uit. Deze zal in 2020 onder externe begeleiding worden uitgevoerd.
7. Het bestuur zal in 2020 starten met de voorbereidingen op een nieuw pensioenstelsel.
8. In 2018 heeft een uitgebreide kwetsbaarheidsanalyse plaatsgevonden. Een dergelijke analyse wordt driejaarlijks uitgevoerd. In de eerste helft van 2020 zal het bestuur beoordelen of in 2020 (in afwijking van de driejaarlijkse cyclus) wederom een uitgebreide analyse moet worden uitgevoerd, als gevolg van ontwikkelingen in het deelnemersbestand. Indien dit niet nodig wordt geacht, dan zal in het 3e kwartaal van 2020 een tussenanalyse worden uitgevoerd. Verdere monitoring van de kwetsbaarheidscriteria vindt op kwartaalbasis plaats aan de hand van de actuariële kwartaalrapportage (RiskMap).

Evaluatie strategische speerpunten 2019

Het bestuur van SNP heeft in 2019 de volgende activiteiten ondernomen om de in het bestuursverslag over boekjaar 2018 genoemde speerpunten te realiseren:

1. Er is ruime aandacht besteed aan het functioneren van de administrateur (AZL N.V.). Niet alleen wordt het functioneren ieder kwartaal op basis van de administratieve rapportage met AZL besproken, ook is er een formeel evaluatiegesprek geweest en heeft het bestuur de ISAE-rapportages over 2018 van AZL beoordeeld en in dat kader deelgenomen aan een speciale themasessie van AZL.
2. Ook de fiduciair vermogensbeheerder (NNIP) is geëvalueerd op basis van kwartaalrapportages, de ISAE3402-rapportage en een formeel evaluatiegesprek. De BCV heeft in 2019 ruime aandacht besteed aan de totstandkoming van de investment cases.
3. SNP heeft een onderzoek naar de effectiviteit van communicatiemiddelen uitgevoerd onder de deelnemers. De resultaten daarvan zijn in 2019 geanalyseerd en het voornemen is uitgesproken om als fonds meer in te zetten op digitalisering van alle communicatie. Dit is betrokken in de uitwerking van het communicatiebeleidsplan voor de periode 2020-2022 (editie 2020). De verdere digitalisering wordt in 2020 opgepakt door de werkgroep communicatie van SNP in samenwerking met AZL.

4. In het eerste kwartaal van 2019 is een volledig nieuwe systematische integriteitsrisicoanalyse (SIRA) uitgevoerd onder begeleiding van de externe compliance officer. In 2019 zijn voorts alle compliance procedures geëvalueerd en waar nodig herijkt. Dit heeft onder meer geleid tot verdere aanscherping van de gedragscode en het opstellen van het compliance charter.
5. De implementatie van de Europese IORP II-richtlijn en de daarbij behorende sleutelfuncties was een belangrijk speerpunt in 2019. Het bestuur heeft de implementatie uitgevoerd op basis van een plan van aanpak. In het bestuursverslag wordt een nadere toelichting gegeven op de wijze waarop de sleutelfuncties zijn ingericht.
6. Het bestuur inventariseert jaarlijks in hoeverre SNP aan de normen van de Code Pensioenfondsen voldoet en welke aandachtspunten er voor het fonds zijn. Deze inventarisatie heeft ook in 2019 plaatsgevonden, waarbij is uitgegaan van de in 2018 herziene versie van de Code Pensioenfondsen. In dit bestuursverslag zal over de naleving van deze herziene versie van de Code Pensioenfondsen worden gerapporteerd.
8. De driejaarlijkse kwetsbaarheids-/toekomstanalyse heeft in juni 2018 plaatsgevonden. De analyse heeft geen aanleiding gegeven tot het nemen van nadere maatregelen. Het bestuur heeft de kwetsbaarheidscriteria in 2019 geëvalueerd op basis van het jaarlijkse dashboard. Tussentijdse monitoring heeft plaatsgevonden via de actuariële kwartaalrapportage RiskMap. De evaluatie in 2019 heeft geen aanleiding gegeven tot het uitvoeren van een nieuwe, uitgebreide kwetsbaarheidsanalyse.

Functionele valuta

De jaarrekening is opgesteld in euro's (x 1.000), zijnde de functionele en presentatievaluta van het pensioenfonds.

Financiële positie

(Beleids)dekkingsgraad

Sinds de invoering van het nFTK is de beleidsdekkingsgraad leidend voor alle beleidsmaatregelen. De beleidsdekkingsgraad is het gemiddelde van de feitelijke dekkingsgraad van de afgelopen 12 maanden en is daarmee minder afhankelijk van dagkoersen. Alle beleidsmaatregelen moeten gebaseerd zijn op deze beleidsdekkingsgraad. De beleidsdekkingsgraad van SNP bedroeg einde 2019 112,0% (einde 2018 was dit 111,9%).

Het verloop van de feitelijke dekkingsgraad in het verslagjaar zag er als volgt uit:

	Pensioen- vermogen	Technische voorziening	Feitelijke dekkings- graad 2019
Begin 2019	229.526	209.457	109,6%
Beleggingsopbrengsten	40.846	26.821	4,8%
Premie	1.977	2.232	-0,2%
Waardeoverdrachten	0	0	0,0%
Kosten	-176	-176	0,0%
Uitkeringen	-7.176	-7.238	0,4%
Kanssystemen	646	-517	0,6%
Toeslagverlening	0	1.147	-0,6%
Overige mutaties technische voorzieningen	0	0	0,0%
Andere oorzaken	2	0	0,0%
Einde 2019	265.645	231.726	114,6%

Reële dekkingsgraad

Daarnaast is de reële dekkingsgraad een belangrijke graadmeter voor de financiële positie van het pensioenfonds. De reële dekkingsgraad is de beleidsdekkingsgraad gedeeld door de beleidsdekkingsgraad waarbij volledige prijsindexatie is toegestaan. In de berekening van de reële dekkingsgraad wordt de verwachte stijging van de prijzen meegenomen als pensioenverplichting.

Een reële dekkingsgraad van 100% wil zeggen dat het fonds voldoende vermogen heeft om aan de pensioenverplichtingen te voldoen én om de pensioenen volledig te verhogen met de verwachte stijging van de prijzen.

Einde 2019 bedroeg de reële dekkingsgraad 90,8% (einde 2018 was dit 91,5%). De dekkingsgraad was einde 2019 114,6% (einde 2018: 109,6%).

Vereist eigen vermogen en herstelplan

De vereiste dekkingsgraad bedroeg per 31 december 2019 112,5%. Omdat de beleidsdekkingsgraad van SNP lager is dan de vereiste dekkingsgraad, is er sprake van een reservetekort. SNP heeft een herstelplan waarin is vastgelegd welke maatregelen worden ingezet om binnen tien jaar het vereist eigen vermogen te behalen.

Uit het in het eerste kwartaal van 2019 bij DNB ingediende herstelplan blijkt dat SNP met het geldende beleid tijdig zal herstellen uit het reservetekort. Volgens de berekeningen van het herstelplan zou de dekkingsgraad einde 2020 namelijk hoger zijn dan de vereiste dekkingsgraad. Op basis van het herstelplan zal SNP de pensioenen niet hoeven te korten (verlagen) om tijdig te herstellen. Mocht SNP in de toekomst toch in een dergelijke situatie terecht komen, dan is met de werkgever afgesproken dat hij extra gelden zal storten om een korting te voorkomen (bijstortverplichting).

Het herstelplan is door DNB goedgekeurd en kunt u vinden op de website van SNP (www.pfniemeijer.nl).

De dekkingsgraad heeft zich in 2019 minder goed ontwikkeld dan op basis van het in 2019 opgestelde herstelplan werd verwacht. In het eerste kwartaal van 2020 heeft de jaarlijkse actualisering van het herstelplan plaatsgevonden. Ook volgens het geactualiseerde herstelplan verwacht SNP tijdig uit het reservetekort te herstellen.

Haalbaarheidstoets

De haalbaarheidstoets toetst de financiële opzet van het fonds en toetst of het verwachte pensioenresultaat voldoet aan de door het fonds zelf gestelde normen onder meerdere scenario's. Het pensioenfonds zelf definieert hoe ver het pensioenresultaat mag wegzakken. Blijkt uit de haalbaarheidstoets dat het verwachte pensioenresultaat niet voldoet aan deze norm, dan moet dit gecommuniceerd worden aan de achterban én sociale partners en leidt dit er mogelijk toe dat het pensioencontract herzien wordt.

De belangrijkste uitkomsten van de haalbaarheidstoets worden in de risicoparagraaf van dit bestuursverslag toegelicht bij de lange termijn risicohouding.

Pensioenregeling

De pensioenregeling van SNP zag er op 31 december 2019 op hoofdlijnen als volgt uit:

Pensioenreglement-II: Regeling voor deelnemers geboren vanaf 1 januari 1950

Pensioensysteem	Geïndexeerd middelloon
Pensioenrichtleeftijd	67 jaar
Opbouw% ouderdompensioen	1,738%
Opbouw% partnerpensioen	1,3125%
Partnerpensioen	Opbouwbasis
Opbouw% wezenpensioen	0,2625%
Wezenpensioen	Opbouwbasis
Maximum salaris	€ 107.593
Franchise	€ 13.785
Maximum pensioengrondslag	€ 93.808
Pensioenpremie	28,0% van de salarissom

Met ingang van 1 januari 2010 is het fonds gesloten en worden geen nieuwe deelnemers meer aangemeld.

Naast bovenstaande regeling voert het fonds een regeling uit voor deelnemers geboren vóór 1 januari 1950 en de (pre) pensioenregelingen die tot 1 januari 2004 golden en daarnaast de pensioenregelingen 1985 en 1986. In deze regelingen komen geen actieve deelnemers meer voor, met uitzondering van enkele arbeidsongeschikte deelnemers die recht hebben op premievrije doorbouw van pensioen. Er vindt alleen actieve pensioenopbouw door werknemers plaats in het hiervoor genoemde Pensioenreglement-II.

Voor de actuele pensioenreglementen wordt verwezen naar de website van het fonds: www.pfniemeijer.nl.

Premiebeleid

Kostendekkende, gedempte en ontvangen premie

Artikel 128 van de Pensioenwet schrijft voor dat de pensioenpremie die het fonds ontvangt minstens gelijk moet zijn aan de kostendekkende premie zoals berekend conform de ABTN. Er kan alleen sprake zijn van een lagere premie wanneer aan de voorwaarden ten aanzien van de hoogte van beleidsdekkingsgraad, indexatie en ongedaan making van eventuele kortingen is voldaan.

De feitelijke premie is gebaseerd op de gedempte kostendekkende premie. De gedempte kostendekkende premie wordt berekend op basis van het gemiddelde van de renteterminstructuren over een periode van 120 maanden. De gedempte kostendekkende premie is daardoor minder volatiel dan de zuivere kostendekkende premie. Over de lange termijn bezien zal de gedempte premie ongeveer gelijk zijn aan de zuivere kostendekkende premie. Wanneer de actuele rente lager is dan de gemiddelde rente zal de gedempte kostendekkende premie lager zijn dan de zuivere kostendekkende premie. Daarentegen zal de gedempte kostendekkende premie hoger zijn dan de zuivere kostendekkende premie als de actuele rente hoger is dan de gemiddelde rente.

De premie per 1 januari 2019 is vastgesteld op 28,0% van de salarissom. De werkgeversbijdrage bedraagt 28,0% van de salarissom vermindert met de deelnemersbijdragen. Deelnemers betalen 3,85% van de pensioengrondslag + 2,4% van het vaste jaarsalaris indien dit hoger is dan € 20.000,-.

De pensioengrondslag (peildatum 1 januari van het betreffende jaar) is bepaald op 12 maal het maandsalaris, vermeerderd met 8% vakantietoeslag, 8,33% eindejaarsuitkering, de persoonlijke toeslag en eventuele ploegen- of afwijkende dienstentoeslag en verminderd met de van toepassing zijnde franchise.

SNP stelt de door de werkgever aan het fonds af te dragen pensioenpremie op jaarbasis vast, op basis van hetgeen is beschreven in de ABTN. Vaststelling van de pensioenpremie over enig kalenderjaar vindt vóór 31 januari van datzelfde jaar plaats. De premiestelling is gebaseerd op een raming, en kan naderhand blijken onvoldoende te zijn. Met het oog hierop heeft SNP met de werkgever afgesproken dat een eventueel tekort door de werkgever bijgestort zal worden als de premie, achteraf bij de toetsing van de gedempte kostendekkende premie, niet afdoende blijkt.

Indien het pensioenfonds op enig moment de opgebouwde pensioenaanspraken en -rechten moet verlagen, is de werkgever gehouden op dat moment een bijstorting te doen, zodanig dat de beleidsdekkingsgraad van het fonds hoog genoeg wordt om een korting te voorkomen. Indien en zolang de beleidsdekkingsgraad van SNP hoger is dan de vereiste dekkingsgraad, kan een korting op de pensioenpremie worden verleend door SNP. De premie-afspraken zijn vastgelegd in de uitvoeringsovereenkomst. Deze overeenkomst is te raadplegen via de website van SNP: www.pfniemeijer.nl.

Overzicht van de opbouw van de feitelijke premie, de kostendekkende premie en de gedempte kostendekkende premie van SNP in 2019:

	2019	2018
Feitelijke premie	2.626	2.510
Kostendekkende premie	3.220	3.213
Gedempte kostendekkende premie	2.626	2.510
De kostendekkende premie is als volgt samengesteld:		
– Actuarieel benodigd	2.491	2.521
– Opslag in stand houden vereist vermogen	339	345
– Opslag voor uitvoeringskosten	390	347
	3.220	3.213
De gedempte kostendekkende premie is als volgt samengesteld:		
– Actuarieel benodigd	1.968	1.903
– Opslag in stand houden vereist vermogen	268	260
– Opslag voor uitvoeringskosten	390	347
	2.626	2.510

De samenstelling van de feitelijk betaalde premie is gelijk aan de gedempte kostendekkende premie.

Toeslagbeleid en toeslagverlening

Het bestuur beslist elk jaar of en in hoeverre de pensioenen en de aanspraken kunnen worden verhoogd. De voorwaardelijke verhoging (toeslagverlening) wordt betaald uit beleggingsrendement. Er wordt geen geld voor toeslagverlening gereserveerd en er is geen recht op toeslagverlening door het voorwaardelijke karakter ervan. Het is daarom niet zeker of en in hoeverre in de toekomst toeslagverlening kan plaatsvinden.

SNP heeft de ambitie om de pensioenaanspraken en -rechten van actieve en gewezen deelnemers en pensioengerechtigden elk jaar te verhogen. Voor de actieve deelnemers geldt als maatstaf voor deze verhoging de structurele loonsverhoging zoals overeengekomen in de Collectieve Arbeidsovereenkomst (cao) van de werkgever. Voor gewezen deelnemers en pensioengerechtigden geldt als maatstaf de prijsontwikkeling (Consumenten Prijsindexcijfer voor alle bestedingen zoals gepubliceerd door het Centraal Bureau voor de Statistiek), voor zover deze niet hoger is dan de hiervoor genoemde loonontwikkeling. De toeslagverlening zal in enig jaar maximaal 5% bedragen.

De maximaal toe te kennen toeslag is gebonden aan de regels van toekomstbestendig indexeren. Hiervoor is de beleidsdekkingsgraad van het pensioenfonds bepalend. Het fonds had tot 1 januari 2019 als aanvullend beleid dat toeslagen pas kunnen worden verleend als de beleidsdekkingsgraad hoger is dan de vereiste dekkingsgraad. Het bestuur heeft besloten om deze toeslagdrempel met ingang van 1 januari 2019 te wijzigen naar een beleidsdekkingsgraad van 110%. Deze drempel is conform wet- en regelgeving.

Het bestuur heeft conform het toeslagbeleid zoals vastgelegd in de ABTN besloten om de pensioenen van de (gewezen) deelnemers en pensioen- en overige aanspraakgerechtigden per 1 januari 2019 niet te verhogen.

De beleidsdekkingsgraad per 31 december 2019 was hoger dan de toeslagdrempel. Bovendien was er, in tegenstelling tot de voorgaande jaren, sprake van loonsverhoging op grond van de cao van de werkgever. Het bestuur heeft op basis van het toeslagbeleid besloten om per 1 januari 2020 de volgende toeslagen te verlenen:

- De opgebouwde pensioenaanspraken van actieve deelnemers worden verhoogd met 0,65%.
- De opgebouwde pensioenaanspraken en ingegane pensioenrechten van gewezen deelnemers, pensioengerechtigden en overige aanspraakgerechtigden worden verhoogd met 0,44%.

Het pensioenfonds verwacht de pensioenen in de komende jaren gedeeltelijk te kunnen verhogen. Per jaar wordt beoordeeld of een verhoging mogelijk is en hoeveel het pensioen kan worden verhoogd. Het fonds verwacht daarnaast in de komende jaren geen verlaging van de pensioenen. De werkgever heeft toegezegd bij te springen als het fonds er financieel slecht voor staat om zo een verlaging van de pensioenen te voorkomen.

SNP registreert de cumulatieve achterstand in toeslagverlening voor de laatste tien jaren:

Voor actieve deelnemers:

16,94%

Voor inactieve deelnemers:

13,06%

Communicatie

Communicatiebeleid en doelstellingen

SNP wil met communicatie een bijdrage leveren aan het pensioenbewustzijn en het pensioeninzicht van de actieve deelnemers en pensioengerechtigden. Dat betekent dat de deelnemer weet hoeveel pensioen hij/zij heeft opgebouwd, hoeveel pensioen hij/zij krijgt als hij/zij met pensioen gaat en wat hij/zij daarmee kan doen in relatie tot het (huidige) inkomen. Die kennis moet hem als dat nodig is aanzetten tot actie om zijn inkomen na pensioeningang te vergroten. De balans tussen nu en later is belangrijk.

Daarnaast streeft het fonds ernaar dat de deelnemer zich bewust wordt van het feit dat de pensioenregeling van SNP een goede en stabiele regeling is, mede door de bijstortverplichting van de werkgever. Dat levert een positieve bijdrage aan het imago van het fonds.

Om voorgaande doelstelling te bereiken werkt SNP op basis van een communicatiebeleidsplan, inclusief jaarkalender en -begroting. Dit beleidsplan wordt voor een periode van drie jaar vastgesteld en jaarlijks geëvalueerd en indien nodig herijkt. Ook worden ieder jaar de speerpunten voor het komende jaar vastgesteld. De speerpunten voor 2019 waren onder meer het focussen op deelnemers die bijna met pensioen gaan, een verdere intensivering van de samenwerking met de werkgever op het gebied van voorlichting, het onderzoeken van de mogelijkheden van verdere digitalisering van de communicatie en de implementatie van wettelijke ontwikkelingen in de communicatie.

Communicatie met deelnemers, pensioengerechtigden en gewezen deelnemers

In 2019 heeft SNP diverse middelen ingezet om met de belanghebbenden te communiceren. Naast de wettelijk verplichte informatie, zoals Pensioen 1-2-3 en het Uniform Pensioenoverzicht (UPO), is in de communicatie een belangrijke rol weggelegd voor de maandelijkse e-mailservice en de website van SNP (www.pfniemeijer.nl). Aan de website is bovendien een portaal gekoppeld (Mijn Pensioencijfers) waarin (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden hun pensioensituatie kunnen inzien en direct zaken kunnen regelen.

Onderzoek effectiviteit communicatiemiddelen

Einde 2018 heeft SNP alle deelnemers (per e-mailservice) en pensioengerechtigden (per brief) uitgenodigd om deel te nemen aan een onderzoek ter toetsing van de effectiviteit van de communicatiemiddelen die SNP inzet. De resultaten zijn in 2019 geanalyseerd.

De belangrijkste uitkomsten van het onderzoek waren:

- De respondenten hebben over het algemeen een positief beeld van SNP.
- De communicatie door SNP wordt op alle aspecten overwegend als positief ervaren. Er dient wel nog aandacht te worden besteed aan het onderdeel 'persoonlijke relevantie' van de communicatie.
- In de communicatie zal meer worden ingezet op het bevorderen van het bezoek van de website van SNP.
- Naast de actieve deelnemers (die de e-mailservice positief waarderen) hebben ook de pensioengerechtigden behoefte aan digitale nieuwsbrieven.
- Actieve deelnemers hebben behoefte aan een meer persoonlijke communicatiemiddel zoals informatiebijeenkomsten.
- De voorkeuren voor het digitaliseren van alle communicatie zijn verdeeld.

Deze uitkomsten hebben een belangrijke bijdrage geleverd aan de totstandkoming van het communicatiebeleid voor de jaren 2020-2022 dat einde 2019 is vastgesteld. Einde 2019 heeft SNP het communicatiebeleidsplan voor de periode 2020-2022 vastgesteld. In deze periode focust SNP zich onder meer op verdere digitalisering van de communicatie (waaronder de wettelijk verplichte communicatie zoals het UPO), het nader communiceren over de verschillende pensioenregelingen die deelnemers bij SNP (kunnen) hebben en het bieden van een beter inzicht daarin en communicatie naar aanleiding van ontwikkelingen binnen de onderneming.

UPO

Het UPO is uitgebreid met informatie over de werkgeverspremie en werknemerspremie die in rekening is gebracht. Dit is een verplichting die volgt uit de implementatie van IORP II in de Nederlandse wetgeving.

Vanaf 2020 zal het UPO worden uitgebreid met een navigatiemetafoor, waarmee de deelnemers over het bereikbare pensioen en de gewezen deelnemers over het opgebouwde pensioen in drie scenario's (pessimistisch, neutraal en optimistisch) worden geïnformeerd.

Met ingang van 2019 wordt het UPO voor gewezen deelnemers jaarlijks digitaal ter beschikking gesteld. Zij blijven eenmaal in de vijf jaar een papieren exemplaar per post ontvangen.

Beleggingen

Ontwikkeling portefeuille

De waarde van de portefeuille en de verdeling van het vermogen over de verschillende beleggingscategorieën aan het einde van het jaar ten opzichte van de situatie aan het begin van het jaar wordt weergegeven in de toelichting op de balans. Ten opzichte van einde 2018 heeft het belegde vermogen (inclusief lopende interest en liquide middelen) een stijging van circa € 35,4 miljoen laten zien, van € 229,9 miljoen einde 2018 tot circa € 265,3 miljoen einde 2019. Het rendement op de portefeuille was sterk positief over 2019 (circa 18,0%). Het totale vermogen is inclusief de ontvangen premies gestegen.

Portefeuillebeheer

De portefeuille van het pensioenfonds is onderverdeeld in een zogenaamde matching portefeuille (62%) en een return portefeuille (38%). De matchingportefeuille heeft als doel een bepaald gedeelte van het rendement van de Voorziening Pensioen Verplichtingen (VPV) te matchen. De matching portefeuille bestaat ultimo 2019 uit de Duration Matching fondsen (DMR) van NNIP en uit bedrijfsobligaties met hoge kredietwaardigheid. Binnen de DMR fondsoptlossing wordt belegd in geldmarktfondsen, staatsobligaties met een korte looptijd en rentederivaten. De return portefeuille belegt in obligaties van opkomende landen (5%), bedrijfsobligaties met een lage kredietwaardigheid (5%), aandelen (28%) en vastgoed. Voor vastgoed is geen normweging opgenomen. Dit onderdeel van de portefeuille is in liquidatie. Na uitkeringen gedurende het jaar is de resterende waarde van deze belegging ultimo 2019 zeer beperkt (€ 45.000).

De aandelenportefeuille is onderverdeeld in 24% voor wereldwijde aandelen en 4% in aandelen opkomende landen. De beleggingen in wereldwijde aandelen worden passief belegd. In aandelen opkomende landen wordt actief belegd. Ook de return vastrentende waarden portefeuille wordt actief belegd.

Strategisch beleggingsbeleid

Het strategische beleggingsbeleid bleef in 2019 ongewijzigd. In 2017 is een herinrichting van de matching portefeuille doorgevoerd. In november 2017 zijn de discretionaire staatsobligaties en rentederivaten omgezet naar een fondsoptlossing. Hierbinnen is sprake van central clearing van rentederivaten. De operationele consequenties van central clearing worden binnen het fonds geregeld.

De Bestuurscommissie Vermogensbeheer (BCV) beoordeelt tevens aan de hand van de rapportages of wijzigingen van de portefeuille noodzakelijk zijn (bij posities buiten de bandbreedte) om de portefeuille in lijn te brengen met de normportefeuille. De portefeuille heeft zich in 2019 binnen de bandbreedte bewogen.

Normportefeuille

De strategische vermogensverdeling (verdeling aandelen en vastrentend) is in 2019 niet veranderd.

De portefeuille op 31 december 2019

	Portefeuille	Norm	Min	Max	Benchmark
Duration Matching fondsen plus liquiditeiten ¹⁾	51,0%	52%	45%	59%	Benchmark matching portefeuille
Euro IG bedrijfsobligaties	10,1%	10,0%	6,0%	14%	Benchmark matching portefeuille
Emerging markets obligaties HC	2,1%	2,2%	0,0%	6,0%	JP Morgan EMBI Emerging Market Bond Index (global diversified, hedged)
Emerging markets obligaties LC	2,8%	2,8%	0,0%	7,0%	JP Morgan GBI-EM Global Diversified, hedged)
High Yield	4,8%	5,0%	0,0%	9,0%	Merrill Lynch High Yield Master II Index Constrained (hedged)
Wereldwijde aandelen	25,2%	24,0%	21,5%	27,5%	
Amerikaanse aandelen	14,9%	13,6%	9,6%	17,6%	MSCI USA (Net)
Europese aandelen	7,8%	7,9%	4,9%	10,9%	MSCI Europe Index (Net)
Japanse aandelen	2,4%	2,5%	0,0%	5,0%	MSCI Japan (Net)
Aandelen opkomende landen	3,9%	4,0%	1,5%	6,5%	MSCI Emerging Markets (Net)
Niet beursgenoteerd onroerend goed	0,0%	0,0%			Geen benchmark

1) Dit onderdeel bevat tevens een kortlopende staatsobligatie als ijzeren voorraad voor toekomstige onderpandverplichtingen vanuit de valuta-afdekking.

Risicoafdekking

Het strategische beleggingsbeleid op het gebied van rente- en valutarisico bleef in 2019 ongewijzigd. Gedurende geheel 2019 bleef de afdekking van het renterisico dicht bij de strategische renteaafdekking van 70%. De afdekking van het valutarisico voor de Amerikaanse dollar, het Britse pond en de Japanse yen bleef bij een norm van 75% binnen de toegestane bandbreedte van $\pm 5\%$.

Resultaat

De totale portefeuille heeft over 2019 een rendement behaald van 18,0%. Het rendement op de matching portefeuille was vanwege een rentedaling positief (+14,8%). Het rendement op de return portefeuille was met 23,3% positief. Alle categorieën binnen de return portefeuille droegen positief bij aan het rendement. Op de hoogstrendende waarden Emerging markets debt en high yield werd een rendement behaald van respectievelijk 14,5% en 12,9%. Binnen de return portefeuille behaalden aandelen een rendement van 29,9%. Met 34,0% werd het hoogste positieve rendement behaald op Amerikaanse aandelen, gevolgd door aandelen opkomende landen (+27,3%), Europese aandelen (26,2%) en Japanse aandelen (21,9%).

De in 2019 behaalde rendementen per beleggingscategorie waren in vergelijking met de benchmark als volgt:

	Fonds	Benchmark
Matching Portefeuille	14,79%	14,30%
w.o. Investment Grade Bedrijfsobligaties	6,85%	6,29%
Return Portefeuille	23,30%	21,90%
w.o. Aandelen	29,85%	28,40%
w.o. Return Vastrentende waarden	13,69%	12,45%
Totaal rendement	17,95%	17,50%

De rendementen van de wereldwijde beleggingen worden licht vertekend door een valuta-effect. Een zwakkere Euro zorgde voor een extra negatieve bijdrage van de valuta-afdekking aan het rendement van -1,97%. Het totaal rendement is inclusief het valuta-effect.

Maatschappelijk Verantwoord Beleggen (MVB)

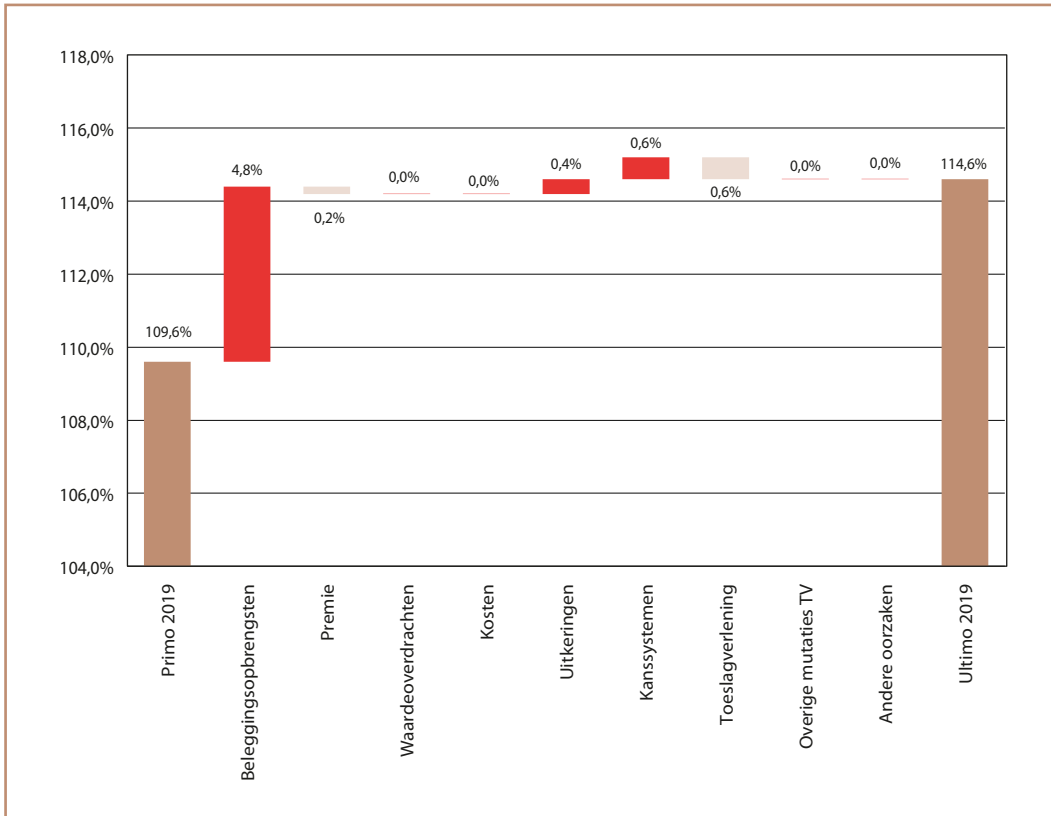
Het bestuur is zich bewust van haar maatschappelijke verantwoordelijkheid en zal MVB-factoren in beleggingsbeslissingen blijven meewegen. Het bestuur wil de maatschappelijke verantwoordelijkheid van het pensioenfonds echter bovenal inzetten om voor haar deelnemers een goed en waardevast pensioen te waarborgen. Dit betekent dat bij de samenstelling en uitvoering van het beleggingsbeleid de nadruk vooral ligt op het zorgen voor een goede verhouding tussen verwachte rendementen, risico's en kosten. Het bestuur zoekt daarbij nog naar meer overtuigend wetenschappelijk bewijs dat deze verhouding met een MVB beleid kan verbeteren.

Het pensioenfonds ziet zich momenteel vooral ook nog geconfronteerd met beperkingen. Zo is bij het vormgeven van MVB beleid de invulling van een eigen MVB beleid vooral mogelijk wanneer gebruik kan worden gemaakt van mandaten. Dan kunnen immers de eigen voorwaarden aan managers worden meegegeven. Vooral vanwege de (beperkte) omvang van het fonds belegt het pensioenfonds vrijwel alleen in beleggingsfondsen.

Het MVB beleid zal jaarlijks onderwerp van gesprek blijven en het bestuur zal zich op de hoogte blijven houden van wettelijke en maatschappelijke ontwikkelingen op MVB gebied. Voorsnog heeft het pensioenfonds besloten om op het gebied van MVB alleen datgene te doen wat vanuit de wetgever verplicht wordt gesteld.

Actuariële analyse resultaat

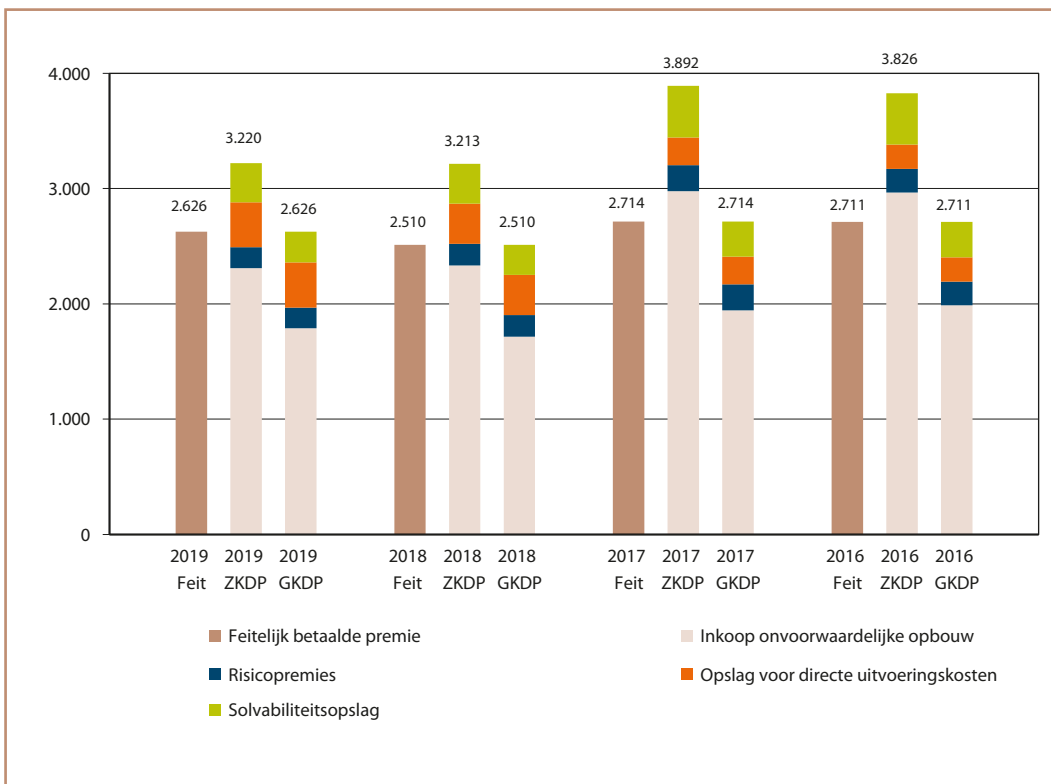
De stijging van de dekkingsgraad van 5,0%-punt in 2019 volgt uit het positieve resultaat van 13.850 in het boekjaar. In 2018 was er een negatief resultaat van 5.320. De invloed van het resultaat op de dekkingsgraad is in de volgende grafiek weergegeven en uitgesplitst naar mutatie-oorzaak. Ten aanzien van de grafiek merken wij op dat alle procentuele resultaten individueel berekend zijn als mutatie ten opzichte van de financiële positie primo boekjaar. De component "Andere oorzaken" is de saldopost en deze is als gevolg van de gehanteerde methodiek relatief groot.

Kostendeekkende premie

De kostendeekkende premie over 2019 is vastgesteld conform de actuariële en bedrijfstechnische nota (abtn). Dit betekent dat de premie is vastgesteld op basis van een gedempt premiebeleid, rekening houdend met een rente van 2,50%. De gedempte kostendeekkende premie bedraagt 2.626. De feitelijke betaalde premie is met 2.626 hieraan gelijk.

De feitelijk betaalde premie (Feit), de zuivere kostendeekkende premie (ZKDP) en de gedempte kostendeekkende premie (GKDP) worden in onderstaande grafiek weergegeven. Hierbij zijn de zuivere en de gedemptekostendeekkende premie gesplitst conform de vereisten uit de Pensioenwet.

Om inzicht te geven in het effect van de feitelijke premie op de financiële positie van het fonds tonen we in de volgende tabel de premiedekkingsgraad. Er is sprake van een positief effect op de financiële positie van het fonds, indien de premiedekkingsgraad hoger is dan de feitelijke dekkingsgraad. Als de premiedekkingsgraad lager is dan de feitelijke dekkingsgraad heeft dit een negatief effect op de financiële positie van het fonds. Zoals uit de tabel valt op te maken, heeft de nieuwe opbouw in 2019 een negatief effect gehad op de financiële positie van het fonds. De nieuwe opbouw heeft in 2019 een negatieve bijdrage geleverd aan de ontwikkeling van de dekkingsgraad van circa 0,3%-punt.

	2019	2018	2017	2016
Dekkingsgraad primo boekjaar	109,6%	111,9%	107,6%	104,7%
Premiedekkingsgraad primo boekjaar	89,7%	85,8%	77,2%	78,8%
Impact nieuwe opbouw op dekkingsgraad	-0,3%	-0,3%	-0,4%	-0,4%

Verzekerdenbestand

	Actieve deelnemers ¹⁾	Gewezen deelnemers	Pensioen gerechtigden	Totaal
Stand per 31 december 2018	195	376	719	1.290
Mutaties door:				
Ontslag met premievrije aanspraak	-2	2		0
Waardeoverdracht				0
Ingang pensioen	2	-30	40	12
Overlijden		-4	-40	-44
Afkoop			-3	-3
Andere oorzaken	-2	17	-18	-3
Mutaties per saldo	-2	-15	-21	-38
Stand per 31 december 2019	193	361	698	1.252

Specificatie pensioengerechtigden

	2019	2018
Ouderdomspensioen	504	517
Nabestaandenpensioen	192	196
Wezenpensioen	2	6
Totaal	698	719

1) Inclusief 23 arbeidsongeschikte deelnemers.

Uitvoeringskosten

	2019 ¹⁾	2018
Pensioenbeheer (pensioenuitvoeringskosten in euro per deelnemer)	€ 722,78	€ 786,65
Vermogensbeheer:		
– Kosten in % van het gemiddeld belegd vermogen	0,24%	0,25%
– Transactiekosten in % van het gemiddeld belegd vermogen	0,08%	0,07%
Kosten van het pensioenbeheer (inclusief btw) bestaan uit (in duizenden euro):		
– Bestuurskosten (incl. opleidingen)	13	48
– Administratie-, accountants- en advieskosten	608	650
– Toezichtkosten	23	21
Totaal	644	719

Om de kosten per deelnemer te berekenen is conform de Aanbevelingen Uitvoeringskosten (2016) van de Pensioenfederatie het aantal deelnemers gedefinieerd als de som van het aantal actieve deelnemers en pensioengerechtigden. Gewezen deelnemers tellen dus niet mee in deze berekening. De vermelde bedragen sluiten aan op de bedragen die zijn vermeld in de jaarrekening.

Kosten pensioenbeheer

De pensioenuitvoeringskosten zijn in 2019 gedaald ten opzichte van 2018. Dit komt onder meer doordat in 2018 niet structurele kosten zijn gemaakt waarvan in 2019 geen sprake was, zoals de uitvoering van een ALM-studie en implementatiekosten voor de inregeling van de per 1 januari 2018 gewijzigde pensioenregeling in het administratiesysteem van de administrateur (AZL N.V.). Daarnaast zijn er in 2018 meer opleidingen gevolgd door leden van het bestuur en het verantwoordingsorgaan dan in 2019.

Het bestuur stelt jaarlijks een begroting op voor het daarop volgende jaar. De voortgang van de kosten ten opzichte van de begroting wordt op kwartaalbasis door het bestuur gemonitord aan de hand van een kostenrapportage. Deze kostenrapportages worden besproken in de bestuursvergaderingen en negatieve afwijkingen ten opzichte van de begroting worden toegelicht aan het bestuur door de bestuursadviseur (AZL N.V.).

¹⁾ Bedragen zijn inclusief BTW

Kosten vermogensbeheer

Kosten vermogensbeheer per beleggingscategorie (in duizenden euro):

2019	Beheer- kosten	Transactie- kosten	Aan- en verkoop- kosten	Totaal
Vastgoed	–	–	–	–
Aandelen	91	10	19	120
Vastrentende waarden	211	4	148	363
Kosten overlay beleggingen	–	19	–	19
Kosten fiduciair beheer	187	–	–	187
Bewaarloon	7	–	–	7
Overige kosten	131	1	–	131
Totaal kosten vermogensbeheer	627	34	167	828

2018	Beheer- kosten	Transactie- kosten	Aan- en verkoop- kosten	Totaal
Vastgoed	2	–	–	2
Aandelen	95	14	4	113
Vastrentende waarden	139	1	148	288
Kosten overlay beleggingen	–	–	2	2
Kosten fiduciair beheer	184	–	–	184
Bewaarloon	7	–	–	7
Overige kosten	166	–	–	166
Totaal kosten vermogensbeheer	593	15	154	762

Kosten van het vermogensbeheer kunnen in twee categorieën worden onderscheiden:

- De eerste categorie betreft de kosten zoals die in de jaarrekening zijn verwerkt, waaronder de beheervergoeding van de vermogensbeheerder(s), het bewaarloon, kosten van ondersteuning bij het vermogensbeheer, kosten accountant betreffende het vermogensbeheer en kosten met betrekking tot de beleggingsadministratie.
- De tweede categorie betreft kosten die rechtstreeks ten laste van het beleggingsrendement zijn gebracht. Deze kosten zijn dus niet inbegrepen in de kosten van de vermogensbeheerder(s) zoals opgenomen in de jaarrekening.

Daarnaast worden er nog transactiekosten en aan- en verkoopkosten gemaakt.

In de Aanbevelingen uitvoeringskosten van de Pensioenfederatie worden de pensioenfondsen opgeroepen om de kosten van het pensioenbeheer, vermogensbeheer en transactiekosten te publiceren. Deze kosten moeten naar de mening van de Pensioenfederatie volledig bekend zijn binnen het pensioenfonds en beschikbaar zijn voor deelnemers.

De aanbevelingen luiden als volgt:

- Rapporteer de kosten van pensioenbeheer in euro per deelnemer.
- Rapporteer de kosten van het vermogensbeheer in % van het gemiddeld belegd vermogen.
- Rapporteer separaat (eventueel geschatte) transactiekosten in % van het gemiddeld belegd vermogen.

Het fonds deelt de mening van de Pensioenfederatie en wenst volledige transparantie te realiseren ten aanzien van deze kosten. Dit gaat dus verder dan alleen de direct in de jaarrekening te verantwoorden kosten. Het transparant maken van alle kosten en mogelijk afzetten tegen een benchmark is daarbij een middel om de kosten verder te beheersen.

De totale vermogensbeheerkosten zijn - in basispunten - gelijk gebleven op 32,4 basispunten. Vanwege het gestegen vermogen zijn de totale vermogensbeheerkosten in euro's gestegen van € 762.000 in 2018 naar € 828.000 in 2019.

Voor een aantrekkelijk pensioen en een acceptabele premie is beleggingsrendement en daarmee beleggingsrisico noodzakelijk.

Het beleggingsbeleid is daarmee een belangrijk onderdeel van het totale beleid van het pensioenfonds. Hetzelfde geldt voor kostenbeheersing. Beleggingskosten wegen mee in de keuzes die gemaakt worden bij de invulling van de beleggingsportefeuille. Om grip te krijgen en te houden op beleggingskosten dienen deze duidelijk en transparant te worden omschreven.

Rendement, risico en kosten zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden. Daar waar de wenselijke combinatie hoog verwacht rendement, laag risico en lage kosten in de praktijk niet haalbaar is, wordt een afweging gemaakt. Zo wordt in aandelen opkomende landen belegd vanwege het aantrekkelijke rendement op lange termijn. Het relatief hoge risico van deze categorie wordt prudent geacht omdat het hier naar verwachting een beloond risico betreft en omdat de totale beleggingsrisico's door onder meer spreiding over meerdere beleggingen wordt beheerst. De relatief hoge kosten worden prudent geacht gelet op het hoge verwachte rendement. Kostenbeheersing is daarnaast een belangrijk aandachtspunt bij de uiteindelijke keuze voor de manager(s) voor deze belegging. Elke specifieke afweging van rendement, risico en kosten is een functie van de beleggingsbeslissing. Bij elke afweging wordt uiteindelijk voor zowel rendement, risico als kosten een prudente keuze gemaakt.

Bestuur en organisatie

Bestuur

In 2019 zijn er zes reguliere bestuursvergadering geweest. Het bestuur heeft daarnaast twee keer formeel met het verantwoordingsorgaan overlegd en er zijn drie themabijeenkomsten georganiseerd waarin het bestuur en het verantwoordingsorgaan ter verdieping van het kennisniveau geïnformeerd worden en discussiëren over actuele pensioentema's.

Belangrijke onderwerpen die in de bestuursvergaderingen aan de orde kwamen, zijn:

- De missie, visie en strategie;
- De financiële positie (inclusief herstelplan), het beleggingsbeleid en kostenbeheersing van het fonds;
- Actuele ontwikkelingen in de pensioensector;
- Het pensioenbeleid (waaronder premie- en toeslagbeleid en aanpassing van de ABTN);
- Het beleid inzake bestuur en organisatie (waaronder het integriteitsbeleid);
- Actuariële zaken, zoals de haalbaarheidstoets;
- Het communicatiebeleid;
- De implementatie van de IORP II-richtlijn, waaronder de inrichting van de sleutelfuncties;
- Het risicomanagement beleid.

Sleutelfuncties

Per 13 januari 2019 is de IORP II richtlijn geïmplementeerd in de Nederlandse wetgeving. De Pensioenwet verplicht een pensioenfonds te beschikken over een aantal sleutelfuncties ter ondersteuning van de governance van het fonds. Het betreft de volgende sleutelfuncties:

- een risicobeheerfunctie;
- een intern auditfunctie;
- een actuariële functie.

De risicobeheerfunctie beoordeelt, monitort en rapporteert over het risicobeheersysteem. Ook heeft de risicobeheerfunctie een initiërende en adviserende rol bij het vormgeven van het risicobeheer. Het bestuur van SNP heeft de heer Smits (bestuurder) benoemd tot waarnemend sleutelfunctiehouder risicobeheer. SNP is voornemens om hem in 2020 formeel ter benoeming voor te dragen bij DNB.

De interne auditfunctie is belast met het uitvoeren van (interne) audits binnen de bedrijfsvoering van het pensioenfonds. De belangrijkste taak van de interne auditfunctie is het periodiek evalueren van de adequaatheid en doeltreffendheid van de interne controlemechanismen en andere procedures en maatregelen ter waarborging van de beheerste en integere bedrijfsvoering van het pensioenfonds. SNP heeft InAudit aangesteld voor het uitvoeren van interne audits (vervullende werkzaamheden). Het bestuur van SNP heeft de heer Viring (bestuurder) benoemd tot waarnemend sleutelfunctiehouder interne audit. SNP is voornemens om hem in 2020 formeel ter benoeming voor te dragen bij DNB.

De actuariële functie heeft een controlerende rol. In het kader van de actuariële functie wordt onder meer toezicht gehouden op het berekenen van de technische voorzieningen, wordt beoordeeld of de daarbij gehanteerde methodieken en onderliggende modellen, gebruikte gegevens en aannamen passend zijn en worden, waar nodig, corrigerende maatregelen voorgesteld. SNP heeft de heer Schilder (Willis Towers Watson en tevens certificerend actuaaris van het fonds) benoemd tot houder van de actuariële functie.

De sleutelfunctiehouders rapporteren periodiek aan het bestuur. Hun taken en verantwoordelijkheden zijn vastgelegd in bij de sleutelfuncties behorende beleidsdocumenten/charters.

Fondsdocumenten

In 2019 zijn diverse fondsdocumenten aangepast. De voornaamste wijzigingen worden hieronder toegelicht.

ABTN en financieel crisisplan

De Actuariële en Bedrijfstechnische Nota (ABTN) en het financieel crisisplan worden jaarlijks door het bestuur geactualiseerd. In 2019 is de opzet van de ABTN aangepast om tot een overzichtelijker en efficiënter beleidsdocument te komen.

Communicatiebeleidsplan

Het communicatiebeleidsplan is in 2019 geëvalueerd. Dit heeft geleid tot een herijkt beleidsplan voor de periode 2020-2022. Een nadere toelichting is opgenomen in het hoofdstuk 'Communicatie' van dit bestuursverslag.

Compliance charter

In 2019 heeft het bestuur een compliance charter vastgesteld. Het compliance charter beschrijft de definitie, doelstellingen, reikwijdte, en taken en verantwoordelijkheden van de betrokkenen in het kader van het in stand houden van een integere organisatie, bedrijfsvoering en compliance. Het compliance charter belicht het belang dat SNP hecht aan de inrichting en inbedding van compliance en sluit aan bij de kernwaarden van het fonds.

Diversiteitsbeleid

Op 13 september 2019 is het aangescherpte diversiteitsbeleid van SNP vastgesteld middels het plan van aanpak ter bevordering van diversiteit in de samenstelling van fondsorganen. Een nadere toelichting is opgenomen in de paragraaf 'Diversiteit' in dit bestuursverslag.

Gedragscode

In overleg met de compliance officer zijn in 2019 diverse aanscherpingen in de gedragscode verwerkt. Deze wijzigingen borgen een verdere verbetering van de beheersing van integriteitsrisico's en komen mede voort uit de in 2019 uitgevoerde systematische integriteitsrisicoanalyse (SIRA) en de bevindingen van DNB in het kader van een SIRA onderzoek bij SNP. Daarover leest u meer in de paragraaf 'Gedragscode / Compliance officer' verderop in dit bestuursverslag.

Geschiktheidsplan

Het geschiktheidsplan is aangepast op basis van de jaarlijkse actualiteitscontrole. In dat kader is tevens de geschiktheidsmatrix bijgewerkt.

Pensioenreglementen

Het bestuur past de pensioenreglementen jaarlijks aan in het kader van een reguliere actualiteitscontrole. De pensioenreglementen zijn in 2019 aangepast aan wijzigingen in wet- en regelgeving. Dit betreft de implementatie van de Wet waardeoverdracht kleine pensioenen en IORP II. Deze elementen worden nader toegelicht in de paragraaf 'Wet- en regelgeving' verderop in dit bestuursverslag.

Reglement DB en Reglement BCPR

Einde 2019 heeft het bestuur reglementen vastgesteld waarin de taken en bevoegdheden zijn vastgelegd van het Dagelijks Bestuur (DB) en de Bestuurscommissie Pensioen- en risicomanagement (BCPR). Deze reglementen treden in werking per 1 januari 2020. De BCPR is een nieuw ingerichte bestuurscommissie die vanaf deze datum operationeel wordt. De BCPR heeft ondersteunende, uitvoerende en adviserende taken richting het bestuur. De BCPR heeft geen beslissingsbevoegdheid en enkel operationele verantwoordelijkheden. Besluitvorming is voorbehouden aan het bestuur.

Reglement Verantwoordingsorgaan en Reglement Visitatiecommissie

Beide reglementen zijn aangepast naar aanleiding van de in 2018 herziene Code Pensioenfondsen. De wijzigingen hadden betrekking op de benoemingsbepalingen.

Uitvoeringsovereenkomst

De uitvoeringsovereenkomst is aangepast naar aanleiding van de jaarlijkse actualiteitscontrole. De voornaamste wijziging betreft het aanpassen van de bepalingen omtrent (het moment van) de betaling van de premie door de werkgever. Deze bepaling is in lijn met de praktijk gebracht zodat geborgd wordt dat de werkgever de premie tijdig kan betalen zonder dat onnodige maatregelen vanuit SNP zouden moeten worden opgelegd bij vertraging in de oplevering van de premienota door het fonds. Daarnaast is de bepaling omtrent de bijstorting volledig in lijn met de wet- en regelgeving gebracht.

Wijzigingen als gevolg van de IORP II richtlijn

De implementatie van IORP II heeft geleid tot aanpassing van diverse fondsdocumenten. Met name de inrichting van de sleutelfuncties heeft wijzigingen tot gevolg gehad. Dat geldt voor onder meer de volgende fondsdocumenten:

- ABTN
- Beleidsdocumenten/charters behorende bij de sleutelfuncties.
- Geschiktheidsplan.
- Pensioenreglementen: diverse communicatie bepalingen zijn aangepast.
- Risicomanagementbeleidsplan.

- Statuten: de sleutelfuncties zijn in 2019 statutair verankerd.
- Uitbestedingsbeleid.
- Uitvoeringsovereenkomst: communicatiebepaling is aangepast.

Geschiktheid en evaluatie

Het geschiktheidsbeleid en het opleidingsplan zijn vastgelegd in een geschiktheidsplan.

In 2019 hebben bestuurders van SNP opleidingen gevolgd. Het betreft de volgende opleidingen:

- Module Financiële aspecten en pensioenbeleid niveau B (SPO).
- Masterclass Sleutelfunctionaris risicobeheer IORP II (WTW Academy).
- Masterclass IT risks (WTW Academy).

Daarnaast hebben meerdere (plaatsvervangend) bestuurders deelgenomen aan diverse seminars, workshops, themabijeenkomsten en kennissessies van onder meer De Nederlandsche Bank (DNB), AZL en Nationale Nederlanden Investment Partners (NNIP). Ook nemen alle bestuurders jaarlijks deel aan drie interne themabijeenkomsten.

Jaarlijks voert het bestuur een collectieve zelfevaluatie uit. De jaarlijkse zelfevaluatie wordt op een gestructureerde en systematische wijze uitgevoerd op basis van vastgestelde thema's en de uitkomsten worden vastgelegd. De belangrijkste uitkomst van de in 2019 uitgevoerde zelfevaluatie was dat het bestuur goed functioneert en samenwerkt en dat de bestuurders elkaar op goede wijze aanvullen voor wat deskundigheid en competenties betreft. Een aandachtspunt daarbij is dat bestuurders voldoende tijd beschikbaar moeten hebben om de bestuursfunctie goed uit te oefenen naast de werkzaamheden voor de werkgever. Het bestuur heeft hier afspraken over gemaakt met de onderneming.

In 2020 wordt, conform de door de Code Pensioenfondsen bepaalde driejaarlijkse cyclus, een zelfevaluatie onder leiding van een externe deskundige uitgevoerd.

Diversiteit

Met diversiteit wordt de samenstelling van het bestuur en het verantwoordingsorgaan naar onder meer leeftijd en naar geslacht bedoeld. Deze organen zijn als volgt samengesteld (situatie op 31-12-2019):

	Bestuur		Verantwoordingsorgaan
Geslacht	Man	6 (+ 2 plaatsvervangende leden)	4
	Vrouw	0	0 (+ 1 aspirant-lid)
Leeftijd	30-40 jaar	1	0
	40-50 jaar	0	
	50-60 jaar	3 (+ 1 plaatsvervangend lid)	2
	60+	2 (+ 1 plaatsvervangend lid)	2 (+ 1 aspirant-lid)

De leeftijdsopbouw en verdeling naar geslacht binnen het deelnemersbestand was einde 2019 als volgt:

		Deelnemers	Gewezen deelnemers	Pensioen gerechtigd	Totaal
Geslacht	Man	169	234	424	827
	Vrouw	24	127	274	425
Leeftijd	<30 jaar	0	0	3	3
	30-40 jaar	6	14	0	20
	40-50 jaar	38	118	2	158
	50-60 jaar	98	174	9	281
	60+	51	55	684	790

De huidige samenstelling van het bestuur is niet in overeenstemming met de normen zoals die zijn voorgeschreven door de Code Pensioenfondsen. In het bestuur en het verantwoordingsorgaan heeft geen vrouw zitting. Wel heeft het verantwoordingsorgaan een vrouwelijk aspirant-lid. Daarnaast heft het verantwoordingsorgaan geen lid dat jonger is dan 40 jaar.

Naar de mening van het bestuur past de samenstelling van de fondsorganen voor wat leeftijdsopbouw en geslacht betreft bij de samenstelling van het deelnemersbestand. Het bestuur en verantwoordingsorgaan bestaan uit vertegenwoordigers van werknemers, de werkgever en de pensioengerechtigden. Vertegenwoordigers van werknemers en de werkgever dienen een dienstverband bij de werkgever te hebben. De actieve deelnemers bestaan voor het grootste deel uit mannen in de leeftijdscategorie 50 tot 60 jaar. Dit reflecteert zich in de samenstelling van de fondsorganen. Het feit dat bij de werkgever relatief weinig vrouwen werkzaam zijn, zorgt ervoor dat het aantal potentiële vrouwelijke leden van fondsorganen relatief beperkt is.

Het diversiteitsbeleid is middels het plan van aanpak ter bevordering van diversiteit uitgewerkt. Daarin zijn concrete stappen opgenomen die worden ondernomen bij het invullen van een vacature. Bij gelijke geschiktheid gaat de voorkeur uit naar de kandidaat die het beste past bij de diversiteitsdoelstellingen van SNP. Uitgaande van de situatie einde 2019 zou de voorkeur daarom uitgaan naar een vrouwelijke en/of jongere kandidaat.

Beloningsbeleid

Leden van het bestuur en het verantwoordingsorgaan ontvangen geen beloning uit hoofde van hun functie bij SNP. Kosten die door leden van fondsorganen worden gemaakt in het kader van de uitoefening van hun functie voor het fonds worden door SNP vergoed.

De externe voorzitter van de BCV ontvangt een beloning die marktconform is en past bij zijn verantwoordelijkheden, ervaring en tijdsbesteding. De beloning is door het bestuur vastgesteld en vastgelegd in een overeenkomst met de werkgever van de voorzitter van de BCV.

Het intern toezicht is ingericht middels een visitatiecommissie. De opdracht tot visitatie wordt aan een externe partij (VCHolland) verstrekt. VCHolland ontvangt een vaste vergoeding die jaarlijks wordt vastgesteld en in een overeenkomst/opdrachtbevestiging wordt vastgelegd. Deze beloning dient marktconform te zijn. Leden van de visitatiecommissie ontvangen geen beloningen op individuele basis van SNP.

SNP hanteert de volgende uitgangspunten met betrekking tot het beloningsbeleid van externe dienstverleners:

- a. Als primair uitgangspunt geldt dat het beloningsbeleid van uitbestedingspartijen er niet toe mag aanmoedigen tot het nemen van meer risico's dan het fonds aanvaardbaar acht.
- b. SNP is niet a priori tegen prestatie gerelateerde beloningen, mits deze passen binnen het hiervoor genoemde uitgangspunt.
- c. Uitbestedingspartners dienen op verzoek van SNP inzicht te bieden in hun beloningsbeleid.
- d. SNP doet ten minste driejaarlijks een uitvraag bij de uitbestedingspartijen naar de actuele inhoud van het beloningsbeleid. Dit beleid wordt getoetst aan de hand van thema's die in het beloningsbeleid van SNP zijn vastgelegd.

Gedragscode / Compliance Officer

Het bestuur hanteert een gedragscode. Jaarlijks bevestigen de (aspirant-)leden van het bestuur, van het verantwoordingsorgaan en van de Bestuurscommissie Vermogensbeheer (BCV) dat zij de gedragscode hebben nageleefd in het betreffende jaar. Daarnaast wordt tijdens iedere bestuursvergadering het onderwerp compliance meldingen besproken, waarbij de (aspirant-)bestuurders aangeven of zij in aanraking zijn gekomen met situaties die mogelijk kunnen leiden tot integriteitsrisico's. Hierbij kan worden gedacht aan het aanbod van relatiegeschenken of uitnodigingen voor evenementen door externe partijen.

Naast de gedragscode beschikt SNP tevens over een incidentenregeling en klokkenluidersregeling.

De compliance officer is onder meer belast met de controle op de naleving van de gedragscode, de incidentenregeling en de klokkenluidersregeling. Het bestuur heeft met ingang van 1 januari 2019 een externe compliance officer (mevrouw Westen van Compliance-i-Consultancy) aangesteld.

De compliance officer heeft in 2019 geen overtredingen geconstateerd in het licht van naleving van de gedragscode, incidentenregeling en klokkenluidersregeling.

De bestuurders van SNP melden hun nevenfuncties aan de compliance officer. De volgende bestuurders verrichten de in onderstaand overzicht opgenomen nevenfuncties:

<i>Naam bestuurder</i>	<i>Nevenfunctie</i>
Jan Bolhuis	Trainer/Coach Excel Lid van de commissie DC-regeling bij de aangesloten onderneming

De heer Bolhuis is per 1 februari 2020 afgetreden als bestuurder van SNP.

De werknemers- en werkgeververtegenwoordigers in het bestuur vervullen daarnaast dagelijkse werkzaamheden uit hoofde van hun functie bij de aangesloten onderneming.

In 2018 heeft DNB het pensioenfonds, als onderdeel van een selectie van een aantal pensioenfonds, betrokken in een onderzoek naar de beheersing van integriteitsrisico's (belangenverstrengeling en corruptie). De toezichthouder heeft zijn bevindingen aan het bestuur gerapporteerd. Deze bevindingen betroffen onder meer de structurele inrichting van de compliance functie, het verfijnen van de SIRA (systematische integriteitsrisicoanalyse), het betrekken van de integriteitsrisico's bij uitbestedingspartijen in deze analyse en het aanscherpen van meldings- en controleprocedures binnen het fonds (waaronder de gedragscode).

Het bestuur heeft deze bevindingen in 2019 opgevolgd en de aanvullende beheersmaatregelen geïmplementeerd. De opvolging van de bevindingen is door een onafhankelijke, externe auditor (InAudit) gevalideerd. DNB heeft het onderzoek, na beoordeling van het validatierapport, in 2019 afgesloten zonder aanvullende bevindingen of maatregelen.

Wet- en regelgeving

In 2019 zijn aan het pensioenfonds geen dwangsommen of boetes opgelegd. Er zijn door de toezichthouders De Nederlandsche Bank N.V. (DNB) en de Stichting Autoriteit Financiële Markten (AFM) geen aanwijzingen aan het fonds gegeven, noch is een bewindvoerder aangesteld of is bevoegdheidsuitoefening van organen van het fonds gebonden aan toestemming van de toezichthouder.

Het bestuur heeft in 2019 uitgebreid aandacht besteed aan de ontwikkelingen op het gebied van wet- en regelgeving. De voornaamste onderwerpen worden hieronder toegelicht.

IORP II

Op 13 januari 2017 is de 'Richtlijn 2016/2341/EU van het Europees Parlement en de Raad van 14 december 2016 betreffende de werkzaamheden van en het toezicht op instellingen voor bedrijfspensioenvoorziening' (de IORP II-richtlijn) in werking getreden. Deze richtlijn is per 13 januari 2019 in Nederlandse wetgeving verwerkt. Voor de implementatie door het fonds heeft het bestuur een plan van aanpak/stappenplan gehanteerd.

Het bestuur heeft in dat kader in 2019 onder meer:

- beleidsdocumenten/charters voor de sleutelfuncties vastgesteld;
- (voorgenomen) besluiten genomen omtrent de invulling van de sleutelfuncties waarover elders in dit bestuursverslag wordt gerapporteerd;
- het risicomangementbeleidsplan geactualiseerd;
- de implementatie in de administratie en communicatie door AZL van de wijzigingen als gevolg van IORP II gemonitord middels de administratieve kwartaalrapportages.

Wet Waardeoverdracht klein pensioen

Vanaf 1 januari 2019 is de 'Wet waardeoverdracht klein pensioen' ingegaan. Deze wet maakt de automatische waardeoverdracht van kleine pensioenen naar de nieuwe pensioenuitvoerder van de deelnemer mogelijk. Zo kunnen kleine pensioenen worden gebundeld tot een groter pensioen. Daarnaast beperkt deze wet de mogelijkheid om kleine pensioenen af te kopen.

De besluitvorming die einde 2018 hierover heeft plaatsgevonden is in 2019 in de pensioenreglementen verwerkt. Dit betreft het volgende:

- Kleine pensioenen die zijn ontstaan vóór 1-1-2018 zullen conform de wet- en regelgeving automatisch worden overgedragen naar de nieuwe pensioenuitvoerder van de gewezen deelnemer.
- SNP zal conform de wettelijke verplichting meewerken aan automatische inkomende waardeoverdrachten van kleine pensioenen.
- Verval van hele kleine pensioenen (minder dan €2 op jaarbasis) die zijn ontstaan vóór 1 januari 2019 is voor SNP niet aan de orde aangezien het fonds geen hele kleine pensioenen kent en deze door het gesloten karakter van het fonds ook niet meer kunnen ontstaan.

Code Pensioenfondsen

De in 2018 herziene Code Pensioenfondsen is wettelijk verankerd. De normen in de Code zijn een aanvulling op wet- en regelgeving. De normen in de Code zijn weliswaar leidend, maar de Code laat ruimte voor eigen verantwoordelijkheid van het pensioenfondsbestuur. Pensioenfondsen mogen de Code daarom naleven volgens het 'pas-toe-of-leg-uit'- beginsel. Afwijken van de norm is dus mogelijk, als daar een goede reden voor is en hierover verantwoording wordt afgelegd in het jaarverslag.

In het navolgende overzicht zijn de normen van de Code opgenomen waaraan het pensioenfonds aan het einde van het verslagjaar niet (volledig) voldeed en de motivatie daarvan. Dit overzicht is het resultaat van de jaarlijkse analyse en evaluatie van de Code Pensioenfondsen door SNP. De analyse over 2019 heeft plaatsgevonden in februari 2020.

normnr	Inhoud norm (onderdeel dat niet (volledig) wordt nageleefd)	Toelichting op afwijking
30	<p>Het eigen functioneren is voor het VO een continu aandachtspunt.</p> <p>Het VO evalueert met enige regelmaat het functioneren van het eigen orgaan.</p>	<p>Het VO beschikt over een competentievisie en stelt jaarlijks een eigen opleidingsplan op. Er vindt nog geen formele zelfevaluatie door het verantwoordingsorgaan plaats, dit zal voor het eerste in 2020 plaatsvinden. De jaarlijks uit te voeren zelfevaluatie is in 2019 met het verantwoordingsorgaan besproken en in het Reglement Verantwoordingsorgaan verankerd.</p>
33	<p>Diversiteit in de samenstelling van het bestuur en verantwoordingsorgaan</p>	<p>De huidige samenstelling van het bestuur is niet in overeenstemming met de normen zoals die zijn voorgeschreven door de Code Pensioenfondsen. Dit geldt tevens voor het verantwoordingsorgaan. In het bestuur en het verantwoordingsorgaan heeft geen vrouw zitting. Wel kent het verantwoordingsorgaan een vrouwelijk aspirant-lid. Een belangrijke oorzaak hiervan is gelegen in het feit dat bij Koninklijke Theodorus Niemeijer B.V. relatief weinig vrouwen werkzaam zijn. In 2019 is een plan van aanpak ter bevordering van diversiteit opgesteld. Bij gelijke geschiktheid gaat de voorkeur uit naar de kandidaat die het beste bij de diversiteitsdoelstellingen van SNP past.</p> <p>Elders in dit bestuursverslag wordt de diversiteit nader toegelicht.</p>
34	<p>Een bestuurslid kan maximaal twee keer worden herbenoemd.</p>	<p>Het bestuur hecht aan de continuïteit van het bestuur en wenst daarom niet in de statuten van het fonds op te nemen dat herbenoeming maximaal twee keer kan plaatsvinden. In de praktijk zal deze bepaling echter zoveel mogelijk worden toegepast.</p>

De Code Pensioenfondsen 2018 verplicht tot het opnemen van een rapportage in het bestuursverslag over de naleving van acht omschreven normen (rapportagenormen). Hierna wordt een overzicht gegeven van deze rapportagenormen met de bijbehorende toelichting.

Naleving rapportagenormen uit de Code Pensioenfondsen

normnr	Voldoet het pensioenfonds aan de norm?	Vindplaats toelichting jaarverslag of website
<p>Norm 5 Het bestuur legt verantwoording af over het beleid dat het voert, de gerealiseerde uitkomsten van dit beleid en de beleidskeuzes die het eventueel voor de toekomst maakt. Het bestuur weegt daarbij de verschillende belangen af van de groepen die bij het pensioenfonds betrokken zijn. Ook geeft het bestuur inzicht in de risico's van de belanghebbenden op korte en lange termijn, gerelateerd aan het overeengekomen ambitieniveau.</p>	<p>Ja. Het bestuur legt verantwoording af middels het bestuursverslag en daarnaast aan het verantwoordingsorgaan en communiceert over het beleid en de risico's via mailingen, de website en het bestuursverslag. Het bestuur hanteert daarvoor een communicatieplan. Evenwichtige belangenafweging maakt onderdeel uit van de besluitvorming. Dit wordt vastgelegd in de notulen van bestuursvergaderingen. Het verantwoordingsorgaan heeft toegang tot alle vergaderstukken van het bestuur, waaronder de notulen. Ook de visitatiecommissie ontvangt alle notulen.</p>	<p>Inzicht in de risico's op korte en lange termijn wordt geboden in de paragrafen Korte termijn risicohouding, 'Lange termijn risicohouding' en 'Risicohouding beschikbare premielening' die onderdeel zijn van het hoofdstuk 'Risicomangement'.</p> <p>Verantwoording over de gemaakte beleidskeuzes vindt plaats middels het bestuursverslag. Daarbij wordt verwezen naar met name de volgende hoofdstukken: 'Pensioenregeling', 'Communicatie', 'Beleggingen', 'Bestuur en organisatie', 'Uitbestedingsbeleid' en 'Risicomangement'.</p> <p>Daarnaast zijn diverse beleidsdocumenten beschikbaar via de website van SNP: https://www.pfniemeijer.nl/documenten/</p>
<p>Norm 31 De samenstelling van fondsorganen is wat betreft geschiktheid, complementariteit, diversiteit, afspiegeling van belanghebbenden en continuïteit, vastgelegd in beleid. Zowel bij de aanvang van een termijn, als ook tussentijds bij de zelfevaluatie vindt een check plaats.</p>	<p>Ja. Het bestuur streeft complementariteit na, rekening houdend met geschiktheid en beperkte beschikbaarheid van kandidaten. Voorgaande geldt tevens voor het verantwoordingsorgaan. In 2019 is een diversiteitsbeleid en plan van aanpak ter bevordering van diversiteit vastgesteld. Dit plan van aanpak wordt betrokken in het traject van invulling van vacatures.</p> <p>In het bestuursverslag wordt inzicht gegeven in de diversiteit van de samenstelling van de fondsorganen.</p>	<p>Zie de paragrafen 'Diversiteit' en 'Geschiktheid en evaluatie' als onderdeel van het hoofdstuk 'Bestuur en organisatie' in dit bestuursverslag.</p>

normnr	Voldoet het pensioenfonds aan de norm?	Vindplaats toelichting jaarverslag of website
<p>Norm 33 In zowel het bestuur als in het verantwoordingsorgaan is er tenminste één vrouw en één man. Er zitten zowel mensen van boven als van onder de 40 jaar in. Het bestuur stelt een stappenplan op om diversiteit in het bestuur te bevorderen.</p>	<p>Niet volledig. Het bestuur streeft dit na voor zover mogelijk gelet op de beperkte beschikbaarheid van geschikte kandidaten. Dit is vastgelegd in een in 2019 vastgesteld diversiteitsbeleid en plan van aanpak ter bevordering van diversiteit. Binnen het verantwoordingsorgaan heeft één vrouw zitting als aspirant-lid. Binnen het bestuur één persoon jonger dan 40 jaar.</p> <p>Jaarlijks wordt in het bestuursverslag verantwoording afgelegd over diversiteit in relatie tot de samenstelling van het deelnemersbestand van SNP.</p>	<p>Zie de paragraaf 'Diversiteit' als onderdeel van het hoofdstuk 'Bestuur en organisatie' in dit bestuursverslag.</p>
<p>Norm 47 Het intern toezicht betreft deze Code bij de uitoefening van zijn taak.</p>	<p>Dit maakt onderdeel uit van de werkzaamheden van de visitatiecommissie.</p>	<p>Een samenvatting van het visitatierapport is opgenomen in dit bestuursverslag in het hoofdstuk 'Visitatiecommissie'.</p>
<p>Norm 58 Het bestuur geeft publiekelijk inzicht in missie, visie en strategie.</p>	<p>Ja, de missie, visie en strategie zijn opgenomen in dit bestuursverslag, inclusief de strategische speerpunten voor het komende jaar en een evaluatie van de speerpunten over het verslagjaar. Daarnaast staat de missie, visie en strategie in de ABTN die toegankelijk is via de website van SNP.</p>	<p>Zie het de paragraaf 'Missie, visie en strategie' als onderdeel van het hoofdstuk 'Het pensioenfonds' in dit bestuursverslag.</p> <p>De ABTN staat, net als het jaarverslag, op de website van SNP: https://www.pfniemeijer.nl/documenten/</p>
<p>Norm 62 Het bestuur legt zijn overwegingen omtrent verantwoord beleggen vast en zorgt ervoor dat deze beschikbaar zijn voor belanghebbenden.</p>	<p>Het MVB beleid is vastgelegd en met het verantwoordingsorgaan besproken. In het bestuursverslag wordt gerapporteerd over het MVB beleid. Daarnaast is op de website van SNP een toelichting opgenomen.</p>	<p>Het MVB beleid wordt toegelicht in de paragraaf 'Maatschappelijk verantwoord beleggen' als onderdeel van het hoofdstuk 'Beleggingen' in dit bestuursverslag.</p> <p>Een toelichting over MVB staat op de website van SNP: https://www.pfniemeijer.nl/documenten/</p>

normnr	Voldoet het pensioenfonds aan de norm?	Vindplaats toelichting jaarverslag of website
Norm 64 Het bestuur rapporteert in het jaarverslag over de naleving van de interne gedragscode (zoals bedoeld in de normen 15 en 16) en deze Code, net als over de evaluatie van het functioneren van het bestuur.	Ja, hierover wordt in dit bestuursverslag gerapporteerd.	Zie de volgende paragrafen uit het hoofdstuk 'Bestuur en organisatie' in dit bestuursverslag: 'Gedragscode / Compliance officer', 'Code Pensioenfondsen' en 'Geschiktheid en evaluatie'.
Norm 65 Het bestuur zorgt voor een adequate klachten- en geschillenprocedure die voor belanghebbenden eenvoudig toegankelijk is. In het jaarverslag rapporteert het bestuur over de afhandeling van klachten en de veranderingen in regelingen of processen die daaruit voortvloeien.	Ja, SNP heeft een adequate klachten- en geschillenprocedure die via de website eenvoudig toegankelijk is. Jaarlijks wordt in het bestuursverslag gerapporteerd over de klachten en geschillen in het verslagjaar.	Klachten- en geschillenprocedure: zie https://www.pfniemeijer.nl/documenten/ Rapportage: zie de paragraaf 'Klachten en geschillen' als onderdeel van het hoofdstuk 'Bestuur en organisatie' in dit bestuursverslag.

Monitoringscommissie Code Pensioenfondsen

De Monitoringscommissie ziet toe op de naleving van de Code Pensioenfondsen. De Stichting Zelfregulering Pensioenfondsen draagt zorg voor de financiering van de Monitoringcommissie en de Ombudsman Pensioenen namens de pensioensector. Ten behoeve van deze financiering vraagt de Stichting verplichte bijdragen aan de pensioenfondsen, die actief zijn in Nederland. De Monitoringscommissie heeft in zijn rapport enkele aanbevelingen aan de sector gedaan.

De bevindingen en aanbevelingen zijn hieronder op hoofdlijnen opgenomen inclusief de wijze waarop SNP hiermee is omgegaan.

Aanbeveling/bevinding	Wijze van opvolging door SNP
Pas communicatie(beleid) aan op de behoefte van de deelnemer. Onderzoek: drijfveren voor verdiepen in pensioen, factoren voor het hebben van vertrouwen in het fonds, visie deelnemers op onzekere factoren.	Hieraan is invulling gegeven middels het in 2019 afgeronde onderzoek onder deelnemers naar de effectiviteit van de communicatiemiddelen. Zie voor een nadere toelichting het hoofdstuk 'Communicatie' in dit bestuursverslag.

Aanbeveling/bevinding	Wijze van opvolging door SNP
Richt je in de communicatie op kwetsbare groepen en jongeren.	Hieraan wordt invulling gegeven in de uitvoering van het communicatiebeleid. Daarbij wordt ingespeeld op de behoeften van de deelnemers. Een specifieke groep waaraan aandacht wordt besteed in de communicatie zijn de deelnemers met een overbruggingspensioen. De praktijk wijst uit dat dit pensioen, in het licht van het totale bij SNP opgebouwde pensioen, vaak tot vragen en onduidelijkheden bij deelnemers leidt.
Toegankelijk en concreet informeren over beleggingen (rendement, duurzaamheid, risico's), controle op kwaliteit beleid en uitvoering, nevenfuncties en beloningen, samenstelling bestuur en toezicht daarop.	Hier wordt invulling aan gegeven middels de verantwoording in dit bestuursverslag. Daarnaast is op de website van SNP informatie te vinden over het beleggingsbeleid, de financiële situatie, de nevenfuncties, het beloningsbeleid en de samenstelling van fondsorganen.
Rapporteer nadrukkelijk en transparant over de toepassing van de Code PF (oordeel VC hierover, toelichting naleving normen, tabel met vindplaats normen in jaarverslag).	Deze elementen zijn in dit bestuursverslag opgenomen.
Houdt oog voor diverse samenstelling van fondsorganen.	In 2019 is door SNP het diversiteitsbeleid inclusief plan van aanpak ter bevordering van diversiteit vastgesteld. Meer informatie over dit onderwerp staat in de paragraaf 'Diversiteit' dat onderdeel is van het hoofdstuk 'Bestuur en organisatie' in dit bestuursverslag.
Zorg voor een goede zelfevaluatie.	Het bestuur voert jaarlijks een zelfevaluatie uit. Eenmaal in de drie jaar wordt hier een externe bij betrokken. Verantwoording over de zelfevaluatie vindt plaats in dit bestuursverslag. Zie hiervoor de paragraaf 'Geschiktheid en zelfevaluatie' in het hoofdstuk 'Bestuur en organisatie'.

Klachten en geschillen

Een belanghebbende kan een klacht indienen als deze van mening is dat bij de uitvoering van de pensioenreglementen zijn/haar rechten zijn geschaad. In 2019 zijn er geen klachten of geschillen geweest in de zin van de klachten- en geschillenprocedure van SNP.

Uitbestedingsbeleid

Het bestuur van SNP heeft werkzaamheden uitbesteed die naar zijn overtuiging effectiever en efficiënter door een externe, professionele partij kunnen worden verricht, in plaats van uitvoering in eigen beheer. Het bestuur is van oordeel dat de belangen van de (gewezen) deelnemers, pensioengerechtigden en de werkgever bij deze uitbesteding uiteindelijk beter zijn gediend dan met een eigen organisatie. Een overzicht van de uitbesteede werkzaamheden is opgenomen in het hoofdstuk 'Organisatie pensioenfonds' van dit verslag.

AZL N.V. en Nationale Nederlanden Investment Partners (NNIP) zijn de voornaamste uitbestedingspartijen van SNP. De afspraken over de uitbestede werkzaamheden zijn vastgelegd in overeenkomsten met deze partijen. Service Level Agreements (SLA) maken onderdeel uit van deze afspraken. Dit zijn afspraken omtrent procedures, processen, informatieverschaffing en te leveren diensten. In een SLA worden concrete criteria vastgelegd die zien op de uitvoering van uitbestede werkzaamheden. Daarnaast worden ten minste ook afspraken vastgelegd over de administratieve organisatie, de autorisatie en procuratiessystemen en de interne controle van de uitvoerende organisatie.

Uitgangspunt is dat het bestuur eindverantwoordelijk en aansprakelijk blijft voor alle uitbestede werkzaamheden en daarmee samenhangende handelingen. Het bestuur is in beginsel van mening dat het deze verantwoordelijkheid kan dragen door middel van:

- het rechtstreeks ter verantwoording roepen van de hiervoor genoemde partijen;
- schriftelijke rapportages over de uitvoering van de uitbestede werkzaamheden, die het bestuur zo nodig ter beoordeling en controle aan een onafhankelijke, derde partij zal voorleggen, en
- de ISAE 3402-rapportages van AZL en NNIP en de ISAE3000-rapportage van AZL.

Indien daartoe aanleiding bestaat, kan het bestuur besluiten eigen onderzoek te doen of te laten uitvoeren.

SLA- en ISAE-rapportages van AZL

AZL rapporteert op kwartaalbasis over het pensioenbeheer en het voldoen aan de SLA-normen. Deze administratieve kwartaalrapportages worden in de bestuursvergaderingen besproken met een vertegenwoordiger van AZL. De naleving van de SLA-normen en de normen zelf zijn tevens onderwerp van gesprek tijdens het jaarlijkse formele evaluatiegesprek met AZL.

Om aan de behoefte van het bestuur aan zekerheid en daarmee kwaliteitsgaranties tegemoet te komen heeft AZL er voor gekozen om gecertificeerd te worden middels een ISAE3402-rapportage. De ISAE3402-rapportage bestaat uit een type I en een type II verklaring. Hier worden alleen processen beschreven welke de financiële verantwoording raken.

Ook voor 2019 heeft AZL een ISAE3402 type II rapportage. Het overleggen van de ISAE3402-rapportage komt tevens tegemoet aan de Beleidsregel 'Uitbesteding Pensioenfondsen' waarin DNB heeft vastgesteld dat een pensioenfonds dat zijn administratie uitbesteedt aan een uitvoerder verantwoordelijk is en blijft voor een juiste administratie. Het dagelijks bestuur analyseert de ISAE3402-rapportage jaarlijks en legt zijn bevindingen voor finale oordeelsvorming voor aan het gehele bestuur. Dit kan leiden tot een nadere toelichting door AZL op de in het rapport opgenomen bevindingen.

Naast een ISAE3402-rapportage heeft AZL voor 2019 tevens een ISAE3000-rapportage uitgebracht. Deze rapportage is het resultaat van een audit op de primaire processen bij AZL die, in tegenstelling tot de ISAE3402-rapportage, niet de financiële verantwoording raken. Het bestuur heeft kennis genomen van deze rapportage.

AZL rapporteert middels de administratieve kwartaalrapportages over de opvolging die wordt gegeven aan eventuele aandachtspunten en bevindingen van de auditor die voortkomen uit de beide ISAE-rapportages. Het bestuur is daardoor in staat om de opvolging van de bevindingen door AZL te monitoren.

SLA- en ISAE-rapportages van NNIP

Met NNIP is een fiduciair vermogensbeheerovereenkomst afgesloten. In deze overeenkomst zijn onder meer afspraken gemaakt over periodieke rapportages en verantwoording aan het bestuur over uitgevoerde werkzaamheden en zijn SLA-afspraken opgenomen. Binnen het door het bestuur vastgestelde beleidsmatige kader wordt door NNIP uitvoering gegeven aan het beleggingsbeleid.

Daarnaast heeft NNIP een adviserende en beleidsvoorbereidende rol richting de BCV en het bestuur. NNIP heeft een zogenaamd Integrated Control Framework (ICF) geïmplementeerd. Dit ICF beschrijft alle relevante bedrijfsprocessen met de daarbij behorende

risico's en beheersingsmaatregelen die de risico's mitigeren. Een van de uitkomsten van het ICF is het ISAE 3402 rapport welke jaarlijks wordt uitgegeven. Voor 2019 heeft NNIP opnieuw een ISAE 3402 type II rapportage opgesteld. Deze rapportage is aan het bestuur beschikbaar gesteld en door SNP geanalyseerd.

De dienstverlening door NNIP wordt jaarlijks door SNP met NNIP formeel geëvalueerd. De opvolging van de contractuele afspraken maakt onderdeel uit van deze evaluatie.

Overige aspecten

Van betekenis voor het waarmaken van de eigen verantwoordelijkheid acht het bestuur de waarborgen die zijn gelegen in het waarmerken door de certificerend actuaris en de accountant van de jaarlijkse staten van SNP, als bedoeld in artikel 147 van de Pensioenwet en de meldingsplicht van deze beide externe deskundigen, als bedoeld in artikel 170 van de Pensioenwet.

Een nadere uitwerking van het uitbestedingsbeleid is opgenomen in het in 2019 aangescherpte uitbestedingsbeleid van SNP.

Risicomanagement

Aanwezige risico's

Een belangrijke doelstelling van het fonds is het nakomen van de pensioentoezeggingen en het nastreven van de ambitie van de pensioenregeling. Bij het beheer en de financiering van de pensioenverplichtingen loopt het fonds risico's. De risico's kunnen ingedeeld worden in financiële en niet-financiële risico's. Onderstaande tabel geeft meer uitleg rondom de risico's die het fonds loopt. Verdere kwalitatieve en kwantitatieve uitleg rondom de financiële risico's wordt gegeven in de risicoparagraaf bij de toelichting op de jaarrekening.

Financiële risico's	Definitie
Renterisico (S1)	Het fonds is gevoelig voor wijzigingen in de rente omdat de rentegevoeligheid van de beleggingen en de rentegevoeligheid van de verplichtingen niet gelijk zijn (de zogenaamde duration mismatch). Dit heeft als gevolg dat als de rente daalt, de waarde van de beleggingen minder snel stijgt dan de waarde van de verplichtingen. De dekkingsgraad daalt dan.
Marktrisico (S2, S4)	Het fonds loopt het risico dat door de ontwikkeling van marktprijzen (veroorzaakt door factoren die samenhangen met een individuele belegging, de uitgevende instelling of generieke factoren) waardewijzigingen plaatsvinden.
Valutarisico (S3)	Het fonds belegt in buitenlandse waardepapieren, waardoor het fonds gevoelig is voor koersschommelingen van de betreffende valuta ten opzichte van de euro.
Kredietrisico (S5)	Het fonds loopt het risico van financiële verliezen als gevolg van faillissementen, betalingsonmacht of kredietverslechtering van tegenpartijen.

Financiële risico's	Definitie
Verzekeringstechnisch risico (S6)	Het risico dat het fonds loopt met haar deelnemers op het gebied van sterfte en arbeidsongeschiktheid. Het risico bestaat dat deelnemers gemiddeld langer leven dan verwacht waardoor SNP meer pensioen moet uitkeren dan waarvoor pensioenvermogen is opgebouwd (langlevensrisico). Daarnaast is er het risico dat SNP bij overlijden van een deelnemer nabestaandenpensioen moet uitkeren waar geen voorziening voor is getroffen (kortlevensrisico of overlijdensrisico). Het arbeidsongeschiktheidsrisico houdt in dat SNP voorzieningen moet treffen voor premievrije pensioenopbouw en uitkering van een arbeidsongeschiktheidspensioen als een deelnemer arbeidsongeschikt raakt.
Beleggingsrisico (S10)	Dit risico ontstaat doordat vermogensbeheerders actief beheer voeren op (delen van) de beleggingsportefeuille
Liquiditeitsrisico	Het risico dat beleggingen niet tijdig en/of niet tegen een aanvaardbare prijs kunnen worden omgezet in liquide middelen, waardoor het fonds op korte termijn niet aan zijn verplichtingen kan voldoen.
ESG risico	Het risico dat fondsen lopen door ontwikkelingen op het gebied van Environmental Social en Governance factoren. Dit betreft voornamelijk de duurzaamheid van de beleggingen van het fonds.

Niet-financiële risico's	Definitie
Uitbestedingsrisico	Het uitbestedingsrisico is het risico voor het fonds dat de continuïteit/kwaliteit van de aan derden uitbestede werkzaamheden, dan wel voor deze derden beschikbaar gestelde apparatuur en het ter beschikking gesteld personeel wordt geschaad.
Operationele risico's	Het risico dat optreedt voor het fonds bij de uitvoering van de pensioen- en beleggingsactiviteiten, als gevolg van niet-afdoende of falende interne processen, menselijk gedrag en systemen of als gevolg van externe gebeurtenissen.
Compliance risico	Het compliance risico omvat het risico voor het fonds dat niet of niet tijdig de consequenties van (veranderende) wet- en regelgeving worden onderkend, waardoor wet- en regelgeving op onderdelen worden overtreden.
Reputatierisico	Onder reputatierisico wordt het risico verstaan dat het fonds door het handelen reputatieschade lijdt bij belanghebbenden.
Sponsorrisico	SNP heeft een directe economische en contractuele band met de werkgever als sponsor van het pensioenfonds. Voorbeelden van sponsorrisico's zijn faillissementsrisico, betalingsonmacht van de sponsor veroorzaakt door negatieve ontwikkelingen bij de sponsor, financieringsrisico, beëindiging van de relatie met de sponsor en belangenverstrengeling tussen het pensioenfonds en de sponsor.

Niet-financiële risico's	Definitie
IT-risico	Risico's als gevolg van het gebruik van informatietechnologie door SNP.
Integriteitsrisico	Het risico dat de integriteit van SNP wordt beïnvloed als gevolg van niet integere, onethische gedragingen van de organisatie en leden van de fondsorganen, een en ander in het kader van wet- en regelgeving en maatschappelijke en door het fonds opgestelde normen.
Juridische risico's	Er zijn diverse juridische risico's te onderscheiden (niet limitatief): 1) Fondsdocumenten voldoen niet aan wettelijke bepalingen. 2) Bestuurders worden persoonlijk aansprakelijk gesteld. 3) Het onvoldoende vorm geven van consistent beleid. 4) Niet of onduidelijk communiceren naar belanghebbenden. 5) Aansprakelijkheid als gevolg van handelen of nalaten door ingehuurde partijen.

Beleidsinstrumenten

Als maatstaf voor de draagkracht van het fonds wordt de beleidsdekkingsgraad genomen. De ontwikkeling van de beleidsdekkingsgraad kan nadelig beïnvloed worden door bovenstaande risico's. Om de risico's te beheersen en de ontwikkeling van de beleidsdekkingsgraad te beïnvloeden heeft het fonds een aantal beleidsinstrumenten tot haar beschikking:

- Beleggingsbeleid
- Herverzekeringsbeleid
- Premiebeleid
- Toeslagbeleid

De uitgangspunten rondom deze beleidsinstrumenten volgen uit de risicohouding die het fonds heeft bepaald in overleg met de sociale partners en is vastgelegd in de ABTN van het fonds.

Conform de risicoanalyse en ALM studie uitgevoerd in 2018, zijn voor de bepaling van de risicohouding de belangrijkste beleidsuitgangspunten voor de uitvoering van de pensioenregeling in kaart gebracht:

- Het premiebeleid kenmerkt zich door het hanteren van een gedempte kostendekkende premie waarbij voor de disconteringsvoet wordt uitgegaan van een 120-maands voortschrijdend gemiddelde van de rentetermijnstructuur. Er wordt geen premie betaald voor toeslagverlening. In de premie is een opslag opgenomen voor instandhouding van het vereist eigen vermogen en wordt rekening gehouden met de geraamde uitvoeringskosten. Daarnaast is rekening gehouden met de bijstortverplichting van de werkgever.
- Het toeslagbeleid kenmerkt zich door de voorwaardelijkheid en financiering uit de middelen van het fonds. De toeslagambitie voor actieve deelnemers is gelijk aan de salarisstijging op basis van de jaarlijkse structurele loonsverhoging zoals overeengekomen in de cao, maar zal nooit meer bedragen dan 5%. Voor inactieve deelnemers geldt een ambitie op basis van de prijsontwikkeling waarbij geldt dat deze echter niet hoger mag zijn dan de toeslagambitie voor de actieve deelnemers.
- Voor het beleggingsbeleid is uitgegaan van de strategische beleggingsmix zoals weergegeven in het beleggingsplan van het fonds.

Het premiebeleid, toeslagbeleid en beleggingsbeleid worden elders in dit verslag nader toegelicht.

Beleidsmatige toelichting op de aanwezige risico's

Het resulterende beleggingsbeleid kent, in overeenstemming met de risicohouding en het premiebeleid en toeslagbeleid, een relatief gemiddeld risicoprofiel. Met behulp van het beleggingsbeleid kan een verdere beleidsmatige toelichting gegeven worden over hoe het fonds met de belangrijkste financiële risico's omgaat. Volledigheidshalve wordt ook vermeld welk beleid het fonds voert rondom de niet-financiële risico's.

Financiële risico's	Beleid
Renterisico (S1)	Het fonds dekt het grootste gedeelte van het renterisico van de verplichtingen af middels fysieke obligaties (staats- en bedrijfsobligaties) en derivaten. Hiermee wordt het renterisico voor 70% afgedekt, met een bandbreedte van +/- 5%-punt.
Marktrisico (S2, S4)	Onderdeel van de investment beliefs van het pensioenfonds is het spreiden van risico's. Door deze diversificatie wordt het marktrisico verminderd. Het fonds heeft strategisch 38% belegd in de rendementsportefeuille, verdeeld over hoogrentende waarden (10%) en aandelen (28%). De aandelenportefeuille is gespreid over verschillende regio's: Amerika, Europa, Japan en opkomende markten. Er worden geen derivaten gebruikt om de risico's verder af te dekken. SNP belegt niet in grondstoffen en loopt daardoor geen grondstoffenrisico.
Valutarisico (S3)	Het fonds heeft geen visie rondom de koersontwikkeling van de euro ten opzichte van andere valuta's. Het fonds heeft derhalve besloten om dit risico tegen te gaan. Het beleid van SNP is om het valutarisico (gedeeltelijk) af te dekken. Voor wat betreft de beleggingen in aandelen wordt het valutarisico van de US-dollar, het Engelse pond en de Japanse yen voor 75% afgedekt. Eind 2019 wordt voor circa 15% (2018: 11%) van de beleggingsportefeuille belegd buiten de eurozone.
Kredietrisico (S5)	Alvorens investeringen aangegaan worden in kredietgevoelige beleggingen wordt de belegging gecontroleerd op haar rating. Voor wat obligatieleningen betreft wordt het kredietrisico gereduceerd door in gespreide portefeuilles te beleggen. Het kredietrisico van 'over the counter'(OTC)-derivaten wordt beperkt doordat er op dagbasis een uitwisseling van onderpand met de tegenpartijen van OTC-derivaten plaatsvindt.
Verzekeringstechnisch risico (S6)	SNP heeft het arbeidsongeschiktheids- en overlijdensrisico herverzekerd. Door toepassing van de Prognose tafel AG2018 met adequate correcties voor ervaringssterfte, is het langlevensrisico nagenoeg geheel verdisconteerd in de waardering van de pensioenverplichtingen.
Beleggingsrisico (S10)	Conform het marktrisico wordt dit risico grotendeels tegengegaan door de goede spreiding binnen de portefeuille van het fonds.
Liquiditeitsrisico	Uit 2019 zijn er voldoende obligaties die onmiddellijk te gelde kunnen worden gemaakt om een eventuele onvoorziene uitstroom van geldmiddelen te financieren.
ESG risico	SNP beschikt over een MVB-/ESG-beleid waarmee wordt geborgd dat met deze factoren rekening wordt gehouden in het beleggingsbeleid. Een nadere toelichting over het MVB-/ESG-beleid is opgenomen in de paragraaf 'Maatschappelijk verantwoord beleggen' in het hoofdstuk 'Beleggingen'.

Niet-financiële risico's	Beleid
Uitbestedingsrisico	<p>Het fonds heeft de uitvoering van de pensioenadministratie-activiteiten uitbesteed aan AZL. De vermogensbeheeractiviteiten zijn uitbesteed aan NNIP. Het uitbestedingsrisico wordt beheerst door met deze partijen deugdelijke contracten af te sluiten, waarvan Service Level Agreements (SLA) onderdeel uitmaken. Voornoemde partijen leveren periodiek rapportages over de naleving van de afspraken, zodat het bestuur de opvolging kan monitoren. Deze rapportages, evenals de SLA-afspraken zelf, zijn onderwerp van gesprek tijdens de jaarlijkse formele evaluaties van de dienstverlening met zowel AZL als NNIP. AZL levert daarnaast een ISAE3402- en ISAE3000-rapportage, NNIP een ISAE3402-rapportage. Deze rapportages worden jaarlijks door het bestuur geanalyseerd. Meer informatie over de uitbesteding staat in het hoofdstuk 'Uitbestedingsbeleid' in dit verslag.</p>
Operationele risico's	<p>SNP stelt hoge kwaliteitseisen aan de organisaties, die bij de uitvoering betrokken zijn, op de gebieden zoals interne organisatie, procedure, processen en controles en kwaliteit van de geautomatiseerde systemen. Deze kwaliteitseisen worden periodiek door het bestuur getoetst aan de hand van de (administratieve) kwartaalrapportages, de jaarlijkse ISAE-rapportages en de jaarlijkse formele evaluatiegesprekken met AZL en NNIP.</p>
Compliance risico	<p>Het fonds heeft gedetailleerde SLA's afgesproken met haar uitvoerders. Daarnaast heeft het fonds een externe compliance officer aangesteld die toeziet op de naleving van de gedragscode door het bestuur van het fonds en de leden van de andere fondsorganen.</p>
Reputatierisico	<p>Om dit risico te beperken heeft het fonds een integriteitsbeleid vastgesteld evenals een communicatiebeleid waarin transparante communicatie naar haar belanghebbenden voorop staat. Het bestuur voert jaarlijks een integriteitsrisicoanalyse uit. Begin 2019 is een herziene analyse (SIRA) onder externe begeleiding uitgevoerd.</p>
Sponsorrisico	<p>Het bestuur is zich ervan bewust dat SNP voor de financiering van de pensioenregeling grotendeels afhankelijk is van (ontwikkelingen bij) de sponsor. Om de ontwikkelingen aldaar te monitoren informeert de voorzitter van het bestuur voor iedere bestuursvergadering bij de werkgever of er voor SNP relevante ontwikkelingen zijn. Deze worden vervolgens in de bestuursvergadering besproken.</p>
IT-risico	<p>Omdat de pensioen- en financiële administratie zijn uitbesteed, is dit tot een uitbestedingsrisico geworden. Het bestuur maakt voor het delen van vergaderstukken gebruik van 'cloud computing'. De risico's die hiermee samenhangen zijn gering, omdat het een secundaire opslag betreft, geen deelnemersgegevens worden gedeeld en de toegang tot de gegevens beveiligd is. Daarnaast heeft het bestuur er in 2019 voor gekozen om een eigen SNP e-mailomgeving in te richten voor de leden van het bestuur en verantwoordingsorgaan van SNP en deze omgeving te scheiden van de e-mailstructuren van de werkgever en/of privé e-mailaccounts.</p> <p>Het bestuur is voornemens om de ontwikkeling van een eigen IT-beleid in 2020 af te ronden.</p>

Niet-financiële risico's	Beleid
Integriteitsrisico	SNP heeft een integriteitsbeleid vastgelegd middels de gedragscode, incidentenregeling en klokkenluidersregeling. De compliance officer houdt toezicht op de naleving hiervan. Tevens beschikt het fonds over een compliance charter. Iedere bestuursvergadering wordt besproken of er meldingen in het kader van het integriteitsbeleid zijn. Het bestuur voert bovendien jaarlijks een integriteitsrisicoanalyse uit. Begin 2019 is deze analyse onder begeleiding van een externe deskundige uitgebreid en volledig opnieuw uitgevoerd. Een van de speerpunten in 2019 betrof de opvolging van de bevindingen van DNB naar aanleiding naar het in 2018 uitgevoerde onderzoek naar integriteitsrisico's. Dit heeft geleid tot het aanstellen van een externe compliance officer en de hernieuwde SIRA. Daarnaast zijn interne en externe procedures aangescherpt.
Juridische risico's	SNP beperkt deze risico's onder meer op de volgende wijzen: 1) AZL is aangesteld als bestuursadviseur en actuariel adviseur en toetst in dat kader periodiek de fondsdocumenten. Het bestuur heeft bovendien een controlecyclus voor de fondsdocumenten vastgesteld. 2) Statutair is bepaald dat SNP, onder voorwaarden, de aansprakelijkheidstelling van het bestuur of individuele bestuurders overneemt. 3) Het bestuur ziet erop toe dat besluitvorming consistent verloopt en goed wordt gedocumenteerd. 4) SNP heeft een communicatiebeleidsplan dat onder meer de wettelijk vereiste communicatie omvat. 5) Met alle ingehuurde partijen worden deugdelijke contractuele afspraken gemaakt. Zie verder het uitbestedingsrisico.

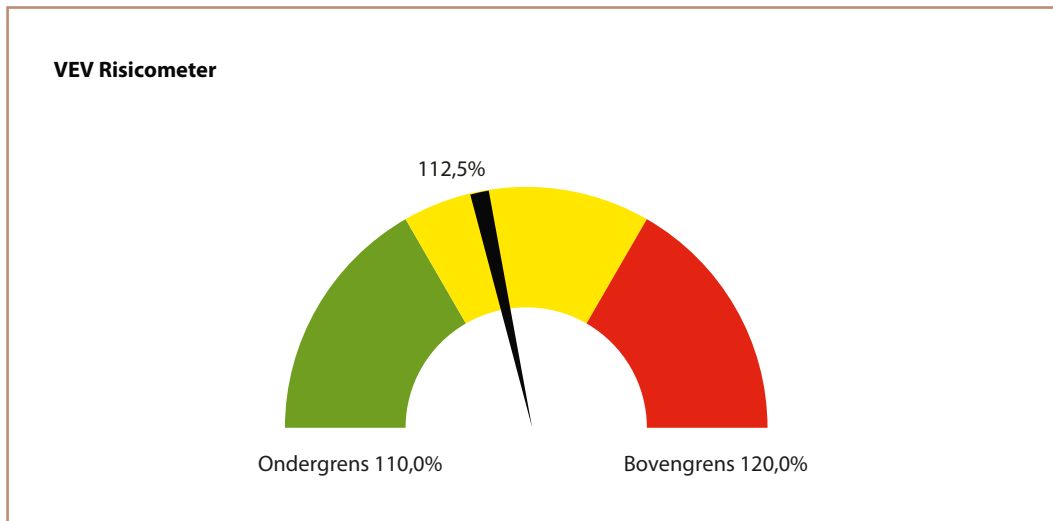
SNP heeft een risicomanagementbeleidsplan waarin de financiële en niet-financiële risico's zijn uitgewerkt en geanalyseerd. Op basis van de meest recente risicoanalyse heeft het bestuur de volgende financiële en niet-financiële (sub)risico's als hoogste ingeschat. Daarbij wordt uitgegaan van de netto scores van de risico's (kans maal impact na toepassing van de beheersmaatregelen):

- a. Financiële risico's:
 - Inflatierisico.
 - Het risico op prijsvolatiliteit (als onderdeel van het marktrisico).
 - Renterisico.
- b. Niet-financiële risico's:
 - Afhankelijkheid en ondernemingsklimaat (als onderdeel van het omgevingsrisico): het risico van buiten het fonds komende veranderingen op het gebied van afhankelijkheid van de werkgever en sociale partners en/of afhankelijkheid van het ondernemingsklimaat (beurs-/beleggingsklimaat, maatschappelijk klimaat en politiek klimaat).
 - Operationeel risico.
 - Reputatierisico.

De risicoanalyse van SNP wordt jaarlijks geëvalueerd en indien nodig worden aanvullende beheersmaatregelen genomen. De analyse wordt driejaarlijks opnieuw uitgevoerd. Vanaf 2020 monitort de heer Smits als houder van de risicobeheerfunctie op kwartaalbasis de ontwikkeling van de risico's middels een risico dashboard. Indien daar aanleiding toe is, zal de heer Smits het bestuur adviseren met betrekking tot nadere beheersmaatregelen.

De financiële risico's die het fonds loopt in combinatie met het door het fonds gekozen beleid om deze risico's tegen te gaan zijn objectief meetbaar aan de hand van de hoogte van de vereiste dekkinggraad. Onderstaande VEV risicometer toont aan dat het beleggingsbeleid van het pensioenfonds met een strategisch vereiste dekkinggraad van 112,5%, een relatief gemiddeld risico kent in

vergelijking met andere pensioenfondsen. De onder- en bovengrens in deze grafiek zijn gesteld op respectievelijk 110% en 120% en gebaseerd op de fondsen die AZL in haar portefeuille heeft.

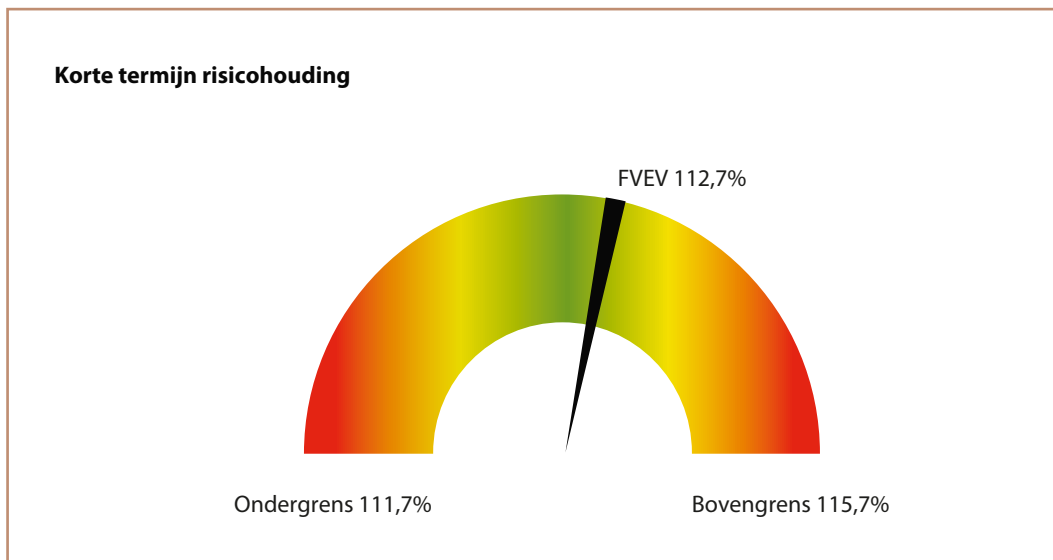

Controle op het gevoerde beleid

Op grond van het nieuw Financieel Toetsingskader (nFTK) moet continu gemonitord en aan de deelnemers gecommuniceerd worden of het gevoerde beleid resulteert in de verwachte doelstellingen. Deze wettelijke verplichting komt tot uitdrukking in de zogeheten 'risicohouding'. De risicohouding van het fonds is de mate waarin het fonds, na overleg met sociale partners en het verantwoordingsorgaan, bereid is beleggingsrisico's te lopen om de doelstellingen van het fonds te realiseren en de mate waarin het fonds beleggingsrisico's kan lopen gegeven de kenmerken van het fonds. De risicohouding wordt verder onderverdeeld in een korte termijn risicohouding en een lange termijn risicohouding.

Korte termijn risicohouding

De korte termijn risicohouding wordt gemeten aan de hand van de vereiste dekkingsgraad met bijbehorende bandbreedtes. Indien op enig moment de daadwerkelijke vereiste dekkingsgraad zich buiten deze bandbreedtes bevindt, is dit een eerste indicatie dat het gevoerde beleid niet in lijn is met de doelstellingen van het fonds. Het fonds heeft de risicohouding voor de korte termijn vastgesteld op een vereiste dekkingsgraad tussen de 111,7% en 115,7%. Gedurende 2019 is de daadwerkelijke vereiste dekkingsgraad binnen deze bandbreedtes gebleven en heeft het fonds haar beleid niet hoeven aanpassen. Eind 2019 bedraagt de feitelijk vereiste dekkingsgraad 112,7%.

Lange termijn risicohouding

De lange termijn risicohouding komt tot uitdrukking in de jaarlijks terugkerende haalbaarheidstoets. De belangrijkste uitkomst waarnaar in de haalbaarheidstoets gekeken wordt, is het pensioenresultaat. Het pensioenresultaat is een maatstaf voor koopkrachtbehoud. De sociale partners hebben een pensioenresultaat en ondergrenzen vanuit verschillende scenario's gedefinieerd die aansluiten op de lange termijn risicohouding van het fonds. Het pensioenresultaat en ondergrenzen zijn door het bestuur in overleg met de sociale partners vastgesteld en vastgelegd in de ABTN vanuit de volgende drie situaties:

- De situatie dat het fonds precies beschikt over het vereist eigen vermogen.
- De situatie dat het fonds precies beschikt over de feitelijke dekkingsgraad.
- De situatie van een slechtweersscenario van de feitelijke dekkingsgraad.

In 2015 heeft het fonds aan deze wettelijke verplichting voldaan via de aanvangshaalbaarheidstoets. Dit heeft geleid tot een pensioenresultaat van 99% vanuit de situatie dat aan de feitelijke dekkingsgraad wordt voldaan. Tevens is met behulp van de aanvangshaalbaarheidstoets getoetst dat het premiebeleid realistisch en haalbaar is.

In 2019 heeft SNP de jaarlijkse haalbaarheidstoets uitgevoerd. Hieruit is gebleken dat de resulterende pensioenresultaten voldoen aan de in het kader van de risicohouding vastgestelde ondergrenzen en maximale afwijking. De resultaten van deze haalbaarheidstoets zijn namelijk als volgt:

1. Het verwachte pensioenresultaat komt uit op 96,7% als gestart wordt op de feitelijke dekkingsgraad. Dit is boven de gekozen ondergrens van 90%.
2. Het verwachte pensioenresultaat in een slecht weer scenario komt uit op 83,0% als gestart wordt op de feitelijke dekkingsgraad. De afwijking in het slechtweer scenario ten opzichte van de mediaan bedraagt over het geheel 14,1% hetgeen lager is dan de maximale door het bestuur en de sociale partners vastgestelde toegestane afwijking van 23%.

Inrichting risicobeheerfunctie en de Eigen Risico Beoordeling (ERB)

Zoals eerder vermeld heeft SNP de heer Smits benoemd tot waarnemend sleutelfunctiehouder risicobeheer (de risicobeheerfunctie). De risicobeheerfunctie beoordeelt, monitort en rapporteert over het risicobeheersysteem. Daarnaast heeft de risicobeheerfunctie een initiërende en adviserende rol bij het vormgeven van het risicobeheer. Dit bevordert de integratie van het risicobeheer in de organisatiestructuur en besluitvormingsprocessen van het fonds.

Het fonds zal uiterlijk in 2021 een Eigen Risico Beoordeling (ERB) opstellen, conform de IORP II richtlijnen. Hiermee krijgt het fonds nog beter zicht op de risico's waaraan het wordt blootgesteld en wordt tevens de effectiviteit van het risicobeheer en de beheersingsmaatregelen beoordeeld. Het ERB beleid is in 2019 vastgesteld.

Organisatie pensioenfonds

Bestuur

Het bestuur van SNP is paritair samengesteld en bestaat uit 6 personen. Daarvan zijn 3 bestuurders van werkgeverszijde, 2 van werknemerszijde en 1 vertegenwoordiger namens pensioengerechtigden. Iedere geleding heeft daarnaast één plaatsvervangend bestuurslid. Einde 2019 was er een vacature voor de functie van plaatsvervangend bestuurder namens de werkgever. In het verslagjaar was de heer W. Smink voorzitter van het bestuur. Hij vormde samen met der heer Y. Faber, secretaris, het dagelijks bestuur van SNP.

Einde 2019 was de bestuursamenstelling als volgt:

<i>Werkgeversvertegenwoordigers</i>	De heer W. Smink (voorzitter) De heer R. Viring De heer M. Smits Vacature voor plaatsvervangend lid
<i>Werknemersvertegenwoordigers</i>	De heer E. Tammens De heer J. Bolhuis De heer H. Stevelmans, plaatsvervangend lid
<i>Vertegenwoordiger van pensioengerechtigden</i>	De heer Y. Faber (secretaris) De heer H. Elzenga, plaatsvervangend lid

In het verslagjaar zijn de volgende wijzigingen opgetreden in de samenstelling van het bestuur:

- De heer M. Smits is, na goedkeuring door DNB, benoemd tot bestuurder namens de werkgever.
- De heer H. Stevelmans is, na goedkeuring door DNB, formeel benoemd tot plaatsvervangend bestuurder namens de werknemers.

Per 1 februari 2020 is de heer J. Bolhuis afgetreden als bestuurder. Hij is opgevolgd door de heer H. Stevelmans, die per deze datum formeel tot het bestuur is toegetreden. Daardoor is een vacature ontstaan voor de functie van plaatsvervangend bestuurder namens de werknemers.

Bestuurscommissie Vermogensbeheer (BCV)

Het pensioenfonds kent een BCV met als doel het bestuur te adviseren over het beleggingsbeleid en om de activiteiten van de fiduciair vermogensbeheerder te controleren en monitoren.

De BCV was einde 2019 als volgt samengesteld:

- De heer M. Euverman (voorzitter)
- De heer Y. Faber
- De heer W. Smink
- De heer H. Elzenga (toehoorder namens het bestuur)
- De heer E. Tammens (toehoorder namens het bestuur)

De heer M. Euverman is door het bestuur aangesteld als externe voorzitter van de BCV. De heer Euverman is in dienst van Sprenkels & Verschuren.

De regels omtrent de werkwijze, samenstelling, taken en bevoegdheden van de BCV zijn vastgelegd in het Reglement BCV.

Bestuurscommissie Pensioen- en Risicomanagement (BCPR)

SNP heeft per 1 januari 2020 de BCPR ingesteld. De BCPR verricht operationele werkzaamheden ter ondersteuning en advisering van het bestuur. De taken van de BCPR omvatten onder meer het bijhouden van relevante wet- en regelgeving, het zijn van aanspreekpunt voor en monitoren van de werkzaamheden van de administrateur (pensioenbeheer), het jaarwerk, actuariële zaken en herverzekering, IT, privacybeleid en 1e lijns werkzaamheden op het gebied van risicomanagement.

De BCPR was op 1 januari 2020 als volgt samengesteld:

- De heer H. Stevelmans (voorzitter)
- De heer W. Smink

Daarnaast neemt de heer M. Smits als sleutelfunctiehouder risicobeheer deel aan de vergaderingen van de BCPR.

De regels omtrent de werkwijze, samenstelling, taken en bevoegdheden van de BCPR zijn vastgelegd in het Reglement BCPR.

Sleutelfuncties

SNP heeft de volgende sleutelfunctiehouders aangewezen:

- De heer J. Schilder is houder van de actuariële functie.
- De heer R. Viring is waarnemend houder van de interne audit functie. Het bestuur is voornemens om hem in 2020 tot sleutelfunctiehouder te benoemen, onder het voorbehoud dat DNB met de voorgenomen benoeming instemt. In Audit is aangesteld voor het verrichten van de vervullende werkzaamheden ten behoeve van de interne audit functie. Deze werkzaamheden zijn in 2020 gestart.
- De heer M. Smits is waarnemend houder van de risicobeheerfunctie. Het bestuur is voornemens om hem in 2020 tot sleutelfunctiehouder te benoemen, onder het voorbehoud dat DNB met de voorgenomen benoeming instemt.

Visitatiecommissie

Het intern toezicht van het fonds wordt uitgeoefend door een visitatiecommissie. De taken en bevoegdheden van dit orgaan evenals de samenstelling, benoeming en werkwijze zijn vastgesteld in de statuten van het fonds en het Reglement Intern Toezicht.

De visitatie over het verslagjaar is in 2020 uitgevoerd. De visitatiecommissie bestond uit de volgende leden:

- De heer N. de Jager
- De heer J. Nieuwenhuizen
- Mevrouw H. Polee

In dit verslag is een samenvatting van het rapport van de visitatiecommissie opgenomen.

Verantwoordingsorgaan

Het bestuur heeft een verantwoordingsorgaan ingesteld dat voldoet aan de Pensioenwet. De taken en bevoegdheden van dit orgaan evenals de samenstelling, benoeming en werkwijze zijn vastgelegd in de statuten en het Reglement Verantwoordingsorgaan. Het verantwoordingsorgaan bestond in het verslagjaar uit 4 personen. Daarvan is 1 lid namens de werkgever, 1 namens werknemers en 2 leden namens pensioengerechtigden. Tevens kent het verantwoordingsorgaan 1 aspirant-lid.

Het oordeel van het verantwoordingsorgaan over het gevoerde beleid in 2019 is opgenomen in het bestuursverslag. Einde 2019 was het verantwoordingsorgaan als volgt samengesteld:

- Vertegenwoordiger van werkgever: R. Bruinier (voorzitter)
- Vertegenwoordiger van de deelnemers: T. Emmelkamp
- Vertegenwoordigers van pensioengerechtigden: T.A. Afman (secretaris, plaatsvervangend voorzitter) en H.R. Drent. W. Tingelaar is aspirant-lid.

In 2019 is de heer R. Schut afgetreden als voorzitter van het verantwoordingsorgaan. Hij is opgevolgd door de heer R. Bruinier.

Uitbestede werkzaamheden

Administratie

Als administrateur voor het pensioenfonds zorgt AZL N.V (hierna: AZL) voor de pensioen- en deelnemersadministratie, de financiële administratie en de jaarverslaglegging.

Fiduciair vermogensbeheer

De fiduciaire advisering vond in het verslagjaar plaats op basis van de fiduciair vermogensbeheerovereenkomst met Nationale Nederlanden Investment Partners (NNIP). Aan deze overeenkomst zijn de beleggingsrichtlijnen gehecht.

Advisering en certificering

Het bestuur heeft de bestuursadviesing en -ondersteuning uitbesteed aan AZL. In het verslagjaar zijn de adviserende en uitvoerende actuariële werkzaamheden eveneens uitgevoerd door AZL. Ook heeft SNP een communicatieadviseur van AZL aangesteld.

Compliance officer

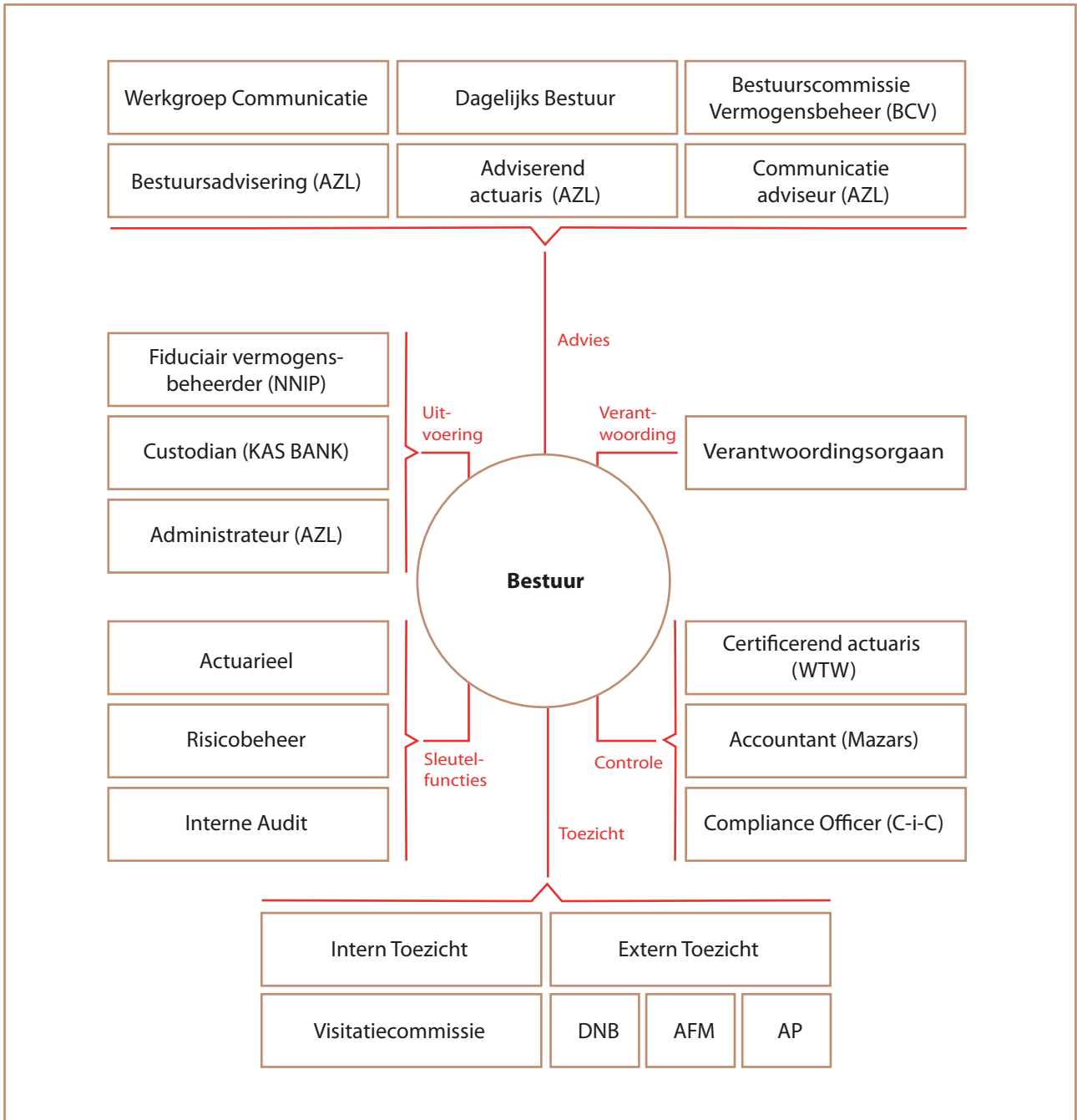
Compliance-i-Consultancy is aangesteld als externe compliance officer van SNP.

Accountant en certificering

De controle van de jaarrekening is toevertrouwd aan Mazars. De actuariële certificering is belegd bij Willis Towers Watson.

Organogram

De organisatie van SNP ziet er schematisch als volgt uit:

Toekomstparagraaf

COVID-19

In maart 2020 kreeg Nederland te maken met het coronavirus (COVID-19). Om overbelasting van de gezondheidszorg tegen te gaan, heeft de Nederlandse overheid drastische maatregelen genomen om de verspreiding van het virus in te dammen. Daarnaast heeft de Nederlandse overheid maatregelen genomen om liquiditeitsproblemen bij getroffen bedrijven tegen te gaan. De verspreiding van het virus en de maatregelen tegen verspreiding ervan hebben grote gevolgen op het leven van de mensen en op de ondernemingen van bedrijven. Er is sprake van een crisis. Bij het vaststellen van het bestuursverslag is de crisis nog niet ten einde.

Door de overheidsmaatregelen zijn de vergaderingen van de organen van het pensioenfonds op afstand gehouden, om de besluitvorming zoveel mogelijk doorgang te laten vinden. Dat geldt ook voor de contacten met adviseurs, de toezichthouder en de uitvoerders. Het bestuur heeft maatregelen getroffen om in geval van calamiteiten bestuurlijke continuïteit te waarborgen. Deze zijn vervat in het 'Business continuity management plan COVID-19 virus'. Het bestuur heeft bovendien kennis genomen van de maatregelen die de uitvoerders hebben genomen om de continuïteit van hun diensten te waarborgen. Daarnaast heeft het bestuur van SNP geconstateerd dat de (inbaarheid van de) premiebijdragen door de werkgever ook gedurende deze crisis niet onder druk is komen te staan.

De financiële markten waren in de eerste maanden van 2020 in de ban van COVID-19. Deze ontwikkelingen hebben daardoor ook gevolgen voor de financiële positie van het fonds. Dat komt tot uitdrukking in de ontwikkeling van de dekkingsgraad in 2020. Eind februari 2020 werd die nog nauwelijks geraakt door de coronacrisis. De dekkingsgraad van het fonds was toen 109,7%. Bij het vaststellen van de jaarrekening is de crisis nog niet ten einde. De dekkingsgraad eind mei 2020 bedraagt 108,9%. Hoewel de coronacrisis niet de enige oorzaak van deze daling van 0,8%-punt hoeft te zijn, geeft dit wel een indicatie van de financiële impact op het pensioenfonds gedurende deze periode. Deze impact op de financiële situatie heeft geen gevolgen voor de continuïteit van SNP.

Reorganisatie bij de werkgever

Binnen de werkgever vindt in 2020 een reorganisatie plaats. Dat heeft tot gevolg dat arbeidsplaatsen verloren zullen gaan waardoor het aantal actieve deelnemers aan de pensioenregeling van SNP verder zal dalen. In het najaar van 2020 zal het pensioenfonds een kwetsbaarheidsanalyse uitvoeren waarbij de impact van de reorganisatie op het pensioenfonds wordt beoordeeld in het licht van de missie, visie en strategie van SNP.

Verantwoordingsorgaan

Oordeel verantwoordingsorgaan en overzicht 2019

Oordeelvorming

Het Verantwoordingsorgaan richt zich bij het vormen van een oordeel op het door het bestuur gevoerde beleid of vastgestelde beleidsvoornemens en de belangenafwegingen die hierover binnen het bestuur plaatsvindt.

De door sociale partners in de pensioenovereenkomst vastgelegde inhoudelijke pensioenafspraken inclusief de daarbij afgewogen belangen maken geen onderdeel uit van het vormen van het oordeel.

Het Verantwoordingsorgaan heeft zich een oordeel kunnen vormen aan de hand van:

- De periodiek verstrekte informatie over de financiële ontwikkeling van het fonds.
- De notulen en rapporten van de bestuursvergaderingen.
- Het concept jaarverslag en de concept jaarrekening.
- De concept rapporten van de interne (AZL) en externe actuaris (Willis Towers Watson).
- Het concept accountantsverslag Mazars.
- Het rapport van de visitatiecommissie VCHolland.
- Het Verantwoordingsorgaan heeft via de “SNP Box” tevens inzicht in alle beschikbare documenten.

Bijeenkomsten en overleg

Het Verantwoordingsorgaan kwam in 2019 drie keer bijeen, overlegde twee maal met het bestuur van het Pensioenfonds. Ook is het Verantwoordingsorgaan via themabijeenkomsten op de hoogte gehouden van ontwikkelingen op het gebied van:

- Actuele ontwikkelingen en Nieuw Pensioenstelsel
- Status kwetsbaarheidscriteria.
- Bewustwording rondom het risico op belangenverstremming van de aan het fonds verbonden personen
- RiskMap kwartaal rapportage AZL.

Het overleg met het bestuur verliep constructief. Het Verantwoordingsorgaan vroeg om uitleg wanneer dat nodig was en hecht groot belang aan openheid, duidelijkheid en transparante belangenafweging.

Uitgebrachte adviezen

Het Verantwoordingsorgaan werd 7 maal om advies gevraagd. Adviesaanvragen gingen vergezeld van een toelichting waarin de overwegingen voor het voorgenomen bestuursbesluit werden uiteengezet. In sommige gevallen werd het Verantwoordingsorgaan al bij de besluitvorming betrokken. Een advies van het Verantwoordingsorgaan kan naast het advies, bestaan uit vragen en opmerkingen, die vervolgens door het Bestuur worden meegenomen.

Het Verantwoordingsorgaan bracht een positief advies uit over de volgende onderwerpen:

- De samenstelling van de visitatiecommissie.
- Het communicatiebeleidsplan editie 2019.
- Het beloningsbeleid van het fonds.

- Het reglement Verantwoordingsorgaan.
- Het reglement Intern Toezicht.
- De Uitvoeringsovereenkomst.
- De pensioenpremie 2020.

Samenstelling van het Verantwoordingsorgaan

Begin 2019 is de heer Schut afgetreden en in zijn plaats is de heer R Bruinier benoemd.

Verder zijn er geen wijzigingen in de samenstelling te melden.

Oordeel over het beleid en de uitvoering van het beleid 2019

Alle eigen bevindingen, de bevindingen van de actuarissen, accountant in overweging nemende, oordeelt het verantwoordingsorgaan positief over het handelen van het bestuur inzake het gevoerde beleid, de gemaakte beleidskeuzes en de naleving van principes voor goed pensioenfondsbestuur.

Het positieve advies op alle adviesaanvragen, geeft al aan dat het Bestuur, naar het oordeel van het Verantwoordingsorgaan, een goed beleid heeft gevoerd en beleidskeuzes heeft gemaakt die op evenwichtige wijze recht doen aan de betrokken belanghebbenden.

Aandachtspunten en Vooruitblik 2020

Het Verantwoordingsorgaan vraagt de (blijvende) aandacht van het bestuur voor:

- Het voorkomen van negatieve gevolgen door toepassing van de premiesystematiek op basis van gedempte premie (bij herhaling door de certificerend actuaaris genoemd).
- De toekomst van SNP, mede gelet op de sterke reductie van de actieve deelnemers.
- Het indexeren van de pensioenen.
- De aanbevelingen van de Visitatiecommissie.
- Heldere en duidelijke communicatie gericht op de doelgroep met gebruik van de moderne communicatie media.

Een fundamentele ontwikkeling op pensioengebied is de totstandkoming van een nieuw pensioenstelsel en de gevolgen daarvan voor de pensioenfondsen. Verwacht wordt dat er in het komende jaar meer duidelijkheid zal komen. Het Verantwoordingsorgaan blijft deze ontwikkelingen op de voet volgen.

R. W. Bruinier (voorzitter)

T.A.A. Afman (secretaris)

H.R.D. Drent

T. Emmelkamp

Reactie van het bestuur

Het bestuur heeft met belangstelling kennis genomen van het oordeel en de aandachtspunten van het verantwoordingsorgaan over haar handelen ten aanzien van het gevoerde beleid en over beleidskeuzes voor de toekomst en kan zich hierin vinden. Het bestuur constateert met tevredenheid dat het verantwoordingsorgaan een positief oordeel heeft gegeven en zal in 2020 aandacht (blijven) besteden aan de opvolging van de door het verantwoordingsorgaan aangegeven aandachtspunten.

Het bestuur dankt het verantwoordingsorgaan voor haar werkzaamheden in 2019 en ziet uit naar de voortzetting van de goede en constructieve samenwerking in de komende jaren.

Visitatiecommissie

1. Inleiding

Het bestuur van Stichting Will Niemeijer Pensioenfonds (het Fonds) heeft VCHolland en daarmee de leden van de visitatiecommissie, na advies van het Verantwoordingsorgaan (VO), de opdracht gegeven tot de uitvoering van een visitatie bij het Fonds.

De visitatiecommissie (VC) heeft tot (wettelijke) taak toezicht te houden op (de totstandkoming van) het beleid van het bestuur en op de algemene gang van zaken in het Fonds. Binnen dit kader vormt de VC zich een beeld van de wijze waarop het Fonds de Code Pensioenfondsen naleeft.

De VC is ten minste belast met het toezien op een adequate risicobeheersing en evenwichtige belangenafweging door het bestuur en legt verantwoording af over de uitvoering van de taken aan het VO en de werkgever, en in het jaarverslag.

Het intern toezicht vervult zijn taak zodanig dat het bijdraagt aan het effectief en slagvaardig functioneren van het Fonds en aan een beheerste en integere bedrijfsvoering.

VCHolland heeft voor de uitvoering van visitaties een werkwijze ontwikkeld die uiteindelijk uitmondt in een rapportage over de bevindingen en het oordeel van de VC. De visitatie strekte zich uit tot de begin mei 2020 beschikbare informatie over de periode tot en met 31 december 2019.

2. Oordeel/Bevindingen

Samenvattend oordeel:

De VC heeft kunnen vaststellen dat het Fonds voldoet aan een adequate risicobeheersing en evenwichtige belangenafweging. Er is sprake van een effectief en slagvaardig optreden van het bestuur en een beheerste en integere bedrijfsvoering. In 2019 is sprake geweest van een bestendige gedragslijn waarbij de consequenties voortvloeiend uit de Covid 19 crisis door het bestuur op een adequate wijze zijn gemanaged. De Covid 19 crisis kan bij een blijvend slechte marktsituatie invloed hebben op de dekkingsgraad. De VC is positief over de wijze waarop het Fonds wordt aangestuurd. Het Fonds is in algemene zin in control met betrekking tot de uitbestede activiteiten.

Samenvattend oordeel Code Pensioenfondsen

De Code Pensioenfondsen is ingedeeld in acht hoofdthema's. In de hierna opgenomen tabel wordt inzichtelijk gemaakt op welke wijze deze hoofdthema's zich verhouden tot de onderwerpen waarop de VC haar toezicht heeft gericht.

De VC heeft kennisgenomen van de eigen beoordeling van het Fonds met betrekking tot de naleving van de Code. Deze is naar het oordeel van de VC voldoende robuust. De rapportage en uitleg van de uitzonderingen en de onderwerpen waarover het Fonds wettelijk of volgens de Code is gehouden te rapporteren, is in het jaarverslag 2018 voldoende. De VC merkt op dat beoordeling of goedkeuring van het jaarverslag 2019 niet tot haar mandaat heeft behoord.

	Functioneren VC	Algemeen, opvolging aanbevelingen	Governance	Geschiktheid	Beleggingen	Risico's	Communicatie
Vertrouwen waarmaken		2, 5	1, 3, 4, 5, 9		6, 7	8	
Verantwoordelijkheid nemen			10, 11, 12, 13, 14			12	
Integer handelen		22	15, 16, 17, 18, 19, 20, 21				
Kwaliteit nastreven	28		23, 24, 25	26, 27, 28, 29, 30			
Zorgvuldig benoemen			34, 39, 40	31, 32, 33, 35, 36, 37, 38			
Gepast belonen			41, 42, 43, 44, 45				
Toezicht houden en inspraak waarborgen	46, 48	47, 50	51, 52, 53, 54, 55, 56, 57				
Transparantie bevorderen		58, 59, 61, 62, 64	65		62		60, 61, 63

De gerapporteerde uitzonderingen zien op de hoofdthema's kwaliteit nastreven en zorgvuldig benoemen en de belangrijkste aanbevelingen van de VC zien op de hoofdthema's kwaliteit nastreven en transparantie bevorderen. Naar het oordeel van de VC zijn de gerapporteerde uitzonderingen en de onderstaand gerapporteerde bevindingen niet van zodanige aard dat hiermee in materiële zin inbreuk wordt gemaakt op het naleven van genoemde hoofdthema's.

a. Opvolging bevindingen en aanbevelingen

De follow-up van eerdere aanbevelingen wordt op een adequate wijze door het Fonds ingevuld. De houders van de actuariële functie, respectievelijk de risicobeheer-sleutelfunctie hebben inmiddels hun rapportage(s) uitgebracht. De eerste rapportage van sleutelfunctie interne audit bevond zich ten tijde van de visitatie in een afrondend stadium.

b. Algemene gang van zaken

De VC heeft kunnen vaststellen dat met betrekking tot de (gevolgen van) de ontwikkelingen wet- en regelgeving en in de overeenkomsten door het Fonds een consistent en proactief beleid wordt gevolgd. De actuele wettelijke verplichtingen voor het Fonds (waaronder IORP II) zijn op een alerte wijze door het Fonds opgepakt en waar mogelijk ingevuld. Het Fonds laat zich adviseren door extern deskundigen. Het bestuur volgt de ontwikkelingen op de voet en analyseert de consequenties van significante (financiële markt) bewegingen waaronder de Corona crisis. Naar aanleiding van de door de werkgever aangekondigde reorganisatie zal in 2020 een volledige kwetsbaarheidsanalyse worden uitgevoerd. Op de korte verwacht het bestuur dat er geen wijzigingen zullen volgen maar staat open voor bestaande en nieuwe marktontwikkelingen. De risicohouding is in het verslagjaar ongewijzigd gebleven.

c. Governance

Het Fonds heeft de organisatie zodanig ingericht dat goed bestuur adequaat is gewaarborgd en er sprake is van een heldere taakverdeling. Er is sprake van een beheerste en integere bedrijfsvoering. De inrichting van de organisatie is duidelijk vastgelegd. Van de organisatie maken een verantwoordingsorgaan en een visitatiecommissie onderdeel uit. De sleutelfunctiehouders IORP II zijn benoemd

en maken onderdeel uit van de organisatiestructuur van het Fonds. In de visitatie periode is een belangrijke nieuwe adviescommissie voor het bestuur opgericht, de Bestuurscommissie Pensioen- en Risicomanagement (BCPR). Het bestuur heeft missie en visie van het Fonds vertaald naar een strategie en algemene beleidsuitgangspunten en heeft dit verder geconcretiseerd in (jaarlijkse) doelstellingen. Het VO functioneert adequaat. De VC doet een enkele aanbeveling die gericht is op de wettelijke rapportageverplichting aan de visitatiecommissie.

d. Geschiktheid

De VC is van oordeel dat het Fonds voldoende onderneemt om de geschiktheid van de fondsorganen en haar leden afzonderlijk te bewaken. Het beleid is vastgelegd en het geschiktheidsplan is in 2019 geactualiseerd. De geschiktheid van de sleutelfunctiehouders maken hier inmiddels ook onderdeel van uit. De relatie tussen bestuur en Verantwoordingsorgaan (VO) is transparant en van een goed niveau. Er zijn maatregelen genomen om het tijdsbeslag voor het bestuur acceptabel te doen zijn waaronder een reductie in het aantal bestuursvergaderingen en de reeds eerdergenoemde nieuw ingestelde Bestuurscommissie BCPR. De diversiteit in de huidige samenstelling van de fondsorganen is voorsnog niet in overeenstemming met de normen van de Code Pensioenfonds mede veroorzaakt door de specifieke samenstelling van het actieve deelnemersbestand. De VC beveelt aan dat het VO zich uitspreekt over een competentievisie als onderdeel van het geschiktheidsplan.

e. Beleggingen

Als hoofddoelstelling van het beleggingsbeleid geldt het op lange termijn realiseren van een zo hoog mogelijk rendement uitgaande van het strategische beleggingsbeleid bij een acceptabel risico, rekening houdend met de verplichtingenstructuur van het Fonds. De laatste ALM-studie dateert van 13 november 2018. Hierbij is de risicohouding als input meegegeven. De bewegingsstijl is in hoofdzaak passief. De uitvoering van het beleggingsproces is ongewijzigd ten opzichte van de voorgaande visitatieperiode. De hoofdlijnen van de conclusies uit de ALM-studie zijn vastgelegd in het beleggingsplan. Er wordt bij de vaststelling van de beleggingsstrategie en het daarvan afgeleide beleggingsbeleid ook rekening gehouden met de door het Fonds gehanteerde beleggingsbeginselen. Het beleggingsbeleid wordt jaarlijks vastgesteld middels een beleggingsplan. Het Fonds maakt bij de vormgeving en beheer van het beleggingsproces gebruik van een bestuurscommissie vermogensbeheer (BCV) met een externe voorzitter, van een fiduciair beheerder NN IP en van diverse rapportages (ook inzake risicobeheer). Gegeven de overeengekomen taken en verantwoordelijkheden van de onderscheiden partijen wordt hiermee in beginsel een adequaat proces voldoende geborgd. Het beleid met betrekking tot het maatschappelijk verantwoord beleggen is in 2018 vastgesteld en hierover is gerapporteerd in het jaarverslag. Het bestuur laat zich regelmatig informeren over de laatste ontwikkelingen op MVB-gebied. De VC doet een enkele aanbeveling betreffende het expliciet aandacht besteden aan de bewaking van het MVB-beleid en aan de periodieke evaluatie hiervan ten opzichte van het geformuleerde beleid.

f. Risico's

Het Fonds heeft in 2019 verder geïnvesteerd in de nadere uitwerking van het risicomanagement zowel inhoudelijk als in de structuur. Met name zijn vorderingen gemaakt in de invulling van de niet-financiële risico's zoals het integriteitsrisico. Het Fonds beschikt over een nieuw ingestelde bestuursadviescommissie Pensioen- en Risicomanagement met een uitgebreid takenpakket waarin twee bestuursleden participeren. De bestuurscommissie vermogensbeheer is primair belast met het risicobeheer van de financiële risico's. In het kader van IORP II is een sleutelfunctiehouder Risicobeheer benoemd. De VC vraagt aandacht van het bestuur voor het goed doen functioneren van de nieuw ingestelde commissie BCPR en de sleutelfunctiehouder risicobeheer. Het periodiek evalueren en optimaliseren van het integraal risicomanagement blijft een permanent aandachtspunt en bepaalt in sterke mate de kwaliteit van de organisatie. Voor de beoordeling van de risico's op uitbesteding wordt gebruik gemaakt van ISAE 3402 en ISAE 3000 rapportages. Deze rapportages worden door het fonds beoordeeld. Uit de voorgaande visitatieperiode adviseerde de VC blijvend kwalitatief toereikend countervailing-power te organiseren op bestuursniveau om op die manier inhoud te geven aan een effectieve manier van risicomanagement passende bij de omvang van het Fonds en ter borging van de 'awareness' en de 'tone at the top'. De VC constateert dat aan dit advies op belangrijke onderdelen in 2019 op een adequate wijze invulling is gegeven.

g. Communicatie

Het Fonds beschikt over een communicatiebeleidsplan 2017-2019, editie 2019 waarin de speerpunten van het communicatiebeleid voor de komende jaren zijn gedefinieerd. Jaarlijks worden de actiepunten in dit plan geactualiseerd en in een planning opgenomen. De VC is van oordeel dat het Fonds een adequaat communicatiebeleid heeft geformuleerd. In het beleidsplan zijn de communicatiestrategie en doelstellingen vastgelegd. De informatie aan belanghebbenden is adequaat en de het Fonds controleert periodiek of aan de wettelijke publicatie-eisen wordt voldaan.

De visitatiecommissie

Utrecht 12 juni 2020

Herma Polee

Niek de Jager

Jacques Nieuwenhuizen

Reactie van het bestuur

Bevindingen visitatierapport 2019

Het bestuur is de visitatiecommissie erkentelijk voor het uitgevoerde onderzoek en het positieve rapport. Intern onderzoek door onafhankelijke deskundigen levert naar de mening van het bestuur een meerwaarde op binnen de fondsorganisatie. Ook is het bestuur het verantwoordingsorgaan erkentelijk voor de deelname aan de bespreking die met de visitatiecommissie heeft plaatsgevonden.

Het bestuur zal de gegeven aanbevelingen zorgvuldig in overweging nemen en bespreken met het verantwoordingsorgaan. In het volgende jaarverslag zal over de opvolging van de aanbevelingen worden gerapporteerd.

Opvolging bevindingen visitatierapport 2018

In 2019 heeft de visitatiecommissie een visitatie uitgevoerd over het jaar 2018. De samenvatting van het visitatierapport was opgenomen in het bestuursverslag 2018.

Het bestuur heeft op de volgende wijze opvolging gegevens aan de aanbevelingen van de visitatiecommissie:

- Alle openstaande acties naar aanleiding van het in 2018 uitgevoerde onderzoek van DNB naar de beheersing van de risico's van belangenverstremgeling en corruptie zijn in 2019 afgerond op basis van een stappenplan. De opvolging is vastgelegd in een dossier.
- In de ABTN is een volledig organogram van de pensioenfondsorganisatie opgenomen.
- De aanbeveling inzake aanpassing van de incidentenregeling wordt bij de volgende controle van deze regeling meegenomen. SNP werkt voor de fondsdocumenten met een vaste controlecyclus.
- In het kader van de implementatie van de IORPII richtlijn zijn in 2019 diverse beleidsdocumenten opgesteld dan wel aangepast. Hierover is een nadere toelichting opgenomen in het bestuursverslag.
- Het beloningsbeleid van SNP is uitgebreid met concrete normen voor de uitbestedingspartijen. Het beloningsbeleid van de uitvoerders van SNP wordt vanaf 2020 jaarlijks geanalyseerd op basis van deze criteria.

- SNP heeft in 2019 een register opgesteld met alle contracten met dienstverleners. Daarbij wordt tevens inzichtelijk gemaakt welke processen aan welke partijen zijn onderuitbesteed door de uitvoerders van SNP. Tevens is met de uitvoerders gesproken over de contractuele afspraken inzake onderuitbesteding.
- Het opleidingsplan is uitgebreid met de themabijeenkomsten die driemaal per jaar voor het bestuur en verantwoordingsorgaan worden georganiseerd.
- Naar aanleiding van de aanbevelingen inzake vermogensbeheer is aandacht besteed aan de wijze van risicometing en beheersing van beleggingen, aan de tracking error actief beheer, aan het beter vastleggen van de overwegingen omtrent actief en passief beheer, aan de verbeterde vastlegging van het proces bij overschrijding van bandbreedtes en aan het MVB beleid.
- Voor wat het risicomanagement betreft zijn belangrijke stappen gezet met de inrichting van de sleutelfunctie risicomanagement. Daarover wordt in het bestuursverslag een nadere toelichting gegeven.
- Er is na overweging besloten om als SNP geen lezerspanel in te zetten ter beoordeling van de communicatie door het fonds. Reden hiervoor is dat AZL reeds voor de communicatie gebruik maakt van een uitgebreid (algemeen) testpanel. Daarnaast heeft SNP de effectiviteit van de communicatie in 2019 onderzocht middels een enquête aan de deelnemers en pensioengerechtigden. De resultaten van het onderzoek zijn betrokken bij de einde 2019 uitgevoerde herijking van het communicatiebeleidsplan. Daarover is een nadere toelichting opgenomen in het hoofdstuk ‘Communicatie’ in het bestuursverslag.

Het bestuur is van mening dat de aanbevelingen van de visitatiecommissie uit het visitatierapport over 2018 hiermee op adequate wijze zijn opgevolgd.

Het verslag van het bestuur is vastgesteld te Groningen d.d. 12 juni 2020.

Het bestuur

W. Smink

Y. Faber

R. Viring

E. Tammens

M. Smits

H. Stevelmans

Jaarrekening

Balans per 31 december

(na resultaatverdeling; in duizenden euro)

Activa	2019	2018
Beleggingen voor risico pensioenfondsen [1]		
Vastgoedbeleggingen	45	125
Aandelen	77.187	59.586
Vastrentende waarden	176.380	157.690
Derivaten	441	90
Overige beleggingen	11.063	12.820
	265.116	230.311
Vorderingen en overlopende activa [2]	1.051	111
Liquide middelen [3]	437	281
Totaal activa	266.604	230.703

[..] De tussen haken vermelde nummers verwijzen naar corresponderende nummers in de toelichting op de balans, die een integraal onderdeel uitmaakt van de jaarrekening.

Passiva	2019	2018
Stichtingskapitaal en reserves [4]	33.919	20.069
Technische voorzieningen Voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds [5]	231.726	209.457
Kortlopende schulden en overlopende passiva [6]	959	1.177
Totaal passiva	266.604	230.703

[..] De tussen haken vermelde nummers verwijzen naar corresponderende nummers in de toelichting op de balans, die een integraal onderdeel uitmaakt van de jaarrekening.

Staat van baten en lasten

(in duizenden euro)

	2019	2018
Beleggingsopbrengsten voor risico pensioenfondsen [7]		
Directe beleggingsopbrengsten	154	132
Indirecte beleggingsopbrengsten	40.686	-3.160
Kosten van vermogensbeheer	6	-134
	40.846	-3.162
Premiebijdragen van werkgevers en werknemers [8]	2.626	2.510
Saldo van overdrachten van rechten [9]	0	-122
Pensioenuitkeringen [10]	-7.176	-7.239
Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfondsen [11]		
Wijziging rentecurve	-27.307	-7.717
Benodigde intresttoevoeging	486	547
Toevoeging pensioenopbouw	-2.232	-2.219
Overgedragen pensioenverplichtingen	0	141
Toename voorziening toekomstige kosten	-78	-113
Vrijval excassokosten	254	372
Uitkeringen	6.091	7.294
Actuarieel resultaat op sterfte	890	159
Actuarieel resultaat op arbeidsongeschiktheid	-277	0
Actuarieel resultaat op mutaties	-96	-151
Overige wijzigingen actuariële grondslagen/methoden	0	5.083
Overige mutaties voorziening pensioenverplichtingen	0	72
	-22.269	3.468

[..] De tussen haken vermelde nummers verwijzen naar corresponderende nummers in de toelichting op de staat van baten en lasten, die een integraal onderdeel uitmaakt van de jaarrekening.

	2019	2018
Herverzekering [12]	465	3
Pensioenuitvoerings- en administratiekosten [13]	-644	-719
Overige baten en lasten [14]	2	-59
Saldo van baten en lasten	13.850	-5.320
Bestemming van het saldo		
Algemene reserve	13.850	-5.320

[..] De tussen haken vermelde nummers verwijzen naar corresponderende nummers in de toelichting op de staat van baten en lasten, die een integraal onderdeel uitmaakt van de jaarrekening.

Kasstroomoverzicht

(in duizenden euro)

	2019	2018
Pensioenactiviteiten		
Ontvangsten		
Premiebijdragen van werkgevers en werknemers	2.700	2.318
Uitkeringen uit herverzekering	58	192
	2.758	2.510
Uitgaven		
Uitgekeerde pensioenen	-7.587	-7.247
Overgedragen pensioenverplichtingen	-6	-122
Premies herverzekering	-181	-189
Pensioenuitvoerings- en administratiekosten	-652	-694
	-8.426	-8.252
Beleggingsactiviteiten		
Ontvangsten		
Directe beleggingsopbrengsten	213	132
Verkopen en aflossingen beleggingen	23.424	24.387
Overige	0	1
	23.637	24.520
Uitgaven		
Aankopen beleggingen	-18.038	-18.769
Kosten van vermogensbeheer	225	-249
	-17.813	-19.018
Mutatie liquide middelen	156	-240
Saldo liquide middelen 1 januari	281	521
Saldo liquide middelen 31 december	437	281

Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling

Algemeen

De Stichting Will Niemeijer Pensioenfonds (SNP) is een rechtspersoon naar Nederlands recht, statutair gevestigd te Groningen. Het pensioenfonds stelt zich ten doel de pensioenovereenkomsten uit te voeren die de werknemers in dienst van Koninklijke Theodorus Niemeijer B.V. (BAT Niemeijer) met hun werkgever vóór 1 januari 2010 zijn aangegaan. Deze overeenkomsten omvatten een toezegging omtrent ouderdoms-, overbruggings-, partner- en wezenpensioen, alsmede een voortzetting van de pensioenopbouw tijdens arbeidsongeschiktheid.

Toepassing richtlijnen voor de jaarverslaggeving

Stichting Will Niemeijer Pensioenfonds heeft bij de samenstelling van dit jaarverslag de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving en Titel 9 Boek 2 BW toegepast, met inachtneming van artikel 146 van de Pensioenwet.

Vergelijking met voorgaand jaar

De gehanteerde grondslagen van waardering en van resultaatbepaling zijn ongewijzigd ten opzichte van het voorgaande jaar, tenzij anders vermeld.

Schattingen en veronderstellingen

De opstelling van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW vereist dat het bestuur oordelen vormt en schattingen en veronderstellingen maakt die van invloed zijn op de toepassing van grondslagen en de gerapporteerde waarde van activa en verplichtingen, en van baten en lasten. De schattingen en hiermee verbonden veronderstellingen zijn gebaseerd op ervaringen uit het verleden en verschillende andere factoren die gegeven de omstandigheden als redelijk worden beschouwd. De uitkomsten hiervan vormen de basis voor het oordeel over de boekwaarde van activa en verplichtingen die niet op eenvoudige wijze uit andere bronnen blijkt. De daadwerkelijke uitkomsten kunnen afwijken van deze schattingen.

Opname van een actief of een verplichting

Een actief wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen naar het pensioenfonds zullen toevloeien en de waarde daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld. Een verplichting wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan gepaard zal gaan met een uitstroom van middelen en de omvang van het bedrag daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Baten worden in de staat van baten en lasten opgenomen wanneer een vermeerdering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermeerdering van een actief of een vermindering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Lasten worden verwerkt wanneer een vermindering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermindering van een actief of een vermeerdering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld. Indien een transactie ertoe leidt dat nagenoeg alle of alle toekomstige economische voordelen en alle of nagenoeg alle risico's met betrekking tot een actief of een verplichting aan een derde zijn overgedragen, wordt het actief of de verplichting niet langer in de balans opgenomen. Verder worden activa en verplichtingen niet meer in de balans opgenomen vanaf het tijdstip waarop niet meer wordt voldaan aan de voorwaarden van waarschijnlijkheid van de toekomstige economische voordelen en betrouwbaarheid van de bepaling van de waarde. Dit betekent dat transacties worden verwerkt op handelsdatum en niet op afwikkelingsdatum. Als gevolg hiervan kan sprake zijn van een post "vorderingen of schulden uit hoofde van effectentransacties".

Saldering van een actief en een verplichting

Een financieel actief en een financiële verplichting worden gesaldeerd als nettobedrag in de balans opgenomen indien sprake is van een wettelijke of contractuele bevoegdheid om het actief en de verplichting gesaldeerd en gelijktijdig af te wikkelen en bovendien de intentie bestaat om de posten op deze wijze af te wikkelen. De met de gesaldeerd opgenomen financiële activa en financiële verplichtingen samenhangende rentebaten en rentelasten worden eveneens gesaldeerd opgenomen.

Verwerking van waardeveranderingen van beleggingen

Alle waardeveranderingen van beleggingen, inclusief valutakoersverschillen, worden als beleggingsopbrengsten in de staat van baten en lasten opgenomen.

Kasstroomoverzicht

Voor de opstelling van het kasstroomoverzicht is de directe methode gehanteerd. Hierbij worden alle ontvangsten en uitgaven als zodanig gepresenteerd. Er wordt onderscheid gemaakt tussen kasstromen uit pensioenactiviteiten en kasstromen uit beleggingsactiviteiten.

Waardering

Algemene grondslagen

Alle activa en passiva zijn gewaardeerd tegen de kostprijs, tenzij hierna een andere waarderingsgrondslag wordt vermeld. Voor kortlopende vorderingen en schulden wordt de kostprijs geacht een redelijke benadering te zijn van de reële waarde.

Vreemde valuta

Functionele valuta

De jaarrekening is opgesteld in euro's (x 1.000), zijnde de functionele en presentatievaluta van het pensioenfonds.

Transacties, vorderingen en schulden

Transacties in vreemde valuta gedurende de verslagperiode zijn in de jaarrekening verwerkt tegen de koers op transactiedatum. Monetaire activa en passiva in vreemde valuta worden omgerekend tegen de koers per balansdatum. De uit de afwikkeling en omrekening voortvloeiende koersverschillen komen ten gunste of ten laste van de staat van baten en lasten.

Beleggingen

Vastgoedbeleggingen

De beleggingen in direct vastgoed zijn gewaardeerd op actuele waarde, zijnde de taxatiewaarde. De beursgenoteerde aandelen in vastgoedbeleggingsfondsen worden gewaardeerd tegen de beurswaarde ultimo boekjaar. De niet beurs genoteerde fondsen worden gewaardeerd tegen hun actuele waarde, zijnde de intrinsieke waarde ultimo boekjaar, waarbij de onderliggende beleggingen zijn gewaardeerd op marktwaarde.

Aandelen

De beursgenoteerde aandelen worden gewaardeerd tegen de beurswaarde ultimo boekjaar. De niet beursgenoteerde fondsen worden gewaardeerd tegen hun actuele waarde, zijnde de intrinsieke waarde ultimo boekjaar, waarbij de onderliggende beleggingen zijn gewaardeerd op marktwaarde.

Vastrentende waarden

De beursgenoteerde obligaties worden gewaardeerd tegen de beurswaarde ultimo boekjaar. De niet beursgenoteerde fondsen worden gewaardeerd tegen hun actuele waarde, zijnde de intrinsieke waarde ultimo boekjaar, waarbij de onderliggende beleggingen zijn gewaardeerd op marktwaarde.

Hypothecaire leningen worden gewaardeerd tegen marktwaarde. Voor participaties in hypotheekfondsen is dit de berekende intrinsieke waarde, die de actuele waarde van de onderliggende beleggingen representeert.

Leningen op schuldbekentenis worden gewaardeerd tegen marktwaarde, zijnde de contante waarde van de met vervroegde aflossing aangepaste kasstromen, verdisconteerd tegen de rente op staatsobligaties met vergelijkbare looptijden inclusief eventuele opslagen, behorende bij het risicoprofiel van de leningen.

Deposito's worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Voor deposito's is het verschil tussen marktwaarde en nominale waarde in het algemeen gering.

Derivaten

Beleggingen in beursgenoteerde derivaten worden gewaardeerd tegen de op 31 december bekende marktprijzen. Beleggingen welke onderhands zijn gekocht, waarvoor geen directe marktwaardering beschikbaar is, worden gewaardeerd op basis van actuele marktparameters, zijnde de risicovrije rente op basis van de EONIA-curve. In het verleden gold als disconteringsvoet de EURIBOR-curve. RJ610 schrijft voor dat derivaten met een negatieve waarde op de passiva zijde van de balans moeten worden weergegeven.

Vorderingen en overlopende activa

Vorderingen worden opgenomen tegen de reële waarde van de tegenprestatie, gewoonlijk de nominale waarde. Een voorziening wordt getroffen op de vorderingen op grond van verwachte oninbaarheid. Vorderingen en overlopende activa worden onderscheiden van vorderingen in verband met beleggingstransacties conform RJ 610.208. Conform RJ 610.208 mogen overige vorderingen en schulden inzake vastgoedbeleggingen, aandelen en vastrentende waarden betreffende te vorderen respectievelijk te betalen posities of tijdelijke banksaldi in verband met beleggingstransacties onder de beleggingsrubrieken vastgoedbeleggingen, aandelen en vastrentende waarden worden geclassificeerd indien deze door het pensioenfonds niet kunnen worden aangewend voor andere doelen dan beleggingstransacties.

Liquide middelen

Liquide middelen worden gewaardeerd tegen de nominale waarde. Onder de liquide middelen zijn opgenomen die kas- en banktegoeden die onmiddellijk opeisbaar zijn dan wel een looptijd korter dan twaalf maanden hebben. Zij worden onderscheiden van tegoeden in verband met beleggingstransacties. Liquide middelen uit hoofde van beleggingstransacties worden gepresenteerd onder de beleggingen. Rekening-courantschulden bij banken zijn opgenomen onder schulden aan kredietinstellingen onder kortlopende schulden.

Stichtingskapitaal en reserves

Stichtingskapitaal en reserves worden bepaald door het bedrag dat resteert nadat alle actiefposten en posten van het vreemd vermogen, inclusief de voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfonds en overige technische voorzieningen, volgens de van toepassing zijnde waarderingsgrondslagen in de balans zijn opgenomen. De statutaire reserves en de overige wettelijke reserves die het pensioenfonds conform artikel 2:389 en artikel 2:390 BW vormt, blijken op grond van artikel 2:373 lid 1 BW afzonderlijk uit de balans.

Overige schulden en overlopende passiva

Schulden worden opgenomen tegen de reële waarde van de tegenprestatie, gewoonlijk de nominale waarde.

Voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds

De voorziening voor pensioenverplichtingen wordt gewaardeerd op actuele waarde (marktwaarde). De actuele waarde wordt bepaald op basis van de contante waarde van de beste inschatting van toekomstige kasstromen die samenhangen met de op balansdatum onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen. Onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen zijn de opgebouwde nominale aanspraken en de onvoorwaardelijke (indexatie)toezeggingen. De contante waarde wordt bepaald met gebruikmaking van de marktrente, waarvoor de actuele rentetermijnstructuur zoals gepubliceerd door DNB wordt gebruikt.

Bij de berekening van de voorziening pensioenverplichtingen is uitgegaan van het op de balansdatum geldende pensioenreglement en van de over de verstreken deelnemersjaren verworven aanspraken. Jaarlijks wordt door het bestuur besloten of de opgebouwde pensioenaanspraken worden geïndexeerd. Alle per balansdatum bestaande indexatiebesluiten (ook voor indexatiebesluiten na balansdatum voor zover sprake is van ex ante-condities) zijn in de berekening begrepen. Er wordt geen rekening gehouden met toekomstige salarisontwikkelingen. Bij de berekening van de voorziening wordt rekening gehouden met premievrije pensioenopbouw in verband met invaliditeit op basis van de contante waarde van premies waarvoor vrijstelling is verleend wegens arbeidsongeschiktheid.

Bij de bepaling van de actuariële uitgangspunten wordt rekening gehouden met de voorzienbare trend in overlevingskansen.

Technische voorzieningen voor risico fonds

De voorzieningen zijn gebaseerd op de volgende actuariële grondslagen:

Premiebijdragen

28,0% van de salarissom.

Rekenrente

De rentetermijnstructuur conform publicatie door DNB. Voor Stichting Will Niemeijer Pensioenfonds is de rekenrente ultimo 2019 gelijk aan 0,65% (2018: 1,31%).

Overlevingstafel

AG2018 (startjaar 2020) met ES AZL 2016 ervaringssterfte.

Gehuwdheid

Voor de gepensioneerden wordt uitgegaan van de werkelijke burgerlijke staat. Voor de deelnemers en gewezen deelnemers wordt het systeem onbepaalde man/vrouw gehanteerd.

Leeftijdsverschil

Uitgangspunt is dat de vrouw drie jaar jonger is dan de man.

Kosten

In de technische voorziening voor risico fonds is een kostenvoorziening begrepen van 3,5% van de nettovoorziening.

Arbeidsongeschiktheid

Bij (gedeeltelijke) arbeidsongeschiktheid wordt (gedeeltelijke) vrijstelling van premiebetaling verleend.

Wezenpensioen

De koopsomlasten voor niet-ingegaan wezenpensioen zijn gesteld op respectievelijk 3,2% en 1,6% van het verzekerde bedrag voor mannelijke en vrouwelijke deelnemers. Tot de pensioendatum wordt voor niet-ingegaan wezenpensioen een voorziening gevormd ter hoogte van respectievelijk 3,2% en 1,6% van de (fictieve) voorziening voor ingegaan tijdelijk ouderdomspensioen tot de pensioendatum voor mannelijke en vrouwelijke deelnemers. Na de pensioendatum wordt aangenomen dat er geen kinderen meer zullen zijn die aanspraak op wezenpensioen zullen hebben.

Resultaatbepaling

Algemeen

De in de staat van baten en lasten opgenomen posten zijn in belangrijke mate gerelateerd aan de in de balans gehanteerde waarderingsgrondslagen voor beleggingen en de voorziening pensioenverplichtingen. Zowel gerealiseerde als ongerealiseerde resultaten worden rechtstreeks verantwoord in het resultaat.

Directe beleggingsopbrengsten

Onder directe beleggingsopbrengsten wordt bij vastrentende waarden verstaan de rente-opbrengst verminderd met de kosten; bij de aandelen wordt hieronder verstaan het bruto-dividend verminderd met de kosten. Dividenden op beleggingen worden als opbrengst verantwoord op het tijdstip dat de koers van het desbetreffende fonds ex-dividend noteert. De intresten van overige activa en passiva worden opgenomen op basis van nominale bedragen.

Indirecte beleggingsopbrengsten

Onder indirecte beleggingsopbrengsten worden de volgende resultaten opgenomen:

- gerealiseerde en niet-gerealiseerde koersverschillen van aandelen vastgoedmaatschappijen, aandelen, commodities, obligaties en leningen op schuldbekentnissen;
- valutaverschillen inzake deposito's en bankrekeningen in buitenlandse valuta en valutatermijntransacties;
- alle waardeveranderingen van beleggingen, inclusief valutakoersverschillen, worden als beleggingsopbrengsten in de staat van baten en lasten opgenomen. (In)directe beleggingsresultaten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Kosten van vermogensbeheer

Onder de kosten van vermogensbeheer worden zowel de interne als externe beheer- en administratiekosten opgenomen die verband houden met het beheer van de beleggingen. Aan- en verkoopkosten van beleggingen worden opgenomen in de kostprijs respectievelijk in mindering gebracht op de verkoopopbrengst van de betreffende beleggingen.

Premiebijdragen (van werkgevers en werknemers)

Onder premiebijdragen van werkgevers en werknemers wordt verstaan de aan derden in rekening gebrachte c.q. te brengen bedragen voor de in het verslagjaar verzekerde pensioenen onder aftrek van kortingen. Premies zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben. Extra stortingen en opslagen op de premie zijn eveneens als premiebijdragen verantwoord.

Saldo overdrachten van rechten

De post saldo overdrachten van rechten bevat het saldo van bedragen uit hoofde van overgenomen dan wel overgedragen pensioenverplichtingen.

Pensioenuitkeringen

De pensioenuitkeringen betreffen de aan deelnemers uitgekeerde bedragen inclusief afkopen. De pensioenuitkeringen zijn berekend op actuariële grondslagen en toegerekend aan het verslagjaar waarop zij betrekking hebben.

Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfonds

Pensioenopbouw

Bij de pensioenopbouw zijn aanspraken en rechten over het boekjaar gewaardeerd naar het niveau dat zij op balansdatum hebben.

Intresttoevoeging

De intresttoevoeging wordt berekend over de beginstand van de voorziening pensioenverplichtingen en de mutaties hierin gedurende het jaar. Onder het FTK is de intresttoevoeging gelijk aan de 1-jaars rente. Op basis van de DNB-rentetermijnstructuur primo 2019 is deze rente gelijk aan -0,235% (2018: -0,260%).

Onttrekking voor pensioenuitkeringen en pensioenuitvoerings- en administratiekosten

Vooraf wordt een actuariële berekening gemaakt van de toekomstige pensioenuitvoerings- en administratiekosten (met name excassokosten) en pensioenuitkeringen die in de voorziening pensioenverplichtingen worden opgenomen. Deze post betreft de vrijval ten behoeve van de financiering van de kosten en uitkeringen van het verslagjaar.

Herverzekering

Het fonds had tot en met 2017 het overlijdensrisico en arbeidsongeschiktheidsrisico volledig herverzekerd bij Nationale Nederlanden. Vanaf 2018 zijn deze risico's herverzekerd bij ElipsLife. Beide risico's zijn herverzekerd op basis van risicokapitalen.

Premies herverzekering

Herverzekeringspremies worden verantwoord in de periode waarop de herverzekering betrekking heeft.

Uitkeringen uit herverzekering

Vorderingen uit herverzekeringscontracten op risicobasis worden als actief verantwoord op het moment dat de onderhavige verzekerde gebeurtenis zich voordoet. De waardering van de vordering is gelijk aan het verzekerde risicokapitaal voor de onderhavige verzekerde.

Pensioenuitvoerings- en administratiekosten

De pensioenuitvoerings- en administratiekosten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Overige baten en lasten

Overige baten en lasten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Verbonden partijen

De organisatie en de werkwijze binnen het pensioenfonds is zodanig dat geen van de verbonden personen noch betrokkenen vanwege hun rol binnen het fonds kunnen beschikken over koersgevoelige informatie die vervolgens gebruikt kan worden voor privé transacties. De voor verbonden personen en betrokkenen beschikbare informatie is altijd openbaar.

Resultaatbestemming

Resultaatverdeling

Het bestuur heeft besloten het resultaat over het boekjaar 2019 te muteren in de algemene reserve.

Toelichting op de balans per 31 december

(in duizenden euro)

Activa

[1] Beleggingen voor risico pensioenfonds

Categorie	Stand ultimo 2018		Aankopen/ Verstrek- kingen	Verkopen aflossingen	Gerealiseerde koers- verschillen	Niet- gerealiseerde koers- verschillen	Stand ultimo 2019
	Herallocatie						
Vastgoedbeleggingen							
Vastgoed beleggingsfondsen	125	0	0	-72	-2	-6	45
Aandelen							
Aandelen beleggingsfondsen	59.586	0	4.508	-4.693	509	17.277	77.187
Vastrentende waarden							
Obligaties en andere vastrentende waarden	157.690	0	1.730	-7.620	705	23.875	176.380
Derivaten							
Valutaderivaten	90	-494	2.466	0	-2.466	845	441
Geldmarktfondsen	12.820	0	9.334	-11.040	-18	-33	11.063
Totaal beleggingen voor risico pensioenfonds activa zijde							
	230.311	-494	18.038	-23.425	-1.272	41.958	265.116
Derivaten (passiva zijde)							
Valutaderivaten	-643	494					-149
Totaal beleggingen voor risico pensioenfonds passiva zijde							
	-643	494	0	0	0	0	-149
Totaal beleggingen voor risico pensioenfonds							
	229.668	0	18.038	-23.425	-1.272	41.958	264.967

Categorie	Stand	Herallocatie	Aankopen/	Verkopen	Gerealiseerde	Niet-	Stand
	ultimo		Verstrek-		aflossingen	koers-	
	2018		kingen		verschillen	koers-	2019
						verschillen	
Lopende intrest vastrentende waarden	59	0	0	-59	0	0	0
Liquide middelen beschikbaar voor beleggingen	155	0	130	0	0	0	285
Totaal beleggingen voor risico pensioenfondsen, incl. lopende intrest en liquide middelen	229.882	0	18.168	-23.484	-1.272	41.958	265.252

Onderpand met betrekking tot derivaten

Het fonds belegt in derivaten. Afhankelijk van de waarde van de derivaten ontvangt of verstrekt het fonds onderpand. Bij een positieve waarde van de derivaten ontvangt het fonds onderpand en bij een negatieve waarde verstrekt het fonds onderpand. Per jaareinde geldt dat het fonds per saldo collateral heeft ontvangen (€ 160.000). Dit onderpand in de vorm van cash wordt ontvangen als afdekking van kredietrisico op de tegenpartij.

Categorie (indeling categorie is op basis van "look through") ¹⁾	Stand	Lopende	Overige	Toe-	Stand
	ultimo		vorderingen		
	2019	intrest	en liquide	Look	paragraaf
			middelen	Through	
Vastgoedbeleggingen	45	0	0	2.315	2.360
Aandelen	77.187	0	0	-2.315	74.872
Vastrentende waarden	176.380	0	0	11.444	187.824
Derivaten	292	0	0	2	294
Overige	11.063	0	126	-11.446	-257
	264.967	0	126	0	265.093

1) Bij toepassing van het look-through principe wordt door de betreffende beleggingsfondsen heen gekeken en vervolgens worden onderliggende beleggingen toebedeeld naar hun desbetreffende beleggingscategorie.

Categorie (indeling categorie is op basis van "look through")¹⁾	Stand ultimo 2018	Lopende intrest	Overige vorderingen en liquide middelen	Toe-passing Look Through	Stand risico-paragraaf
Vastgoedbeleggingen	125	0	0	1.527	1.652
Aandelen	59.586	0	0	-1.724	57.862
Vastrentende waarden	157.690	59	0	10.962	168.711
Derivaten	-553	0	0	1.834	1.281
Overige	12.820	0	155	-12.599	376
	229.668	59	155	0	229.882

Methodiek bepaling marktwaarde

Level 1: De waardering is gebaseerd op genoteerde marktprijzen.

Level 2: De waardering is een afgeleide berekening van een marktnotering of een onafhankelijke taxatie.

Level 3: De waardering is gebaseerd op een netto-contante-waardeberekening of een intern gehanteerd waarderingsmodel.

Categorie (indeling categorie is op basis van "look through")	Level 1	Level 2	Level 3	Stand ultimo 2019
Vastgoedbeleggingen	2.322	38	0	2.360
Aandelen	74.872	0	0	74.872
Vastrentende waarden	187.824	0	0	187.824
Derivaten	0	294	-3.647	-3.353
Liquiditeiten	3.390	0	0	3.390
Totaal belegd vermogen	268.408	332	-3.647	265.093

Categorie (indeling categorie is op basis van "look through")	Level 1	Level 2	Level 3	Stand ultimo 2018
Vastgoedbeleggingen	1.533	119	0	1.652
Aandelen	57.862	0	0	57.862
Vastrentende waarden	168.711	0	0	168.711
Derivaten	0	-653	1.933	1.280
Liquiditeiten	377	0	0	377
Totaal belegd vermogen	228.483	-534	1.933	229.882

1) Bij toepassing van het look-through principe wordt door de betreffende beleggingsfondsen heen gekeken en vervolgens worden onderliggende beleggingen toebedeeld naar hun desbetreffende beleggingscategorie.

	2019		2018	
[2] Vorderingen en overlopende activa				
Vorderingen op verzekeringsmaatschappijen	640		52	
Vorderingen u.h.v. uitkeringen	411		0	
Lopende intrest en nog te ontvangen dividend				
– Vastrentende waarden	0		59	
Totaal vorderingen en overlopende activa	1.051		111	
Alle vorderingen en overlopende activa hebben een looptijd van korter dan één jaar.				
[3] Liquide middelen				
Depotbanken	285		155	
ING Bank N.V.	152		126	
	437		281	
De liquide middelen staan ter vrije beschikking van het fonds.				
[4] Stichtingskapitaal en reserves				
Stichtingskapitaal	0		0	
Algemene reserve				
Stand per 1 januari	20.069		25.389	
Saldobestemming boekjaar	13.850		-5.320	
Stand per 31 december	33.919		20.069	
Totaal eigen vermogen	33.919		20.069	
Het minimaal vereist eigen vermogen bedraagt	9.376	104,0%	8.503	104,1%
Het vereist eigen vermogen bedraagt	29.067	112,5%	28.448	113,6%
De dekkingsgraad is	114,6%		109,6%	
De beleidsdekkingsgraad is	112,0%		111,9%	
De dekkingsgraad is vastgesteld als het totaal vermogen gedeeld door de voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds				
De berekening is als volgt: $(33.919 + 231.726) / 231.726 \times 100\% = 114,6\%$				

Technische voorzieningen

[5] Voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds

	2019	2018
Stand per 1 januari	209.457	212.925
Het verloop van de voorziening is als volgt:		
- Wijziging rentecurve	27.307	7.717
- Benodigde intresttoevoeging	-486	-547
- Toevoeging pensioenopbouw	2.232	2.219
- Overgedragen pensioenverplichtingen	0	-141
- Toename voorziening toekomstige kosten	78	113
- Vrijval excassokosten	-254	-372
- Uitkeringen	-7.238	-7.294
- Toeslagverlening	1.147	0
- Actuarieel resultaat op sterfte	-890	-159
- Actuarieel resultaat op arbeidsongeschiktheid	277	0
- Actuarieel resultaat op mutaties	96	151
Overige wijzigingen actuariële grondslagen/methoden	0	-5.083
Overige mutaties voorziening pensioenverplichtingen	0	-72

Stand per 31 december

De technische voorziening voor risico pensioenfonds is als volgt opgebouwd

- Actieve deelnemers	63.954	53.698
- Gewezen deelnemers	51.239	51.621
- Pensioengerechtigden	116.533	104.138
	231.726	209.457

[6] Kortlopende schulden en overlopende passiva

Derivaten	149	643
Collateral	160	0
Schulden aan aangesloten ondernemingen	99	26
Belastingen en sociale premies	153	159
Schulden inzake kosten van vermogensbeheer	293	234
Schulden inzake pensioenuitvoerings- en administratiekosten	105	115

959

1.177

Alle kortlopende schulden en overlopende passiva hebben een looptijd van korter dan één jaar.

Niet uit de balans blijvende verplichtingen

Het fonds heeft meerjarige overeenkomsten afgesloten met AZL inzake de pensioen- en deelnemersadministratie en de financiële administratie, en met NNIP inzake de beleggingsadministratie en rol als custodian. Deze overeenkomsten hebben een looptijd korter dan 5 jaar.

Looptijd

Uitvoeringsovereenkomst AZL N.V. 1 januari 2018 t/m 31 december 2022 (verlenging met 5 jaar)

Fiduciaire vermogensbeheerovereenkomst 1 juli 2013 tot oneindig (met een opzegtermijn van 3 maanden)

Herverzekeringsovereenkomst 1 januari 2018 t/m 31 december 2022 (verlenging met 5 jaar)

Gebeurtenissen na balansdatum

Eind 2019 stak het coronavirus (COVID-19) voor het eerst de kop op in China. In maart 2020 kreeg het ook stevige voet aan de grond in Europa en daarmee in Nederland. Om het virus in te dammen en de gezondheid van mensen te beschermen, hebben veel landen drastische maatregelen moeten nemen. Deze maatregelen raken het dagelijks leven van alle mensen.

De uitbraak van het coronavirus heeft ook economische gevolgen. Zowel grote als kleine bedrijven worden hard geraakt door deze crisis. Dit heeft geen gevolgen gehad voor de (inbaarheid van de) premiebijdragen door de werkgever aan SNP. De onzekerheid die de uitbraak met zich meebrengt, heeft wel gevolgen voor de financiële markt en daarmee voor de financiële positie van pensioenfondsen.

Het effect van de crisis rondom het coronavirus is niet te isoleren. We kunnen wel bekijken wat er met de dekkinggraad van het pensioenfonds is gebeurd. Eind februari 2020 werd die nog nauwelijks geraakt door de coronacrisis. De dekkinggraad van het fonds was toen 109,7%. Bij het vaststellen van de jaarrekening is de crisis nog niet ten einde. De dekkinggraad eind mei 2020 bedraagt 108,9%. Hoewel de coronacrisis niet de enige oorzaak van deze daling van 0,8%-punt hoeft te zijn, geeft dit wel een indicatie van de financiële impact op het pensioenfonds gedurende deze periode. Deze impact op de financiële situatie heeft geen gevolgen voor de continuïteit van SNP.

Toelichting op de staat van baten en lasten

(in duizenden euro)

Bezoldiging bestuursleden

De bezoldiging voor de (voormalige) bestuurders tezamen bedraagt € 0 (2018: € 0).

Personeel

Gedurende het boekjaar 2019 had Stichting Will Niemeijer Pensioenfonds geen personeelsleden in dienst.

Baten en lasten	2019	2018
[7] Beleggingsopbrengsten voor risico pensioenfonds		
Directe beleggingsopbrengsten		
Aandelen	89	16
Vastrentende waarden	69	128
Subtotaal	158	144
Banken	-12	-12
Overige	8	0
Totaal directe beleggingsopbrengsten	154	132
Indirecte beleggingsopbrengsten		
<i>Gerealiseerde resultaten</i>		
Vastgoedbeleggingen	-2	-36
Aandelen	509	526
Vastrentende waarden	705	21
Derivaten	-2.466	-1.604
Geldmarktfondsen	-18	-6
	-1.272	-1.099
<i>Ongerealiseerde resultaten</i>		
Vastgoedbeleggingen	-6	-13
Aandelen	17.277	-3.480
Vastrentende waarden	23.875	2.241
Geldmarktfondsen	-33	-46
Derivaten	845	-763
	41.958	-2.061
Totaal indirecte beleggingsopbrengsten	40.686	-3.160

	2019	2018
Kosten van vermogensbeheer		
Beheerloon		
– Aandelen	-101	-97
– Vastrentende waarden	-44	-175
Rebate fees		
– Aandelen	50	48
– Vastrentende waarden	101	90
Totaal kosten vermogensbeheer	6	-134
Totaal beleggingsopbrengsten voor risico pensioenfondsen	40.846	-3.162
[8] Premiebijdragen van werkgevers en werknemers		
Pensioenpremie werkgevers	2.130	1.922
Pensioenpremie werknemers	496	614
Extra storting BAT Niemeijer i.v.m. kostendekkende premie	0	-26
Totaal feitelijke premie	2.626	2.510
Inkoopsommen	0	0
	2.626	2.510
De premiebijdragen van werkgevers en werknemers bedragen in totaal circa 28,0% (2018: 25,8%) van de salarissom. De aan het boekjaar toe te rekenen feitelijke premie is als bate verantwoord.		
Kostendekkende premie	3.220	3.213
Gedempte kostendekkende premie	2.626	2.510
Feitelijke premie	2.626	2.510
De kostendekkende premie is als volgt samengesteld:		
– Actuarieel benodigd	2.491	2.521
– Opslag in stand houden vereist vermogen	339	345
– Opslag voor uitvoeringskosten	390	347
	3.220	3.213
Hierbij is de opslag voor het bereiken c.q. in stand houden van het vereist eigen vermogen op 1 januari 2019 vastgesteld op 13,6% (op basis van de strategische beleggingsmix). De opslag voor uitvoeringskosten is gelijk aan de directe kosten minus hetgeen beschikbaar is door de vrijval van excassokosten over de uitkeringen.		

De gedempte kostendeekkende premie is als volgt samengesteld:

- Actuarieel benodigd
- Opslag in stand houden vereist vermogen
- Opslag voor uitvoeringskosten

2019	2018
1.968	1.903
268	260
390	347

2.626	2.510
--------------	--------------

De feitelijke premie is gelijk aan de gedempte kostendeekkende premie als volgt samengesteld:

- Actuarieel benodigd
- Opslag in stand houden vereist vermogen
- Opslag voor uitvoeringskosten

1.968	1.903
268	260
390	347

2.626	2.510
--------------	--------------

Het fonds maakt gebruik van de wettelijke mogelijkheid de premie te dempen. In de abtn is opgenomen dat de premie wordt gebaseerd op een 120-maands voortschrijdend gemiddelde van de DNB rentetermijnstructuur. De gemiddelde rentetermijnstructuur komt voor het fonds overeen met een vaste rentevoet van 0,65%. De opslag voor het bereiken c.q. in stand houden van het vereist eigen vermogen op 1 januari 2019 is procentueel gelijk aan de opslag bij de kostendeekkende premie.

Aangezien er ultimo 2013 geen sprake meer is van een dekkingstekort is de premie met bijdrage aan herstel vanaf 2014 niet meer van toepassing.

[9] Saldo van overdrachten van rechten

- Overgenomen pensioenverplichtingen
- Overgedragen pensioenverplichtingen

0	0
0	-122

0	-122
----------	-------------

	2019	2018
[10] Pensioenuitkeringen		
Pensioenen		
Ouderdomspensioen	-5.815	-5.782
Partnerpensioen	-1.226	-1.291
Wezenpensioen	-3	-4
Prepensioen	-99	-138
Subtotaal	-7.143	-7.215
Andere uitkeringen		
Afkoopsommen	-19	-16
Overlijdensuitkeringen	-14	-7
Overige uitkeringen	0	-1
Subtotaal	-33	-24
Totaal pensioenuitkeringen	-7.176	-7.239
[11] Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds		
Wijziging rentecurve	-27.307	-7.717
Benodigde inresttoevoeging	486	547
Toevoeging pensioenopbouw	-2.232	-2.219
Overgedragen pensioenverplichtingen	0	141
Toename voorziening toekomstige kosten	-78	-113
Vrijval excassokosten	254	372
Uitkeringen	7.238	7.294
Toeslagverlening	-1.147	0
Actuarieel resultaat op sterfte	890	159
Actuarieel resultaat op arbeidsongeschiktheid	-277	0
Actuarieel resultaat op mutaties	-96	-151
Overige wijzigingen actuariële grondslagen/methoden	0	5.083
Overige mutaties voorziening pensioenverplichtingen	0	72
	-22.269	3.468
[12] Herverzekering		
Premies herverzekering	-181	-189
Uitkeringen uit herverzekering	640	192
Winstdeling herverzekering	6	0
	465	3

	2019	2018
[13] Pensioenuitvoerings- en administratiekosten		
Administratie	-452	-485
Onafhankelijke accountant:		
– Controle van de jaarrekening	-25	-25
– Andere controleopdrachten	0	0
Actuaris	-70	-107
Bestuursonkosten en opleidingskosten	-13	-41
Visitatiecommissie	-13	-13
Kosten toezicht	-23	-17
Contributies en bijdragen	-6	-23
Advieskosten	-45	-8
Overige kosten	3	0
	-644	-719
[14] Overige baten en lasten	2	-59
Saldo van baten en lasten	13.850	-5.320

	2019	2018
Actuariële analyse van het saldo van baten en lasten		
Beleggingsopbrengsten	14.025	-10.332
Premies	-255	-358
Waardeoverdrachten	0	19
Uitkeringen	62	55
Sterfte	1.138	351
Arbeidsongeschiktheid	121	0
Reguliere mutaties	-96	-151
Toeslagverlening	-1.147	0
Overige mutaties technische voorzieningen	0	5.155
Andere oorzaken	2	-59
	13.850	-5.320

Risicoparagraaf

(in duizenden euro)

Solvabiliteitsrisico

In de risicoparagraaf binnen het bestuursverslag is het beleid rond risicobeheersing uiteengezet. Hierna wordt een aantal specifieke risico's nader toegelicht en gekwantificeerd.

Het belangrijkste risico dat het fonds loopt, is het risico dat het niet over genoeg solvabiliteit beschikt. Indien het fonds niet solvabel is bestaat het risico dat het fonds de premie moet verhogen of dat een beperkte of geen toeslagverlening kan plaatsvinden voor (delen van) het deelnemersbestand. In het uiterste geval dient het fonds verworven pensioenaanspraken en pensioenrechten te verminderen. Hoe solvabel het pensioenfonds is, wordt getoetst aan de hand van de beleidsdekkingsgraad. De beleidsdekkingsgraad wordt berekend als de 12-maands voortschrijdend gemiddelde dekkingsgraad. Hoeveel eigen vermogen het fonds aan dient te houden gegeven de financiële risico's die het loopt (na afdekking) op de balans komt tot uitdrukking in de door DNB voorgeschreven solvabiliteitstoets. Onder het huidige FTK geldt hierbij dat de vereiste dekkingsgraad op basis van de strategische verdeling afgezet wordt tegen de beleidsdekkingsgraad om te bepalen of het pensioenfonds in een tekortsituatie verkeert.

De verschillende standaard risicofactoren hierin worden benoemd onder de noemer S1 tot en met S6, de S8 en de S10. Vanaf eind 2016 wordt geen rekening meer gehouden met eventuele additionele risico's. Hieromtrent heeft afstemming plaats gevonden met bestuur, waarmerkend actuaris en DNB. Hierna zijn de uitkomsten weergegeven voor de verschillende risicocategorieën op basis van de strategische beleggingsmix ultimo 2019 (112,5%) en ultimo 2018 (113,6%).

	2019		2018	
	€	%	€	%
Renterisico (S1)	1.360	0,3	2.825	0,7
Aandelen- en vastgoed risico (S2)	22.080	8,6	20.142	8,4
Valutarisico (S3)	7.304	0,8	9.688	1,6
Grondstoffenrisico (S4)	0	0,0	0	0,0
Kredietrisico (S5)	7.672	2,2	7.436	2,3
Verzekeringstechnisch risico (S6)	6.405	0,6	5.827	0,6
Concentratierisico (S8)	0	0,0	0	0,0
Actief beheer risico (S10)	731	0,0	633	0,0
Diversificatie-effect	-16.485		-18.103	
Totaal Vereist eigen vermogen	29.067	12,5	28.448	13,6
Beleidsdekkingsgraad		112,0		111,9
Dekkingsgraad		114,6		109,6
Minimaal vereiste dekkingsgraad		104,0		104,1
Strategisch vereiste dekkingsgraad		112,5		113,6
Feitelijk vereiste dekkingsgraad		112,7		112,1

De beleidsdekkingsgraad van het pensioenfonds is per 31 december 2019 lager dan de vereiste dekkingsgraad op basis van de strategische verdeling volgens het standaardmodel, waardoor het pensioenfonds in een tekort verkeert. In boekjaar 2019 bedraagt de beleidsdekkingsgraad 112,0%. Afgezet tegen de beleidsdekkingsgraad van 2018 van 111,9%, is de beleidsdekkingsgraad toegenomen met 0,1%-punt.

Renterisico

Het renterisico wordt veroorzaakt doordat de rentegevoeligheid van de verplichtingen afwijkt van de rentegevoeligheid van de beleggingen. Het pensioenfonds kent een langere looptijd voor pensioenverplichtingen dan voor de looptijd van de beleggingen. Onderstaande duratiecijfers geven meer inzicht.

Duratie van de vastrentende waarden (inclusief rentederivaten) 16,0

Duratie van de pensioenverplichtingen 16,5

Voor de vaststelling van het renterisico bij het vereist eigen vermogen worden de kasstromen van de rentegevoelige beleggingen afgezet tegen de kasstromen van de voorziening pensioenverplichtingen. Vervolgens worden beide kasstromen afgezet tegen door DNB bepaalde renteschokken die per looptijd verschillen. Op basis van deze renteschokken kan de impact op de technische voorziening en de impact op alle rentegevoelige beleggingen worden berekend. Overeenkomstig kan een afdekkingspercentage worden berekend. Rentegevoeligheid is één van de belangrijkste factoren bij de bepaling van de (strategische) assetallocatie van de portefeuille.

	Feitelijke verdeling		Strategische verdeling	
	in €	%	in €	%
Impact op technische voorziening voor risico fonds (A)	6.029		6.029	
Impact op de rentegevoelige beleggingen (B)	4.645		4.669	
Renterisico	1.384	0,3	1.360	0,3
Afdekkingspercentage (B/A)		77,0		77,4

Hoogte buffer

Op basis van de vereist eigen vermogen berekeningen bedraagt de buffer voor het feitelijk renterisico 1.384 (0,3%) en voor het strategisch renterisico 1.360 (0,3%).

Zakelijke waarden risico

Het pensioenfonds loopt het risico dat haar beleggingen in aandelen, vastgoed en hedgefonds en private equity in waarde dalen. In het beleggingsbeleid wordt met dergelijke risico's rekening gehouden door ondermeer een toepassing van voldoende spreiding in de beleggingsportefeuille naar categorieën, markten en dergelijke. De volatiliteit van de marktwaarden (prijrisico's) van beleggingen wordt periodiek geëvalueerd en kan leiden tot bijstellingen in het vermogensbeheer. In onderstaande tabel wordt de verdeling naar de verschillende zakelijke waarden categorieën getoond.

	2019		2018	
	€	%	€	%
<i>Verdeling aandelen per categorie:</i>				
Niet-beursgenoteerd vastgoed	2.360	3,1	1.652	2,8
Ontwikkelde markten (Mature markets)	67.019	86,8	51.836	87,1
Opkomende markten (Emerging markets)	7.853	10,1	6.026	10,1
	77.232	100,0	59.514	100,0

Derivaten

Het zakelijke waarden risico wordt niet afgedekt.

Hoogte buffer

Bij de berekening van het vereist eigen vermogen wordt voor het feitelijk en strategisch zakelijke waarden risico rekening gehouden met de door DNB voorgeschreven schokken die variëren overeenkomstig de risicograad van het type belegging. De buffer voor het feitelijk zakelijke waarden risico bedraagt 22.938 (9,1%) en voor het strategisch zakelijke waarden risico 22.080 (8,6%).

Valutarisico

Het valutarisico wordt veroorzaakt, doordat de verplichtingen van het pensioenfonds in euro's luiden terwijl een gedeelte van de beleggingen van het pensioenfonds in niet-euro luiden. Het pensioenfonds loopt het risico dat haar buitenlandse beleggingen dalen in waarde als gevolg van valutakoersontwikkelingen. Het pensioenfonds kiest er daarom voor om (een gedeelte) van haar buitenlandse valuta's af te dekken. Zonder afdekking van valutarisico loopt het pensioenfonds risico bij een daling van vreemde valuta ten opzichte van de euro. Door meer dan 100% van het risico af te dekken loopt het fonds risico bij een stijging van vreemde valuta ten opzichte van de euro.

	2019		2018	
	€	%	€	%
<i>Onroerende zaken naar valuta voor afdekking met derivaten</i>				
Euro	2.360	100,0	1.652	100,0
<i>Onroerende zaken naar valuta na afdekking met derivaten</i>				
Euro	2.360	100,0	1.652	100,0
<i>Beleggingsportefeuille naar valuta voor afdekking met derivaten</i>				
Euro	175.097	66,1	165.263	71,9
Amerikaanse dollar	61.243	23,1	36.627	15,9
Britse pound sterling	5.699	2,1	4.740	2,1
Japanse yen	6.470	2,4	5.317	2,3
Overige valuta	16.584	6,3	17.935	7,8
	265.093	100,0	229.882	100,0
<i>Beleggingsportefeuille naar valuta na afdekking met derivaten</i>				
Euro	227.703	85,9	194.726	84,7
Amerikaanse dollar	17.360	6,5	14.505	6,3
Britse pound sterling	1.679	0,6	1.388	0,6
Japanse yen	1.536	0,6	1.328	0,6
Overige valuta	16.815	6,4	17.935	7,8
	265.093	100,0	229.882	100,0

Derivaten

Ter afdekking van de valutarisico's op de effectenportefeuille zijn er door de vermogensbeheerders valutatermijntransacties afgesloten. De post valutatermijntransacties bestaat uit de volgende transacties, omgerekend in euro per 31 december 2019:

in miljoenen euro	aankoop transacties	verkoop transacties	Resultaat	Uiterlijke einddatum
US dollar	30.016	-29.680	336	21-01-2020
Britse pound sterling	3.767	-3.916	-149	21-01-2020
Japanse yen	4.935	-4.830	105	21-01-2020
	38.718	-38.426	292	

Hoogte buffer

Bij de berekening van het vereist eigen vermogen wordt voor het feitelijk en strategisch valutarisico rekening gehouden met een door DNB voorgeschreven schok van 20% voor valuta in ontwikkelde landen en van 35% voor valuta in opkomende markten die berekend wordt op de niet-euro beleggingen na afdekking. De buffer voor het feitelijk valutarisico bedraagt 6.252 (0,6%) en voor het strategisch valutarisico 7.304 (0,8%).

Grondstoffenrisico

Bij de berekening van het vereist eigen vermogen wordt voor het feitelijk en strategisch grondstoffenrisico rekening gehouden met een door DNB voorgeschreven schok van 35%. Het pensioenfonds belegt niet in grondstoffen en hoeft daarom geen buffers hiervoor aan te houden.

Kredietrisico

Het pensioenfonds loopt het risico dat één of meerdere van haar tegenpartijen niet aan de voorafgesproken betalingen kan voldoen. Bij de berekening van het kredietrisico dient het effect van de kredietwaardigheid van de partijen, waarin belegd wordt, tot uitdrukking te komen. Het kredietrisico komt tot uitdrukking in de zogenaamde creditspread. Deze creditspread is het verschil tussen de uitkering die afhangt van de kredietwaardigheid van de tegenpartij en een uitkering die met volledige zekerheid (risicovrij) tot uitkering zal komen. Het kredietrisico verbonden aan derivatentransacties wordt beheerst door het afsluiten van standaardovereenkomsten met tegenpartijen, het beoordelen van de kredietwaardigheid van tegenpartijen, het spreiden van het transactievolume over verschillende tegenpartijen, het eisen van voldoende onderpand en een adequate monitoring met betrekking tot de gestelde eisen inzake het onderpand.

Het kredietrisico binnen de vastrentende waarden portefeuille kan naast de creditspread eveneens gemeten worden aan de hand van de ratingverdeling van de rentegevoelige beleggingsportefeuille. Deze ratingverdeling wordt afgegeven door een kredietbeoordelaar. Een Europese AAA-rating impliceert dat de vastrentende waarden-belegging geen kredietrisico loopt. Daarentegen worden beleggingen die geclassificeerd staan onder 'lager dan BBB' als zeer risicovol beschouwd. Cash wordt als kredietrisicovrij beschouwd. Beleggingen die geen rating ontvangen worden als risicovol beschouwd.

Rating vastrentende waarden:

	2019		2018	
	€	%	€	%
AAA	44.764	23,9	35.099	20,8
AA	1.567	0,8	1.464	0,9
A	102.244	54,3	98.764	58,5
BBB	20.682	11,0	15.199	9,0
Lager dan BBB	16.407	8,7	16.714	9,9
Geen rating	2.159	1,3	1.471	0,9
	187.823	100,0	168.711	100,0

Verdeling vastrentende obligaties en fondsen naar looptijd:

Resterende looptijd < 1 jaar
 Resterende looptijd <> 5 jaar
 Resterende looptijd >= 5 jaar

2019		2018	
€	%	€	%
11.063	5,9	16.161	9,6
35.740	19,0	33.975	20,1
141.020	75,1	118.575	70,3
187.823	100,0	168.711	100,0

Hoogte buffer

Binnen de berekening van het standaardmodel wordt een kredietrisico becijferd conform de ratingverdeling van de vastrentende waardenportefeuille. Naar mate de rating slechter wordt, neemt de te hanteren buffer toe. Afgaande op de hierboven genoemde ratingverdeling resulteert dit in een buffer voor het feitelijk kredietrisico van 7.315 (2,1%) en voor het strategisch kredietrisico van 7.672 (2,2%).

Verzekeringstechnisch risico

Binnen het verzekeringstechnische risico worden in principe alleen risico's meegenomen die verband houden met sterfte. Het omvat de risico's als gevolg van afwijkingen ten opzichte van de verwachte sterfte en afwijkingen van de verwachte sterftetrend (langlevenrisico). Tot het verzekeringstechnische risico worden gerekend: procesrisico, risico-opslag voor afwijkingen ten opzichte van de sterftetrend en negatieve stochastische afwijkingen van de verwachtingswaarde. Deze drie risico's bedragen een percentage van de op actuele waarde berekende technische voorziening. Het procesrisico neemt af naarmate het deelnemersbestand toeneemt, omdat het sterfteproces dan beter kan worden geschat. De beide andere risicofactoren houden respectievelijk rekening met de onzekerheid in de sterftetrend en met de negatieve stochastische afwijkingen.

In verband met het langlevensrisico wordt aanvullend boven het hanteren van de prudente grondslagen, de voorziening toekomstige sterfteontwikkeling gevormd.

Hoogte buffer

De buffer bedraagt zowel voor het feitelijk verzekeringstechnisch risico als voor het strategisch verzekeringstechnisch risico 6.405 (0,6%).

Concentratierisico

Concentratierisico's kunnen optreden bij een concentratie van de portefeuille in regio's, economische sectoren of tegenpartijen. De spreiding van de portefeuille is in de toelichting op de balans nader toegelicht. Ook "grote posten" zijn aan te duiden als een vorm van concentratierisico. Om te bepalen welke posten hieronder vallen, moeten per beleggingscategorie alle instrumenten met dezelfde debiteur worden gesommeerd.

	2019		2018	
	€	%	€	%
Onroerende zaken				
<i>Verdeling onroerende zaken per sector:</i>				
Participaties in vastgoed beleggingsfondsen	2.360	100,0	1.652	100,0
<i>Verdeling onroerende zaken per regio:</i>				
Europa	2.360	100,0	1.652	100,0
Beleggingsportefeuille				
<i>Verdeling beleggingsportefeuille per regio:</i>				
Europa excl. Groot Brittannië	141.594	53,5	116.962	50,9
Groot Brittannië	18.698	7,1	21.956	9,6
Azië excl. Japan	1.956	0,7	2.991	1,3
Japan	7.464	2,8	6.016	2,5
Noord-Amerika	60.504	22,8	52.084	22,7
Overig	98	0,0	264	0,1
Overige beleggingen (derivaten, liquiditeitsposities en overige posten)	220	0,1	3.190	1,4
Opkomende markten (emerging markets)	34.559	13,0	26.419	11,5
	265.093	100,0	229.882	100,0
<i>Verdeling aandelenportefeuille per sector:</i>				
Duurzame consumentengoederen	8.511	11,0	6.035	10,1
Niet-duurzame consumentengoederen	6.261	8,1	5.275	8,9
Energie	4.337	5,6	3.201	5,4
Financiële instellingen	11.986	15,6	9.620	16,1
Gezondheidszorg	8.877	11,5	6.928	11,6
Industrie	7.656	9,9	5.786	9,7
Informatietechnologie	12.596	16,4	8.409	14,1
Basismaterialen	3.272	4,2	2.845	4,8
Vastgoed	2.033	2,6	1.703	2,9
Telecommunicatie	6.231	8,1	4.923	8,3
Nutsbedrijven	2.311	3,0	1.863	3,1
Overig	800	1,0	1.274	2,1
Overige beleggingen (derivaten, liquiditeitsposities en overige posten)	2.315	3,0	1.724	2,9
	77.186	100,0	59.586	100,0

	2019		2018	
	€	%	€	%
<i>Grote posten: zakelijke waarden van eenzelfde uitgevende instelling groter dan 5% van de totale beleggingen in zakelijke waarden</i>				
BlackRock msci US Index Fund B	39.611	51,3	29.708	49,9
BlackRock msci Europe Index Fund B	20.787	26,9	16.461	27,6
BlackRock msci Japan Index Fund B	6.479	8,4	5.318	8,9
Aberdeen GL-EMMKT EQTY-AAUSD	0	0,0	3.960	6,6
UBS (LUX) EMERGING MKT XA CAP USD	4.983	6,5	0	0,0
Robeco Emerging Stars-ZEUR	5.326	6,9	4.069	6,8
<i>Grote posten: vastrentende waarden van eenzelfde uitgevende instelling groter dan 5% van de totale beleggingen in vastrentende waarden</i>				
Standard life-pan European Corporate Bond Fund	26.677	14,2	23.347	13,8
NN Duration Matching Fund	124.135	66,1	108.573	64,4
NN Liquid EUR B Cap	0	0,0	12.821	7,6
IGSF-EMMK LOC CURR DY DB-SEA	7.392	3,9	6.342	3,8
BlackRock GIF I EMMK GV-X2HE	5.466	2,9	4.893	2,9
Threadneedle-US HI YLD B-IEH	12.710	6,8	11.254	6,7

Er zijn geen discretionaire beleggingen uitgeleend en er zijn geen beleggingen in Koninklijke Theodorus Niemeijer B.V.

Hoogte buffer

In het standaardmodel is geen rekening gehouden met een buffer voor concentratierisico. Het risico dient sec kwalitatief toegelicht te worden.

Actief beheer risico

Actief beheer risico ontstaat doordat vermogensbeheerders actief beheer voeren op (delen van) de beleggingsportefeuille. Onder actief beheer worden afwijkende posities in portefeuilles verstaan die worden ingenomen ten opzichte van strategische benchmarks. De mate van actief beheer wordt bepaald aan de hand van de tracking error. Een lage tracking error impliceert dat het feitelijke rendement dicht bij de gekozen benchmark ligt, terwijl een hoge tracking error aangeeft dat het rendement duidelijk van de benchmark afwijkt. Een hogere tracking error impliceert een hoger actief beheer risico.

Hoogte buffer

Bij de berekening van het vereist eigen vermogen wordt alleen een actief beheer risico becijferd voor de aandelenportefeuille indien de tracking error groter is dan 1%. Voor het pensioenfonds resulteert een buffer voor het feitelijk actief beheer risico van 542(0,0%) en voor het strategisch actief beheer risico van 731 (0,0%). Relatief gezien draagt het actief beheer risico weinig bij aan de totale vereiste dekkingsgraad op basis van de feitelijke verdeling en op basis van de strategische verdeling.

Vastgesteld te Groningen d.d. 12 juni 2020.

Het bestuur

W. Smink

Y. Faber

R. Viring

E. Tammens

M. Smits

H. Stevelmans

Overige gegevens

Resultaatbestemming

Statutaire bepalingen omtrent de resultaatbestemming

In de statuten is geen bepaling opgenomen over de resultaatbestemming.

Actuariële verklaring

Opdracht

Door Stichting Will Niemeijer Pensioenfonds te Groningen is aan Towers Watson Netherlands B.V. de opdracht verleend tot het afgeven van een actuariële verklaring als bedoeld in de Pensioenwet over het boekjaar 2019.

Onafhankelijkheid

Als waarmede actuaris ben ik onafhankelijk van Stichting Will Niemeijer Pensioenfonds, zoals vereist conform artikel 148 van de Pensioenwet. Ik verricht geen andere werkzaamheden voor het pensioenfonds, anders dan de werkzaamheden uit hoofde van de actuariële functie.

Gegevens

De gegevens waarop mijn onderzoek is gebaseerd, zijn verstrekt door en tot stand gekomen onder de verantwoordelijkheid van het bestuur van het pensioenfonds.

Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie heb ik mij gebaseerd op de financiële gegevens die ten grondslag liggen aan de jaarrekening.

Afstemming accountant

Op basis van de door mij en de accountant gehanteerde Handreiking heeft afstemming plaatsgevonden over de werkzaamheden en de verwachtingen bij de controle van het boekjaar. Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie als geheel heb ik de materialiteit bepaald op € 1.318.000. Met de accountant ben ik overeengekomen om geconstateerde afwijkingen boven € 40.000 te rapporteren. Deze afspraken zijn vastgelegd en de uitkomsten van mijn bevindingen zijn met de accountant besproken.

Ik heb voorts gebruik gemaakt van de door de accountant in het kader van de jaarrekeningcontrole onderzochte basisgegevens. De accountant van het pensioenfonds heeft mij geïnformeerd over zijn bevindingen ten aanzien van de betrouwbaarheid (materiële juistheid en volledigheid) van de basisgegevens en de overige uitgangspunten die voor mijn beoordeling van belang zijn.

Werkzaamheden

Ter uitvoering van de opdracht heb ik, conform mijn wettelijke verantwoordelijkheid zoals beschreven in artikel 147 van de Pensioenwet, onderzocht of is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet. De door het pensioenfonds verstrekte basisgegevens zijn zodanig dat ik die gegevens als uitgangspunt van de door mij beoordeelde berekeningen heb aanvaard.

Als onderdeel van de werkzaamheden voor de opdracht heb ik onder meer onderzocht of:

- de technische voorzieningen, het minimaal vereist eigen vermogen en het vereist eigen vermogen toereikend zijn vastgesteld;
- de kostendekkende premie voldoet aan de gestelde wettelijke vereisten;
- het beleggingsbeleid in overeenstemming is met de prudent-person regel.

Voorts heb ik mij een oordeel gevormd over de vermogenspositie van het pensioenfonds. Daarbij heb ik mij gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen en is mede het financieel beleid van het pensioenfonds in aanmerking genomen.

Mijn onderzoek heb ik zodanig uitgevoerd, dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de resultaten geen onjuistheden van materieel belang bevatten.

De beschreven werkzaamheden en de uitvoering daarvan zijn in overeenstemming met de binnen het Koninklijk Actuarieel Genootschap geldende normen en gebruiken en vormen naar mijn mening een deugdelijke grondslag voor mijn oordeel.

Oordeel

De technische voorzieningen zijn, overeenkomstig de beschreven berekeningsregels en uitgangspunten, als geheel gezien, toereikend vastgesteld.

Het eigen vermogen van het pensioenfonds is op de balansdatum hoger dan het wettelijk vereist eigen vermogen.

Met inachtneming van het voorafgaande heb ik mij ervan overtuigd dat is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet.

De beleidsdekkingsgraad van het pensioenfonds op balansdatum is lager dan de dekkingsgraad bij het vereist eigen vermogen, doch hoger dan de dekkingsgraad bij het minimaal vereist eigen vermogen.

Mijn oordeel over de vermogenspositie van Stichting Will Niemeijer Pensioenfonds is gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen. De vermogenspositie is naar mijn mening voldoende. Daarbij is in aanmerking genomen dat de mogelijkheden tot het realiseren van de beoogde toeslagen beperkt zijn.

In het kader van dit oordeel wijs ik op de ontwikkelingen na balansdatum als gevolg van de coronacrisis, zoals die door het pensioenfonds in het jaarverslag zijn toegelicht.

Apeldoorn, 12 juni 2020

drs. J.L.A. Schilder AAG

Verbonden aan Towers Watson Netherlands B.V.

Aan: het bestuur van Stichting Will Niemeijer Pensioenfonds

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen jaarrekening 2019

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2019 van Stichting Will Niemeijer Pensioenfonds (hierna ook: "het pensioenfonds") te Groningen gecontroleerd.

Naar ons oordeel geeft de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Stichting Will Niemeijer Pensioenfonds op 31 december 2019 en van de staat van baten en lasten over 2019 in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

De jaarrekening bestaat uit:

1. de balans per 31 december 2019;
2. de staat van baten en lasten over 2019; en
3. de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van Stichting Will Niemeijer Pensioenfonds zoals vereist in de Wet toezicht accountantsorganisaties (Wta), de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Benadrukking gevolgen van de coronacrisis

Wij vestigen de aandacht op het onderdeel "Gebeurtenissen na balansdatum" op bladzijde 80 van de toelichting op de jaarrekening waarin het bestuur van het pensioenfonds toelicht wat haar inschatting is ten aanzien van de gevolgen van de Coronacrisis op het pensioenfonds. Ons oordeel is niet aangepast als gevolg van deze aangelegenheid.

Materialiteit

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Op basis van onze professionele oordeelsvorming hebben wij de materialiteit voor de jaarrekening als geheel bepaald op € 1,3 miljoen. De materialiteit is vastgesteld op basis van een percentage van 0,5% van de som van het stichtingskapitaal, de reserves en de technische voorzieningen. Wij hebben voor deze grondslag gekozen gelet op het feit dat deze relevant is voor de berekening van de (beleids)dekkingsgraad. Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de

gebruikers van de jaarrekening om kwalitatieve redenen materieel zijn. Wij zijn met het bestuur overeengekomen dat wij aan hen tijdens onze controle geconstateerde afwijkingen boven € 40.000 rapporteren, alsmede kleinere afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve redenen relevant zijn.

De kernpunten van onze controle

In de kernpunten van onze controle beschrijven wij zaken die naar ons professionele oordeel het meest belangrijk waren tijdens onze controle van de jaarrekening. De kernpunten van onze controle hebben wij met het bestuur gecommuniceerd, maar vormen geen volledige weergave van alles wat is besproken.

Wij hebben onze controlewerkzaamheden met betrekking tot deze kernpunten bepaald in het kader van de jaarrekeningcontrole als geheel. Onze bevindingen ten aanzien van de individuele kernpunten moeten in dat kader worden gezien en niet als afzonderlijke oordelen over deze kernpunten.

Beschrijving kernpunt	Samenvatting uitgevoerde werkzaamheden
<p>Waardering van beleggingen</p> <p>De beleggingen zijn een significante post op de balans van het pensioenfonds en bestaan naast beursgenoteerde effecten uit belangen in beleggingsfondsen en derivaten.</p> <p>In de toelichting behorende tot de jaarrekening heeft het pensioenfonds de gehanteerde waarderingmethoden en belangrijke veronderstellingen voor waardering van de beleggingen uiteengezet.</p> <p>De waardering van de beleggingen is (deels) gebaseerd op modellen en bevat subjectieve elementen.</p>	<p>Onze controlewerkzaamheden omvatten onder andere het:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Beoordelen van de juiste werking van interne beheersingsmaatregelen ten aanzien van vermogensbeheer. Voor zover relevant voor onze controle van de jaarrekening hebben wij gebruikgemaakt van de ontvangen ISAE 3402 type II rapportage van de service-organisatie; - Toetsen van de waardering van de beleggingen gebaseerd op genoteerde marktprijzen of op een door de vermogensbeheerder gehanteerd waarderingmodel met gebruikmaking van een waarderingsspecialist; - Vaststellen dat de waarderinggrondslagen van de beleggingsfondsen vergelijkbaar zijn met die van het pensioenfonds en dat de waarde per participatie volgens de laatste, door een onafhankelijke accountant, gecontroleerde jaarrekening overeenkomt met de door het pensioenfonds gehanteerde waarde; - Toetsen of de in de jaarrekening opgenomen toelichting adequaat is in de context van het van toepassing zijnde stelsel van financiële verslaggeving.

Beschrijving kernpunt	Samenvatting uitgevoerde werkzaamheden
<p>Waardering van de technische voorzieningen</p> <p>De technische voorzieningen, waaronder de voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds, zijn gevormd ter dekking van de belangrijkste verplichtingen van het pensioenfonds.</p> <p>In de jaarrekening geeft het pensioenfonds de gehanteerde waarderingsgrondslagen weer.</p>	<p>Bij de vaststelling van de adequate waardering, waaronder de toereikendheid van deze voorziening, hebben wij gebruik gemaakt van de uitkomsten van de werkzaamheden van de certificerend actuaaris. Om dit te kunnen doen hebben wij onder andere instructies gegeven aan de certificerend actuaaris en zijn de bevindingen en het certificeringsrapport door ons met hem besproken.</p> <p>Door ons is tevens nagegaan of:</p> <ul style="list-style-type: none"> – de administratieve basisgegevens van deelnemers, slapers en pensioengerechtigden, die door de certificerend actuaaris worden gehanteerd bij het certificeren van de actuariële berekening van de technische voorziening voor pensioenverplichtingen, daarvoor geschikt zijn; – de toegepaste methodiek ter bepaling van de voorziening aanvaardbaar is, gegeven de karakteristieken van de verzekerde risico's; – de door het bestuur gebruikte aannames en schattingen in overeenstemming zijn met de gekozen actuariële grondslagen, voldoende zijn onderbouwd en juist zijn toegepast; – de interne beheersing met betrekking tot mutatieverwerking in de pensioenadministratie is geborgd.

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat het jaarverslag andere informatie bestaande uit het voorwoord, het bestuursverslag en de overige gegevens.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat;
- alle informatie bevat die op grond van Titel 9 Boek 2 BW is vereist.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in Titel 9 Boek 2 BW en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het bestuursverslag en de overige gegevens in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het bestuur met betrekking tot de jaarrekening

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW van het in Nederland geldende Burgerlijk Wetboek (BW). In dit kader is het bestuur verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het bestuur afwegen of het pensioenfonds in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemde verslaggevingsstelsels moet het bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het bestuur het voornemen heeft om het pensioenfonds te liquideren of de bedrijfsactiviteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is.

Het bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of het pensioenfonds haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van het pensioenfonds;
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;
- het vaststellen dat de door het bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gerede twijfel zou kunnen

bestaan of het pensioenfonds haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat het pensioenfonds haar continuïteit niet langer kan handhaven;

- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen; en
- het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Wij communiceren met het bestuur onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Wij bevestigen aan het bestuur dat wij de relevante ethische voorschriften over onafhankelijkheid hebben nageleefd. Wij communiceren ook met het bestuur over alle relaties en andere zaken die redelijkerwijs onze onafhankelijkheid kunnen beïnvloeden en over de daarmee verband houdende maatregelen om onze onafhankelijkheid te waarborgen.

Wij bepalen de kernpunten van onze controle van de jaarrekening op basis van alle zaken die wij met het bestuur hebben besproken. Wij beschrijven deze kernpunten in onze controleverklaring, tenzij dit is verboden door wet- of regelgeving of in buitengewoon zeldzame omstandigheden wanneer het niet vermelden in het belang van het maatschappelijk verkeer is.

Rotterdam, 12 juni 2020

MAZARS ACCOUNTANTS N.V.

Origineel getekend door: drs. C.A. Harteveld RA